

TĖVYNĖS SARGAS.

№ 11—12.

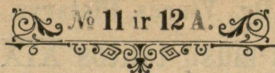
1903.

Atsakomasis redaktorius: J. Lapinas, Tilsit.

Rankraščius ir pinigus siųsti reikia:
An das katholische Pfarramt Bilderweitschen
bei Eydtkuhnen (Ostpr.)

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juozas Margalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai. Atspausta kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Puslapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišgantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pysl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pysl. 104. Prekė 25 kap.
- Sernas.* **Apie Sunaudojimą vandenu.** Priedas prie „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1899. Pysl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 16 2 kap.
- M. Valančius.* **Paaugusių Žmonių Knygelė.** Atspaus-
kaštu „Tėv. Sargo“ Tilžėje 1902. 104 pysl. Prek. 20ka
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Š Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai
dviejų didžiųjų Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių
Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
Bičių Knygelė — <i>Satrijos Raganos.</i>	30 k.
Laimė iš Svetur, Drama	30 k.
Neatmezgamas Mazgas — <i>Farsa.</i>	5 k.
Kandidatas į Kunigus — <i>Dedes Atanaxo.</i>	25 k.
Keidošių Onutė — <i>Savasis.</i>	10 k.
Paaugusių žmonių knygelė — <i>Vysk. Valančiaus.</i>	20 k.
Javų Mitalas	2 k.
Kalendorius 1900 m.	15 k.
Ivairūs skaitymai iš 1900 Kalendoriaus	5 k.
Jubiliejus ir naudingi skaitymai	10 k.
Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko	50 k.
Kun. Strazdelio raštai	10 k.
Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologiškai.	
Dr. J. Basanavičius. T. I. (baigiama pardavinėti) pr. 2 rub.	
Trakiečių Dzukų dainos, pysl. 88	60 k.
Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I.	80 k.
Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II.	1 rub.
Kristijono Donelaičio Raštai. Pysl. 134.	40 k.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. Scranton, Pa. Theodore Str. 114., pas Rev. A. Miluką, Shenandoah, Pa. North America ir pas J. Schoenke už 50 kap. (Tilsit, Ostrp. Goldschmiedestr. 8).

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

	lap.
Padėjimas mūsų tautos XIX amžiuje (Dr. Pietarys). <i>Savasis</i>	2
Kur mums pasidėti? <i>Kvietys</i>	9
Maskoliai veržiasi į Lietuvą. <i>D. D.</i>	13
Ir tėvynės	18
Vaškai. Dar kartą. Senovės daina. Veviržėnai. Vilnius. Pažink pats save. Lietuvių veislingumas. Žarėnai. Rietavas. Dvinskas. Dusėtai.	
Bažnytiniai dalykai	37
Ant myrio Šv. Tėvo Leono XIII. Rietavas. Iš Peterburgo. Krakinava. Vilkija. Daleidimas procesijų aplink bažnyčias.	
Apie lietuviškas mokslines	41
Įvairios žinios	42
Kupiškis Kvėdarna. Policijos vagystė. Iš Grudžių. Iš Krakinavos. Daina. Iš Alotų Veviržėnai. Prūsų lietuviai. Maskolių plėšimai. Lenkų šovinizmas. Pravoslauni jieško Popiežiaus užtarimo.	
Prekystės ir panašūs dalykai	52
Lietuviai išeina ant viensėdžių. Skirstymas į kolonijas. Linkava. Dvarai pereina į maskolių rankas. Iš Panevežio. Darbininkų judėjimas. Paskutinė Lietuvos giruzė.	
Dar nuo ko mums reikia gintis?	57
Žydų judėjimas	60
Margumynai	63
Iš Peterburgo. Tytavenai. Taisymai kelių. Ragainė — Rambynas. Akermano stepai. Musa be vietos. Kas per paukštis — vengras? Juokingas atsitikimas. Juokai.	
Redakcijai prisiūstos knygos	73
Apgarsinimas	73
Atsakymai	74

Dr. Vincas Pietarys.

Padėjimas mūsų tautos XIX amžiuje.

Gale XVIII amžiaus lenkai, o sykiu su jais ir Lietuva nustojo savistovystos. Europoje apie žlugimų lenkų kalba teip: „nei viena žemė nežlugo teip nedorai kaip lenkai, kurie patys save ir savo laisvę pardavė.“ Tame parsidavime nemažai kalti ir mūsų bajorai, bet norints aplenkėję, norints ir nustoję daugumo savo prosenių budo, vis tik ant galo mūsų bajorai pradėjo susiprasti, ką jie bedarą. Čartoriškiai, Kolontajai, o gal but, juog ir Sapiegos ir kiti stvėrėsi už ginklo Paskutiniai Lietuvos vaikai paguldė galvas, veltu persergėdami apie paojų. Žuvo Kosciuška

Kraujais aptaškyta tysojo pradžioje XIX amžiaus Lietuva, ir draskė ją, kas tik norėjo: žydai, vokiečiai, gudai, lenkai Jiems visiems padėjo aplenkėjusieji, nuo gėrimų apsvaigę, galutinai nustoję proto — mūsų bajorai. Vyskupams mūsų buvo duotas gandas nuo lenkų, kad jie visomis pajiegomis verstų lietuvius į lenkus. Sekdami šitą prisakymą, vyskupai išdavė kunigams paliepiamą: spavieduoti tiktai lenkiškai, poterius, prisakymus ir maldas mokėti tik tai lenkiškai, giesmes ir maldas bažnyčiose daleisti tiktai lenkiškoje kalboje

Man teip rodosi, juog šendien ir tikėti sunku, ar tokie paliepimai galėjo buti! Na — ir prasidėjo aplenkinimas mūsų šalies. Kunigus, nemokančius nei žodžio lietuviškai, tyčiai siuntė į lietuviškas parapijas. Lietuvius kunigus siuntė į Lenkus, į Kuršą. Ir budavo gi gražumu!

Nežinau dėlko, bet pamokslus užliko lietuviškus. Ot syki, užbėgęs ant ambonijos, kunigas lenkas sako pamokslą, tai yra: skaito pamokslą išverstą iš lenkiškos kalbas į lietuvišką išversta, žinomas dalykas, suvis prastai. Tame pamoksle radosi žodis: „nagannóšč“, kurį vargamistra, suprantantis truputį lietuviškai, išvertė: „naganybė!“ Nu! dar mano jaunystėje minėjo vyrai šitą: „nuoga. . . bė.“ Buvo ir tokie kunigai, kurie nemokėdami gerai lenkiškai o tarp lenkų atsiradę, ir-gi nemažai juokdino svieta. Bet koks papiktinimas ėjo tarpu svieta, tai šendien ir apsakyti sunku.

Lazdijuose zakristijonas su vargamistra giedoje Adynas (godzinki). Vietoje giedoti:

„Abyzai prawego Doiwada grzejąca!“

Jie, budavo, rėkia ant visos bažnyčios:

„A bizunem prawego Dawid grzeje jego.“

Vietoje:

„Plastr miodu Samsona“ —

jie budavo, gieda:

„Plast w monde sam sobie!“

Vyskupai apvažiuodami savo vyskupystes ir sykį ir dešimtą išgirdo apie tokias ir da gražesnius pasekmes savo aplenkinančio paliepimo, bet... kaip aitrūs ir karšti lenkai nesiskubino atmaintyti netikusį paliepimą kunigams duotą.

Retas žmogus mokėjo skaityti, o dar mažiau ražyti. Mokslavietėse lietuviška kalba buvo ko aštriausiai draudžiama ir tremiama.

Tušti, mirtinai tušti buvo Lietuva pradžioje šio amžiaus. Paskutinieji jos vaikai paguldė galvas, o tie ką liko, tai buvo ar išgamos bajorai, ar prasti žmonės, miegantieji sakytum. Nė! nemiegantieji, bet baisiai suvaržyti ir šalta bežiurintieji į lenkų siekius.

Lenkai tramdimu ir niekinimu lietuviškos kalbos siekėsi išversti lietuvius į lenkus, o dasiekė suvis priešingas pasekmes. Netik kalba lenkiška, bet ir jos platintojai tapo išjuokiami Lietuvoje. Su šituomi lietuviai ir nesislėpti negalėjo: iš jų pačių vidaus ėjo žmonės į kunigus ir nešėsi su savim tąs žinias į tarpą apšviestunų.

Kame priežastis nežinau, bet ant galo pagalios priverstina spaviednės lenkiškai ir poteriai tapo atmaintyti. „Naganybė“ liko tik pasakoje. Ką veikia sunęs Lietuvos? Kame pasislėpė jų drasia? Ar pas piemenėlį, ką ganydamas darė sau senovišką trimitą (triubą) ir nežinia iškur ir nežinia kaip pasėmęs žinias, pasakojo apie tolimą Valakų žemę su jos gausumu ir giedriu oru ir apie kareiviškus žygius lietuvių į jają? Ar gal sena dvasia prosenių pasislėpė pas tą seną močiutę, ką kratydama žila

galva, pasakojo pasakas apie kares su kryžiuokais, apie rustus kunigus ir kunjgaikščius Lietuvos?

Mieganti Lietuva praleido „kumpokų“ (konfederatų) gadynes, numanydama viena, juog jai į kovą už savo bajorus-vargintojus nėra ko stoti. Mieganti Lietuva praleido prancuzus ir pirmus ir antrus ir trečius. Nauji valdonai rusai jai rodėsi geresniais už lenkus, nės tie ir suvis nu-stoję valdžios nei po lietuviams geresniais, nei patjis to norėjo.

Ėjo metas po metų. Gijo Lietuvoje senos žaizdos, bet apšvietimas sunkiai platinosi. Bajorai ir lietuviški inteligentai teip buvo lenkais užstelbti, juog nieko lietuviško niekur ne buvo ir matytis.

Apie 1830 metus, apie Krakosmetį, kaip pas mus sako, nežinau koku budu Vilniuje atsirado koks tai ten apšviestas bajoras ir lietuvis. Jį tuokart laikė dėl juoko. Kondratavičė (Syrokomlia) klausdavo to lietuvio, ar jis nesimatė per sapną su Gediminu? Kiti aplenkėjusieji bajorai panašius jam klausimus užmesdavo. Bet ką jis atsakydavo, man mielas pasakorius ne pranešė.

Kas tas buvo Vilniaus do per lietuvis, ir kada jisai gyveno, aš ant nelaimės pamiršau. O nuo jo, kaip atsime-nu, užsiliko nemažai raštų. Ir kaip misliju, dalį savo raštų jis spausdino po pseudonimu lenkiškoje kalboje. Jisai turėjo buti draugas Daukanto.

Labai butų akyva ir miela dasižinoti, koku budu Daukantas tapo lietuviu, ir kaip jis galėjo išsilaužti ir išsilikti nuo tos vilnės aplenkinimo, kuri buvo teip smarki ir teip sunki anose gadyne-se. — Vienok kaip Daukantas, teip jo vilniškis draugas ant padyvų užsiliko lietuviais. Ir teip plačioje valstijoje Gedimino ir Vytauto, dar platesnioje mūsų senovės tėvynėje, mes randame pirmoje čvertyje šio amžiaus tik du lietuviu apšviestu, du vyrų, kurie nepasi-bijojo nei persekiojimo nei išjuokimo!

Paskui juosius eina vyskupas Valančius. Ten kur tai, už vakarinių ribų, atsirado lietuviškas laikraštis „Keleivis.“

Ir teip pirmoji pusė XIX amžiaus nurodo teip: Lenkai stato visas pajiegas ant sulenkinimo mūsų šalies. —

Bajorai po senovei lenkais apsvaiginti, sykiu su tais naikina palaikus savo garsių ir garbingų prosenių. Apie apšvietimą savo krašto, apie taupinimą ir išauklenimą lietuviškos kalbos niekas iš jų nesirupina. — Randasi ant galo antrame bertainyje amžiaus du — tris vyrai, kurie pradrįso vadintis savo motinos vaikais. Bet jų raštai, kaip balsas šaukiančio pustynėje, liektasi be platesnios įtekmės atgaivinime lietuviškos dvasios. Žmonės jų raštų neskaito — inteligencija teiposgi.

Apie pradžia antros pusės šio amžiaus, apie 1860 metus išaina du elementoriu lietuvišku, išaina nežinia koks mišinys po vardu „Lietuviška gramatika“ kunigo M.

Toliau pradeda birėti raštai Valančiaus vyskupo ir pagaliaus „Anikščių Šilelis.“

Iš dvasiškų knygų mes matome pradžioje šio amžiaus „Živatą poną Jezuso Kristuso“ — „Bromelę“ — „Juoza-pinias“ maldaknyges, „Ražancavas,“ „Kantičkas,“ „Evan-gelijas“, „Aukso Altorius“ ir turbūt kitas kokias.

Bet štai atėjo 1867 metai ir Muravjovas uždraudė lietuvišką spaudą.

Vienok, kad mums būtų aiškus darbas Muravjovo ir to darbo pasekmės, meskime pažvilgi į dvasišką padėjimą mūsų krašto. Kitaip sunku bus suprasti atsitikimus dabartinios gadynės.

Jau pradžioje XIX amžiaus Vilniaus bajorai norėjo palaisvinti savo baudžiaunikus — tiktai maskolių valdžia to nedaleido. Man rodos, juog bajorai tą norėjo padaryti, patrauktų Lietuvos prastus žmonelius prie užmanyto bajorais maišto. Tas darbas jiems nenusisėkė. Maištas 1830 metų įniekus virto ir teip atsitiko per neprisidėjimą prie maišto prastų žmonių, įpač pas mus Lietuvoje. Apie palaisvinimą baudžiauniku ilgus ir drutus rokundus vedė lenkų bajorai Varšavoje, pasibaigus Krimiškai (Sevastopolio) kovai. Vienok ir čion nedaug telaimėjo.

1862 metuose vėl pakilo maištas. Veltu ir prieš maištą ir laike paties maišto gerinosi ponai bajorai prie lietuvių praščiokelių, tie dručiai minėjo visas skriaudas ir šalinosi nuo amžinųjų vargintojų.

— Mums maskoliai geresni, negu lenkai — buvo tolidinis atsakymas lietuvių.

— Valdžia maskolių mus laiko už žmones, o ne už gyvولیus ir šunis, kaip lenkai — teip atsisakydavo žmoneliai.

— Minėsite mano žodį — kalbėjo sykį kunigas prabaščius į mūsų žmones — maskoliai naikins mūsų tikėjimą, plėš mūsų svietą, vaikys jį į visas šalis!

— E! nei tas gali buti, nei ko! mislijo sau žemaitis. Čia kunigėlis kalba — o ten išvažiavo! Ką maskoliui kenkia mūsų tikėjimas ir mes patįs? Ar jam ne vistiek? Ot kunigėlis bajorų žodžius klauso — daugiau nieko! Jug dabar maskoliai mums geri — teip sampratavo lietuviai ir žemaičiai.

Kuo artyn ėjo 1863 metai, tuo mūsų tauta darėsi maskoliams prilankesnė. Koki buvo dvasia mūsų krašto 1863 metuose, galima numanyti iš pavienių atsitikimų, teip duokime iš pasielgimo Ziplių gminos arba valščiaus, kuris atsitikimas yra užrašytas Masolovo knygelėje: „Виленские Очерки“ Ten pasakyta, juog žmonės Ziplių gminos atsiuntė deputaciją prie Muravjovo, kad tas atsiųstų prie jų vaiską „maištininkus“ išnaikinti. Aš pats mačiau savo akimis ir-gi nė vieną atsitikimą, rodantį apie tikrą prilankumą mūsų svieto prie maskolių ir jų valdžios. Bet didžiausios pagodonės o kartu baimės dasiekė šitie rusofiliški jausmai mūsų žmonių 1864 ir sekančiuose metuose. Jie patįs vargšus žmoneliai nesizinojo ką daryti. Dabar jau prieš maskolius ir jų valdžią ištarti biką, buvo labai paojinga — o daryti ką norints prieš juos, stačiai bijotesi bijojo.

Navatnos tai buvo gadynės — Mūsų bajorai ir inteligencija rėkė: „mes lenkai, mes kruvini lenkai“ — svietas — prasti žmonės pasiklystę teiposgi vadino save lenkais, nors jų bijojosi ir nekenė.

Vienok dar 20 metų atgal mūsų krašto žmonės jau rupinasi, kaip galėtų vaikus savo maskoliškai pamokinti, nės „kur jis dings nabagėlis į kariumenę patekęs!“ Dabar gi po maištui prasidėjus aitariai rusifikacijai, it audrojančiai jurai, kada jos vilniš ketino visą kraštą užpilti ir galutinai

paskandinti visus palaikus giliųgiliausės senovės, sukrautus mūsų kalboje, pasakose ir giesmėse — ką daro lietuviai?!

Ar atsirado toki pajiega, kuri galėjo sulaikyti tą rusifikacijos tvaną? Ar galima toki pajiega — jeigu pats svietas tos rusifikacijos geidžia?

Jurkevičia, tapęs direktorium Veiverių pedagogiškų kursų, atsiliepia teip: „*po penkiolikos metų čion aplinkiniuose neliks nei vieno žmogaus, kuris kalbės lietuviškai!*“

1867 metuose tapo uždrausta spauda. Debesis užvilko visą Lietuvos padangę.

Ką Dievas per amžių — amžius užlaikė mūsų kalboje, . . . dabar turėjo neatšaukiamai pražuti . . . Vienok . . .

Yra sakoma: — Jei Dievas ką nori koroti, tai pirmiausiai jam atima protą — o kurį nori gelbėti, visupirmu išmintį teikia. Teip buvo ir čionai! Maskoliai apsėjo Lietuvoje teip, kaip Muravjovas norėjo, o ne teip, kaip su Lietuva reikėjo apseiti atsižiurint į jos nuopelnus prieš Rosiją.

Uždraudė spaudą, pradėjo spausti tikėjimą, ėmė persekioti nekaltai kunigus . . . ir atplėšė svietui akis ant savęs ir savo užmanymų. — Miegančią Lietuvą Muravjovas kirto rimbū, kad net kraujas tiško ir toji pradėjo busti iš miego.

Prieš 1867 metus mes neturėjome nei vieno laikraščio, visa mūsų literaturą buvo tai kelios knygelės: Donelaičio, Daukanto ir Valančiaus . . . Na! dar Širvido su keliais vokiečių rašytojais! Galime dar priminti maldaknyges ir nelaimingus elementorius.

Ką gi mums padarė pikti persekiojimai Muravjovo? „Išmiesinėti Lietuvą!“ — rėkė jisai, kada ta Lietuva pati siuntė prie jo deputaciją dėlėi apgynimo „nuo maištininkų“. Atėmė mums spaudą — nors negalėjo nežinoti, juog gilioje senovėje, kada mes valdėme didesniąją Maskolijos dalį, netik nedraudėme gudams — rusams spaudos, bet jų tame darbininkus priglaudėme, šelpėme ir gelbėjome!

Lėtas mūsų svietas, nuvargęs nuo amžių, jieškantis tik kur jau nuvargusią galvą priglausti, po kirčiais Muravjovo pažino, juog prieglaudos prie maskolių jis neberas.

Protingesnieji nusimanė, juog nujau eina klausimas apie gyvastį ir mirtį, juog gana dabar miegojus. Neišmaniai — žmonės žemesnio proto vis dar snaudė ir laukė antro kirčio — bet virvė Muravjovo visus prikėlė ir sujudino!

Liudna, kada girdi apie priespaudas mūsų krašte daromas, liudna išgirdus visokius persekiojimus. Bet kada pamisliji gerai apie šitą viską, tai tik, sudėjęs rankas, kalbi savyje: „stebėtini tavo darbai Viešpatie! Prispaudime mes tveriamo pradžia savo literatūros, persekiojime mes pradėdame rūpintis apie savo tautiškus dalykus ir reikalus. Darbuose mūsų žiba ir čion ir ten kibirkštis proto ir susipratimo turbūt . . . grįžta Dievo malonė prie mūsų!“

Ten kur gudriu ir vyliu apsėjimu maskoliai pritraukė prie savęs ir pririšo mūsų tautą, kada rodėsi niekas jau neišgelbėsias lietuvius nuo klastingų žabangų — bežiurint prakeiktas priešų — maskolių piktumas, įniršimas pats savo spąstus sulaužė ir nutrenkė pragaran. Patįs maskoliai atidengė savo klastas, kone tardami: „Stebėkitės tautos, ir jūsų laukia ta pati laimė, kuri atitiko Lietuvą, mumyse užsitikėjusią!“

Kur mes, butumime ėmę, tiek pajiegu ir tiek proto, kad stengtumime persergėti savo amžiais nuvargintus žmonelius apie naują paojų nuo maskolių, jeigu savo apsėjimais ir darbais nebutų geriūgeriausiai persergėjęs pats Muravjovas?

Teip ir norėsi man šuktelti:

**„Dievas galybių su mumis!
Dievas Jokubo — apginėjas mūsų!“**

Tautos turi savo hymnus! Jeigu lietuviams duotų pasirinkti sau hymną, aš patarčiau jiems rinktis šitą psalmę Dovid! —

Ir teip galas XIX amžiaus ir pradžia XX sutinka mus, kaipo tautą galutinai nuvargintą — sunkiame padėjime, bet vis daug geresniame, kaip buvome pradžioje XIX amžiaus. Ačiu Muravjovo kirčiams, mes pradėjome busti. Ačiu savo triusai ir Dievo pagalbai, mes šį-tą jau padarėmė. Metas nuo meto viltis mūsų nesimažina, bet augte auga.

Ir kas linksmina kiekvieną, tai šitai: juog mes norime mažai, bet dručiai! Mes ne skrajojame, jieškodami plačios tėviškės „nuo jūros iki jurai,“ mes jieškome tiktai tiesų, prigulinių kiekvienam gyvam žmogui. Tame mes turime teisybę akyveizdoje viso svieto ir visų mūsų priešų, ir tikimėsi tąs tiesas atgauti, užlaikyti ir iš jų naudotis, ar su valia ir noru mūsų priešų, ar be jų valios ir noro — **vistiek!** Tiesos žmogiškos pridera mums ir jos turės buti mūsų! Štai lietuvių nusimanymas. O ką ten kitą kas kalba, ar kalbės — mus tai negali bauginti!

Ateities savo neprivalome bijotis! Mūsų geismai teip menkučiai — jug mes tiktai norime žmonėmis buti — kad labai galima, juog su laiku užganėdinsime juosius, ir bepersekiuojant mus. Išdavikų ir prielankių maskoliams metas nuo meto bus mažiau, ir apie tai pasirupino patįs maskoliai savo piktais apsėjimais, kaip štai nelyginant pasirupino lenkai, juogiai lietuviai pradeda jų neapkęsti, — savo nuolatiniu trukdimu mūsų tautišką išsilavinimą ir pavar-džiuojimu „litvomanais.“ Ant galo ir tą reikia pasakyti, kad ateitis tamsi! **Bet nuo mūsų pačių priguli ją šviesią padaryti!**

Savasis.

Kur mums pasidėti?

Gudiškame laikraštyje „Kijevskaia Gazeta“ № 243 atrandame šiokią žinią:

„Dėl sustiprinimo rusiško gaivalo šiaurės vakaruose, atskirys Vilniaus valšėioniško banko pradės nuo šių metų pagal reikalo pirkti ant savo vardo Kauno rėdyboje dvarus ir paskiaus perdavinės anuos gyvenimais (kolionijomis) didumo nuo 30 lig 60 dešimtinių ukininkams iš šaknies rusiško kilimo.

Padalinimas pirktuose dvaruose žemės ant ukių ir paruošimas plianų atsiliks pagal banko paliepimo. Dabar ant mislios turi nupirkti tris dvarus. Vilniaus general-gubernatorius davė žinoti apie tai pildančiam priederystes Kijavo gubernatoriaus, prašydamas, kad duotų žinoti atsakančioms įpatoms (asaboms) norinčioms persidanginti, juog

gali siųsti savo delegatus (pasiuntinius) dėl pažinimo vietos. Vienok geistina įpatingai, kad „pereselencai“ būtų tikrai valščioniškos šeimynos, morališkai iširtos, pačios užsiimančios žemdirbyste ir ant tiek turtingos, kad savo kaštu galėtų uždėti gaspadorystės pradžia ir užmokėti dešimtą procentą perkamojo prekio.“

„Tiktai atskiruose atsitikimuose Krajaus načalninkas pagal turimųjų pinigų dalys „pereselencams“ jau užgyvenusiems ant naujos ukės, pašalpas ant sutaisymo, užsėjimo laukų ir tt. nedaugias kaip 200 r. Valščionys, kurie danginsis į šiaur-vakarinį kraštą pagal tų įstatymų, naudosis iš palengvinančių bilietų gelžkelio važiuojant, pagal vidurinių dalykų ministro cirkuliaro, išduoto 1898 m. Prieš išsiuntimą delegatų ant vietos reikalingieji tur kiekvieną kartą per laiškus pasiklausti, ar yra perduodamos kolonijos; teiposgi dasižinoti, kada ir kur reikės pributi. Žinias reikia reikalauti iš šiaur-vakarinio krašto načalninko kanceliarijos.“

Iš to aišku, kad nusigyvenusių ponų dvarai neteks mūsų žmonėms, bet kaip po maišto metų, kada visus Lietuvos kraštus pripildė kacapais ir arklavagiais, teippat be jokios priežasties šventą lietuvių ir žemaičių žemę išdalys pertrauktiems iš gilumos Gudijos kacapams. O mūsų žmoneliai darbininkai, kurie ant tos žemės buvo užgimę, prie anos buvo prisirišę, turės jieškoti kitur kur sau duonos kąselio. Skaudu tikrai lietuviškai širdžiai, kad mūsų teip brangų kraštą knaisys gudai barzdylos! Visupirmu pusplikiai burliokai atėjusis norės greitai pralobti, vienok neperstodami traukti degtinę; mūsų žemė nėra teip derlinga, kad galėtų greitai pralobti. Todėl dieną ir naktį neturės mūsų žmonės ramumo nuo tų arklavagių. Tolesniai reikės jiems cerkves statyti: dataikos tarpininkai (pasrednikai) arba žiemskieji načalninkai reikalaus mūsų žmonių ant virybių (schodų), kad nutartų jiems cerkves statyti, arba nors medegą suvežtų. Ar maž buvo po Lietuvą tokių atsitikimų! Užgyvenusis ir prakutę burliokai bus daug lipšnesni už mūsų vaikus, nės rėdas rupinsis jiems mokyklas įtaisyti, o paraginimo į mokslą daug nereikės, nės jų vaikai šiek tiek buklesni turės viltį palikti viršininkais. Nesunku todėl bus jiems apsipachuoti

su mūsų mergaitėmis, kurios bus valščiau iškalą pabaičiusios. Teippat atsiras ir pas mūsų pasileidusių vaikinių, kurie apsipაčiau su burliokaitėmis, irtokiu budu apruskinimas Lietuvos krašto eis veikiaus. O kada jau trečioje ar ketvirtoje kartoje prisiveis svarbi dalis pravoslaunų, tuokart galės atimti nuo katalikų bažnyčias ir tt.

Ant pirkimo gi dvarų dėl paselencų banke pinigų nepristigs. Nės kas gal pas mus pirkti dvarą? Nei vienas, jeigu nedaleis gubernatorius. Jeigu todėl bankas norės koki nors dvarą pirkti, dėl akių apmonijimo duos dviem kokiems šikindriskiam daleidimā, o bankas ant takso nusi-pirks pats už bankavā skolā, pridėjęs keletā rublių. Per tai jeigu dvaras vertas bus 100,000, atpirks už 30,000 arba 20,000. Perduotojaigi bus ant 70,000 ar daugiau nuskriausti apgaunant pačiai valdžiai, kuri rodos esanti gera žmonėms, o tuotarpu rengiasi iš žmonių paskutinį lašā kraujo iščiulpti.

Toksai pasiėlgimas ciesoriško rėdo yra tai laužymas kardinoliškų įstatymų teisybės; yra tai žmonių vargstančių plėšimas ir skęstančių skandinimas.

Toksai pasiėlgimas valdžios padaro, kad ta valdžia nustoja godonės, ir niekas nesirupina ir ant sąžinės neturi teisingai su jaja apseiti. Jeigu rėdas vagia, tai daugumas pradeda misliti, dėlkogi negalima nuo rėdo vogti; dėlkogi valdžia, kuri prisiekė teisingai rėdyti savo paduonuosius, prisiegos neužlaiko?

Todėl niekur gal nėra tiek vagysčių, kaip Rosijoje. Činaunikai ant činaunikų, kontrolia ant kontrolios ir gal sakyti, kad pradėjus nuo ministro iki paskučiausio sotniko dvi trečdali lupa iš paskutiniosios, kaip tikt įmandydami.

Ta baisi pakraipa prasiplatina drauge su rusiška civilizacija ir tarp lietuvių. Kitā kartā nereikėjo vekselių, — užteko sąžinės; dabargi nieko neveiksi ir su vekseliais. Sukčystės darosi ant sukčysčių, provos ant provų, o teisybę sunku rasti. Prie to prasiplatino ir kreivos prisiegos ir melagystės ant sudų ir daug kitų įdų. O iš kur tas piktas? Nuo ruskių gavome, kurie apsigyvenę ant mūsų šventos žemės, apdrėbė mumis savo purvais, o kaip dar daugiau jų privis, užvaldę mūsų dvarus, tai tuokart iš šventos Lietuvos paliks Lietuva prakeikta.

Ką-gi mes turime daryti? Ar rankas sudėję ir toliaus kaip avys neišmintingos žiurėsime, pakol visų neišpiaus? Ne, mieli Broliai Lietuviai! Atsibuskime iš ilgo miego! Jauskime ir budėkime, kad vilkas mūsų neišpiautų!

Visupirmu kiekvienas lietuvis ar aristokratas, ar ponas, ar bajoras, ar daktaras, ar advokatas, ar ukininkas ar miesčionis turi atsiskirti nuo draugiško gyvenimo su maskoliais. Todėl nei ant veselių, nei ant krikštynų, nei ant pokilių, nei ant kokių nors susirinkimų, kur yra mūsų jaunuomenė, tegul maskoliaus koja neįžengia. Jei niekadose mūsų jaunuomenė nesibičiuliaus su ruskais, — nebebus atsitikimų, kad mūsų mergaitės tekėtų už burliokų, arba mūsų vaikinai apsipachuotų su burliokaitėmis. Turi kokį reikalą činaunikui pasigerinti, užprašyk jį į traktėrių, pripilk jį kuom nori: — ar degtine, ar alumi — nors tai nepagirtinas dalykas — geriausiai būtų teisybės keliu eiti — bet juogiai prie maskoliu su teisybe netoli nueisi — žinoma ir tokius pasiėlgimus reikia kentėti!

Iš atžvilgio ant to, kad jie nori ant mūsų šventos žemės apsigyventi, tegul toksai „paselencas“ bus mums visados svetimas. Nei kokios susiedystės su jais turėti nevalna. Niekados nereikia jam nieko skolinti, o jei nori ką pirkti, tegul užmoka dvejopai. Tuo didžiaus neišpuola jam ducti gaspadoriškos rodos. Kiekviena duota jam gera roda lyginasi pristatymui prie lango kopečių vagiui, kad išvogtų gaspadoriaus naudą. Juogiai jie yra talkininkais anų didžiųjų plėšikų, kurie [nori mūsų žemę plėšte nuplėšti, neišpuola todėl mums patiems kalti geležinius pančius, kuriais jie mumis pančiotų; neišpuola vyti virves, kuriomis butumėme patįs pasmaugti. Nutvėrus-gi ant vagystės, niekadose nedovanokite, bet tuojaus nusudykite, tegul keliauja, iš kur atėję.

Tolesniai visi prigimtiniai gyventojai Lietuvos ar tai gaspadoriai, ar ponai, jeigu dar turi savo širdyje meilę tėvynės, pagal išgalėjimo, ar tai roda, ar turtais tegul prisideda ant išgelbėjimo Lietuvos — mūsų žemės matušės nuo burliokų. Matant nupuolusį dvarą ar gyvenimą, tegul turtingesnis paima ant arendos, tada prasiskolinęs ponas

greičiaus galės bankui sugražinti skolą; kaip tai matome jau kelis tokius paveikslus: Panemunėlyje Zarasų pavieta p. Tubelis valščionis valdo didelį dvarą Maldeikių; Girkalnio parapijoje p. Grabauskis teipogi valščionis valdo didelį Surmantų dvarą nuog p. Medekšos. Jei kas nesupranta gerai apie ukę, tegul paklausia rodos geriau suprantančių, arba tegul nusisamdo gerą gaspadorių. Vienu žodžiu darykite teip, kad negalėtų į jūsų parapiją burliokas nei nosies įkišti. Vienybės, meilės tėvynės, ir meilės mūsų brolių lietuvių reikia kuodaugiausiai turėti! Jei Dievas bus su mumis, neišveiks mums nieko padaryti tavo, maskoliau, kieta ranka! Sustinks ji, kaip Akabo, kada ištiesė savo dešinę, idant tarnai paimtų į vergiją Pranašą!

Kvietys.

Maskoliai veržiasi į Lietuvą, arba nauja maskolių šelmystė.*)

Mums lietuviams, papratusiems vien vargus ir prispaudimus kentėti nuo maskolių rėdo — tankiai rodos, kad taisai didžią geradėjystę daro, jei kokią valandą naujų sunkenybių neužkrauna. Ištiesų gi, prispaudimas mūsų žmonių nei kiek nesimažina, o jei kartais budelio ranka, nuvarginta smarku įtempimu atleidžia truputį kilpą, tai tikt dėlto, kad už valandos ją dar smarkiaus užveržti. Vienok ir tų menkų pertruikių tarp nuolatinių prispaudimų užteko daugumui liaudes-galvas apsvaiginti. Atsiranda dar ir dabar tarp mūsų žmonių nemaž tokių galvočių, kurie džiaugias, juog „karalius yra geras“... negut tuomi, kad dar ne liepia visų nuo daikto karti ir skersti. Bet šit „gerasas“ maskolių karalius dabar tokį smugį lietuviams užkirto, kad ir rambiausios nugaros turės pajusti, kaip skaudi yra maskolių nagaika. Trumpai sakant, maskolių valdžia užsimanė nuo žmonių lietuvių-katalikų žemės atimti, o juos pačius į Sibirą išvaryti. Jei ne norite mums tikėti, — skaitykite maskoliškus laikraščius. Tieji pranešė neseniai, juog maskolių rėdas, norėdamas „sutvirtinti“

*) Žiur. virš. l. 9 ir tt.

maskolišką gaivalą Kauno rėdyboje, užsimanė pirkinėti su pagalba valstiečių banko (krestjanskij bank) subankrutavusių bajorų dvarus, kuriuos kasmet šimtais perduoda Vilniaus bajoriškas bankas. Nupirktus dvarus rėdas dalins į plotus nuo 30 iki 60 dešimtinių ir pardavinės be jokio uždarbio gryniems maskoliams-mužikams, o juogiai tų ne daug tėra Kauno rėdyboje, dėlto Vilniaus gen.-gubernatorius kreipėsi prie Kijavo gubernatoriaus, idant tasai maskoliškų muzikų kuo daugiausiai prirodytų. Tiems atėjūnams maskolių rėdas suteikia visokius palengvinimus: žada juos parvežti į mūsų kraštą gelžkeliu už pusės prekio, ir dar nekuriems ant pradžios gyvenimo ir ukės įkurimo duoda iki 200 rublių pašalpos. Ar gi gali buti, kas už maskolių cesorus geresnis ir duosnesnis... ant svetimos naudos?!... Gal negalite atspėti, dėlko tatai caras Mikalojas II nori mumis maskoliais apieisti? tuojaus tą jums išaiškinsiu! Mat, maskolių rėdai seniai seilės teka, norint lietuvius katalikus praryti, bet iki šiol nėkaip prie jų, įpatingai prie sodiečių, negalėjo dailiai prieiti, nės mūsų žmonės, Kauno rėdyboje įpatingai, laikos iki šiol į tvirtą kuopą susimetę, nelyginant kaip bičių spiečius. Nuo seno tat mėgina maskoliai tą kuopą ardyti. Užgynė lietuviškąją spaudą, mislijo nesant lietuviškoms knygoms pradės žmonės maskoliškas skaityti, bet žmonės jų nei pačiuopuoti ne norėjo. Uždėjo visur vientikt maskoliškas mokyklas su maskoliška kalba ir maskoliškais mokytojais, vylies mat lietuvių vaikams nuo mažumės įpusti savo dvasią ir prijaukinti prie maskoliškos kalbos, kad ir užaugę tą kalbą vartotų, — bet lietuviai brendalą to mokslo, nelyginant kaip voveris, išėmė, o kevalą t. y. maskolišką kalbą atmetė. Apleidė, toliaus, žmones lietuvius visokiais savo činauninkais-plėšikais, užkimšo su jais visas vietas ir uredystes, idant tie šnipukai visur po paskui žmonių sekiojų, pranešdami apie viską aukštesnėjai valdžiai ir priveizėtų, kad lietuviai eitų „obrusenijos“ keliu — stačiai ant prapulties. Bet žmonės gangreitai suprato visas „obrusitelių“ gudrybes, pradėjo tai šę tai ten stengti ant valstinių susirinkimų, o Kražiuose net labai ragus pastatė. Negana to, maskolių valdžia negalėdama kitaip lietuvių

iveikti, pradėjo paskutiniame laike stačiai varyti mūsų kraštą į bėdnystę: mokesnius kas kart didina, o pasparo žemdirbystei, amatams ir tikram apšvietimui jokio neduoda, bet dar tyčiomis visokias kliutis dirba; nei šelpiamųjų draugysčių, nei mokyklų, nei gelžkelių neleidžia mūsų žmonėms tačiau patiems teikti. Lietuviai gi nors teip nesvietiškai spaudžiami ir skriaudžiami, sugebėjo vienok ir mokesnius atlikti, ir ukininkystę pagerinti, pradėjo po truputį imties už amatų, kupčystės, per ką krašto gerovė pradėjo kilti, žmonės nuo bajorų žemės ėmė pirkinėti, vaikus į mokyklas leisti, apšvietimas ir tautiškas susipratimas daug vietose žymiai pakilo.

Čia sprogo rėdo kantrybė, nės suprato lietuvių melagystėmis ir saldžiais vyliais neapgausias, užsimanė tatai prievarta į mūsų kraštą užsigriauti. Dabar suprantame, dėlko nuo poros metų retas kurs lietuvis tegauna daleidimą žemę pirkti: *mat rėdo laikyta lietuviška žemė maskoliams atėjūnams, idant jie apgyvenę geriausius plotus ir išsiplėtę kaip usnis ir svėriai nusmelktų tikrus lietuvius.* Maskolių vyresnybė, apleisdama mumis savo vientaučiais, teip sau galvoja: kad kiekvienoje lietuviškoje parapijoje, išpirkę bajoriškas žemes, apsigyvens maskoliai, tuojaus reikės greit bažnyčią statyti pravoslauną cerkvę, o prie jos cerkvinę mokyklą, į kurią sulaiku pradės ir lietuviai savo vaikus leisti, o popas visus juos mokins maskoliškų poterių. Toliaus, prisivaisius maskoliams po mūsų valsčius, pradės „žemskieji viršininkai“ skirti burliokus į staršinas, storastas, sudžias ir greitai visą valsčiaus rėdą suims į savo nagus. Ant galų galo, lietuviška jaunuomenė turės susipažinti su maskoliškąja įpatingaities „monopolo“, pradės su ją sėbrauti, o su laiku mūsų berniukai ims vesti mergas maskolkas už pačias, arba mūsų mergelės pradės tekėti už maskoliukų — ir iš lengvo tirs lietuviai kaip pavasario sniegas, iki suvis neišnyks maskolių tarpe. To labai trokšta maskolių rėdas ir dėlto užsimanė ant mūsų užsiundinti maskolius atėjūnus. — Tatai kokių dovanų sulaukėm mes nuc maskolių vyresnybės už tatai, kad maištų nekėlėm, ramiai tupėjome ir mokesnius ištikiamai mokėjome! ir dar kraują savo liejome po Turkiją ir Kaukazą už maskolių carą! Už vis tą jo pasiuntiniai

nori nuo mūsų atimti brangią žemę, mūsų prabočių kaulais ir krauju nutręštą, ir mūsų pačių prakaitu aplaistytą, o jos vietą žada tyrų plotą . . . Sibirijoje. Nereikia rodos aiškinti, kaip toks maskoliškojo rėdo užmanymas yra neteisingas, begėdiškas, nedoras ir stačiai nežmoniškas, mums užginta už locnus pinigų žemės kasnelį nusipirkti, tuotarpu kad kažinkokiems atėjūnams tą patį musąję žemę pusvelčiu drabsto! — tat vis tiek yra, kaip kad surišę kojas ir rankas trauktų palengvel su peiliu per gerklę! . . .

Bet čia turi būti galas ir lietuvių kantrybei, nės perkeldami tautišką kovą ant ekonomiškąs t. y. medžiagiškąs dirvos, varydami labai aiškiai žmones į bėdnystę, maskoliai užgauna visųjautriausią lietuvių stygą. Jei lietuviškieji laikraščiai ir knygos ne buvo dar visai pertikrinę mūsų žmones apie visas maskolių šelmystes, tai dabartinis lietuviškas žemės plėšimas ir rabavojimas labai greit tą padarys. Reikia tikt žinoti lietuvių godulystę ant žemės, dėl kurios sklipelio tankiai tikrieji broliai užsimuša, idant suprasti, kokioms akimis žiūrės lietuviai į atėjūnus maskolius, kada tieji ims dalinties dvarų žemes, kurias gal nevienas sodietis jau nuo seno ruošės pirkti ir gal ne maž skatiko suskubo įkišti nuskurdusiam dvarponiui.

Kiekvienas toks dvaras maskoliams išdalintas taps regimu ženklų begėdiškąs rėdo neteisybės ir šaltiniu nuolatinios ant jo neapykantos, o juogiai tokių vietų daug turi būti pagal maskolių vyresnybės išrokavimą, tai trumpame laike turės ant jos pakilti tarp lietuvių toki neapykanta, kokios dar iki šiol ne buvo, o tuo pačiu ir tautiškas lietuvių susipratimas turės žymiai pašokti. Juog Čekijoje geriausiu akstinu slavių tautystei iš miego prikelti pasirodė esąs — smarkus rėdo persekiojimas. Nors tat skaudų smugį maskolių vyresnybė mums dabar užkirto, vienok jo pasekmės pačiam rėdai bus daug pavojingesnios negu mums. Visupirmu atidarys lietuviams akis, labai aiškiai patvirtindamas tą tiesą, juog *nuo maskolių rėdo nēr ko mums laukti geresniosios gadynės, nės tasai yra mumis paskyręs ant išnaikinimo.* Įvykdinti vienok tą savo užmanymą rėdas negalės teip lengvai, nės truksta jam medžiagiško ir doriško pamato. Visupirmu maskolių rėdui

pinigų truksta butiniams reikalams k. v. apšvietimo platinimui, kariumenės užlaikymui ir skoloms, dėlto rėdas negali dalinti veltų nupirktų žemų; jeigu atėjūnams reikės mokėti mokesnius į banką, tai jie ne ilgai galės valgyti gautas žemes, nes visiems yra žinoma, kokiame sunkiame padėjime yra mūsų ukininkystė šioje gadynėje: šeimyna brangi, žemės vaisių nėra kur dėti, gyvenimo reikalai kasmet augo labyn, didelio reik apskrumo, kad visiems tiems reikalams, užgana padaryti; jei tikt kurs ukininkas yra paslinkys, o dar degtinę mėgia, tuojau jo ukininkystė krypsta ir reikia gelbėtis su Amerika arba vikresniam gyvenimą perleidžiant. O žinoma yra kaip maskoliai ne mėgia žemės dirbti; vyriškieji verčiau išėina ant uždarbų, apie žemės palieka moteris, o koks jų darbas, toks ir pelnas tėra iš žemės, uždurbiai gi mažą pašalpą suteikia ukininkystei, nes tankiausiai palieka „manipoliose“. Dėlto maskoliškieji mužikai taip yra prasiskoliję, kad nei mokesnių negali savo išmokėti. Ką benorėti, kad ir ant skarbavų žemių veltui gautų maskoliai negali pragyventi mūsų krašte, bet išrendavoję žemes lietuviams patįs eina į svieta, o jei dar reikės į banką mokėti, tai dar greičiaus gautų bėgti atgal, savo „obruseniją“ nešinę. Rėdas geidžia, kad atėjūnai būtų dori žmonės ir turintįs šiek-tiek spasabo ant pragyvenimo, — bet kame rasi tokį kvailį, kurs turėdamas kelis skatikus, pamestų savo kraštą, kuriame žemė yra dešimtis sykių našesnė už mūsų, ir plauktų į svetimą šalį, kame ukininko padėjimas yra iš daugalio atžvilgių sunkesnis! Bet ir apsigyvenę tarp mūsų negalės maskoliai didžios kulturiškos įtekmės turėti ant lietuvių, nes doriškai ir kulturiškai už lietuvius daug yra menkesni, greičiaus patįs pavirs į lietuvius, kaip daugal vietose atsitiko su „starovierais“ atėjūnais. Didžiausį pavojų gal atėjūnai maskoliai mūsų žmonėms atnešti — doriškai juos ištvirkdami, ir praplatindami mūsų krašte vagystę, visokias neteisybes ir girtuoklystę. Užtatai visiems, kam iš tiesų rupi lietuvių laimė, ar tai būtų „ukininkiečiai“ ar „sargiečiai“, ar tokias ar kitokias nuomones turėtų, išpuola sujungti spėkas dėl pakėlimo kulturiško ir ekonomiško savo tėvynės padėjimo.

I vietą spaudos klausimo, kurį galima skaityti už pusėtinai jau išrištą, slenka gilus ir svarbus ekonomiškas klausimas, nuo kurio prigulės visa mūsų tėvynės ateitis.

D. D.

Iš tėvynės.

Vaškai, Panevėžio apskrīčio. Kaip malonu ir ramu paminėti Vaškus senuose laikuose, nedidei atstokiuose nuo mūsų, nės tiktai per dvidešimtį metų. Ano laiko Vaškai garsūs buvo didžiu romumu, nės prie bažnyčios katalikiškos, namų kunigų ir jų tarnų gyveno šeši ukininkai, ir viena karčiama riogsojo ant kertės miestelio, važiuojant keliu nuo Pasvalio. Dėlto tai kaip miestelis teip ir Vaškų parapija garsėjo netik savo romumu, bet ir dievobaimingumu, blaivumu ir darbingumu. Visi vaškietiai atsiženklo gerumu širdies, meilu apsėjimu su artimu, linksmi kiekvieną kuo geriausiai paguosti ir meilingai bet su kokiu svečiu pasiutaroti. Yra gyventojų ir dabar Vaškų parapijoje, kurie myli Bažnyčią ir dorą, bet ir to negalima užslėpti, juog daugumas dorybėje pakrypo, susižeidė arba liuterų-kuršų dvasios prigėrė. Šendien jau dažnai girdžiasi vagystės Vaškuose ir dažnos girtuoklystės, suvienitos su visokiomis laipomis paleistuvystės.

Nuo laiko, kada vietiniai dvarponiai padidino Vaškų miestelį skaitliu gyventojų įvairių tikėjimų, padėjimų ir užsisiėmimų, romumas Vaškų pavirto verpėtan visokių nedorybių. Paminėti ponai su tikslu ištraukimo kojų iš skolos banke užtrauktos, įgijimo pinigų ir padauginimo turtų savo dvaro pradėjo dalyti ukininkų butus ant daug mažų sėdybių, dėl kurių pirkimo atpludo daugybė atėjusių iš Kuršų ir kitų įvairių kraštų. Žinoma, į tokį mažą miestelį, kur nėra nei kokio gero uždarbio, kaipo atitolintą nuo geležinkelio ir didesnių miestų, nėjo geri žmonės, bet, atskyrus mažą skaitliū tamtikrų dievobaimingų ir darbingų

iš vietinių gyventojų, gausiai atpludo žydų-sukčių, žmonių neturtelių ir tinginių, negirtino užsivedimo ir visokių amatninkų, negalinčių kitur sau pelnyti duonos.

Iš tokio tai prasivaisimo žydų ir susirinkimo žmonių į Vaškus įvairių kreivų tikėjimų, o vėl įvedus turgelius seredomis, išėjo daug peiktinų apsėjimų. Seniaus, kaip minėjome, nebuvo girdėti vagysčių Vaškuose, o dabar netik vagystės ir girtuoklystės tapo daigtu paprastu, bet ir tarp pačių gyventojų miestelio atsiranda draugininkai vagių, išplėštojai ir visoki mekloriai.

Nors svietiška vyresnybė įsteigė geresnį parėdymą perdavinėjime arielkos, nės monopolis nepėrdavinėja visur ir visokiame laike, bet tik vienoje vietoje, paskirtose dienose ir valandose; prie to viso girtybė vienok Vaškuose ne jau pasimažino, bet drąsiai galiu sakyti pasidaugino. Šventomis ir turgelio dienomis po pietų nedidžiai drąsu per miestelį eiti. Ant gatvės sutinki po keletą priaugusių ir jaunų bernelių, o dažnai ir nemažą burelį draug su latviais pasigėrusių arba geriančių degtinę viešai be jokios gėdos, rėkaujančių, keikiančių, barančių biaučiųbiauriausiai paitančių, o neretai ir mušančių iki kruvino pakaušio. Tokie bepročiai yra nekartą užkliuvę nėkuomi nekalto žmogaus, įpatingai pavakaryje. O laikai, o apsėjimai nėkurių vaškietų! Kurgi dingo ana šventa blaivystė, teip gražiai užlaikyta laikuose a. a. Žemaičių Vyskupo Valančiaus, kada netik moteris, bet ir vyrai nei burnon nėmė degtinės?! Dabar jau mažai tokių apsėjimų, dabar netik daug vyrų, bet moteris ir jaunos mergaitės nekartą vaikščioja su veidais paraudonavusiais nuo arielkos. Kitur yra perdėtiniai blaivystės, kurie sutikę girtą ant gatvės sodina į kalinį arba paduodą į sudą, o Vaškuose niekas apie tą nesirupina, lygiai ir nebutų nėkokių pardėtinių blaivystės. Kur tik žydo grįčia, ten yra perduodama arielka, kartais tuomi užsiima net po grįčiukės katalikai (tokie ir katalikai!), ant visų gi viršesnis, girtuoklių pulkaunikas Leizaras ties bažnyčia ir Ickas. Leizaras moka vyrams užsakyti šventes katalikų, parupinti nenaudingus ant Mišių, priešingus gi ir pavargusius, pats budamas tvirto budo, bruka — šaute iš-

šauna pro duris už grįčios ant mėšlino. Užtat niekas tiek nežino apie kunigus ir ką jie sako bažnyčioje kaip dėdė Leizaras, kurs žmones mokina, guodžia ir bara. Šventomis dienomis tuojaus po Sumos, o nekurie palaidunai ir per Sumą, neklausydami Mišių šv. nei pamokslu, stovi jau prie durių monopolio laukdami, kada atsidarys peklos durys ir jie galės pasigerti. Didesnis skaitlius per Mišias ir po Mišių girtuokliauja liki vėlai nakčiai pas žydus.

Iškur tas ištvirkimas tokio daugumo, koki tai priežastis žmonių einančių blogyn? Jei dabar prie tokio gero laiko teip girtuokliauja, tai kasgi būtų atgrįžus senovės laikui, kada kiekvienas žydelis po miestelius ir sodžius galėjo atvirai perdavinėti arielką? Be abejojimo, visi iki paskučiausiam prasigertų ir į baisų pavargimą save nutremtų. Mano mislimi, vistai dedasi iš priežasties visokių papiktintojų Vaškuose pravysusių, kaip: žydu smirdelių, netikėlių kuršų-liuterių ir kitų žmonių klaidaus tikėjimo.

Augščiau priminėm, juog moterės ir jaunos mergaitės pradeda tarnauti Bachusui, dievaičiui girtybės. Mergaitės, tos dukrės Lietuvos, kurioms reiktų buti paguoda ir parėmimu draugijos! o tuomi laiku nekuri dalis ir jų pradeda piktintis ir gesti! O kaip-gi gražiai seniaus poetos-dainiai apgiedojo dukres Lietuvos, kaipo sutvėrimus vertus garbės ir pagyrimo! Paklauskime tokio giesmininko, o paregėsime, ar visos moterės ir mergaitės Vaškų parapijos jau vertos tokios garbės ir pagyrimo.

Šitai ta poema:

Traukitės visi iš kelio ir galvas nulenkite,
Kloniokitės ko žemiausiai, kaktas žemyn trinkite:
Eina tuomi keliu palaimintos dukrės lietuvių,
Tylėkite visi, nės jų garbei neužteks liežuvių.

Lietuves garbinti, turim visa dušios spėka,
Su ramumu, su protu, su didžiausia tyła.
Širdis lietuviškų dukrų — tikras Dievo darbas,
Dukrės lietuvių — didžiausis genties mūsų skarbas.

Aš regėdamas doringą Lietuvos mergelę,
Matau, tartum, žemyn mestą iš dangaus kvietkelį,
Veidas kaip rojus šviečia razkažio liepsnomis,
Kaipo dangaus langais veizi akims melynomis,

Plaukai tamsūs ar geltoni dabın' veidą giedrų,
Tartum, dailūs debesėliai bėg' par dangų žiedrą,
Ir lupelės, tartum, lietos iš ugnies švenčiausios,
Kad prašneka, tirpte tirpsta ir širdis kiečiausios.

Kas prie Dievo kasdien siunčia maldą kuo karščiausia?
Kas pagiesta kaip iš rašto giesmę kuo ilgiausia?
Kas bažnyčioj' pradėm klupo, žemę nubučiuoja,
Keno širdis sugriaudinta gailėsiu vaituoja?

Kas skubinas išsiliuosint nuo grieko mažiausio?
Kas už griekus tikrai jieško gailėsio didžiausio?
Kas nemokantį vaikelius poterių pamoko,
Kas verkiantį kudikėlį mandagiai apvoko?

Kas įkvėpė širdin žmogaus šventą laimę Dievo?
Kas išmoko vaikelius mylėti motiną, tėvą?
Vis tai moterės — lietuvės, dukrės mūsų žemės,
Iš jų tai visa dorybė genties mūsų šalies!

Tokio tai pagyrimo vertos buvo gangreit visos dukteris Lietuvoje. Ir užtikra gražus daigtas, kad visos mergaitės apseina dievobaimingai, blaiviai, nekaltai, kukliai ir darbingai. Seniaus visos dukteris ukininkų dailiai darbuodavos pas tėvelius, o mažiaus turtingos eidavo tarnauti pas kitus ukininkus, kur per metus užsipelnydavo gerą algą; o šendien daug jau mergaičių iš tinginio prie darbo renkasi į Vaškų miestelį būtina mokytis amato siuvimo. Gyvendamos pačios vienos be priežiūros vyresniųjų, liežuvauja viena ant kitos, neretai rutų vainiką išmaino ant virkščių. Pats iš savęs amatas suvėjos kaipo amatas nėra peiktinas, bet ne dėl visų. Daug tokių siuvėjų pastoja davatkomis, dažnai eina prie šv. spavednies ir Eucharistijos; bet tas jų maldingumas, neparemtas ant pamato stipro tikėjimo, tikro nusizeminimo, darbingumo, teipgi neretai išvirsta ant aiškaus ištvirkimo. Ar stebėtina tada, kad svietas šendien peikia ir apjuokia netik davatkas, pagaliaus

patį maldingumą, nės dažniaus tarp jų regi netikrą, apgautiną dievobaimingumą. Žmonės šalinasi nuo davatkų, nės mato jų paviršutinį maldingumą, o širdyje pilnos didybės, visą svietaį pasirošę mokėti, nekantrumo, ir tinginystės prie visokio darbo. Teisybė, kaip visur teip ir Vaškuose yra moterų ir mergaičių tikrai dievobaimingų, mylinčių Dievą ir artimą, einančių tankiaus prie šv. Sakramentų su geru pasiruošimu ir nusizeminimu. Nekurios su dideliu atsidavimu mokina vaikus katekizmo skaityti, net kiek tiek lietuviškai rašyti. Tokių davatkų niekas negali peikti, kiekvienas turi girtinai apie jas kalbėti, nės tai yra garbės tėvynės.

Kaipo peiktiną daigtą galima čia priminti ir tą, juog nekurios dabar Vaškų parapijos mergaitės pametė dorus papročius savo motučių ir brolučių. Seniaus visos dukrės Lietuvos mandagiai devėjo drabužius, dailiai šukavo plaukus, o šendien kas-kart dažniaus pamatysi smaugtą, kuprotą, partrukusią, perkarusią, ant kaktos kirpčiai, vodega sijono žemę velkasi: kaip iš akies traukta žydelka!

Tai vapsų veislė, bet ne bitelė, kuri saldų medų neša. Motinos turi tuojaus užginti tokią parėdnę, kaipo labai nesveiką. Penktas Dievo prisakymus — neužmušk: ne tik užginta kitus užmušti, bet ir patį save arba pažeisti save ant sveikatos. Ne didžiai sename laike mergaitė — lietuvė eidavo prie šliubo nekalta, dailiai apsirėdžiusi, papuošusi galvą puikiu rutų vainiku, kaipo ženklų jaunimo ir nekaltybės, šendien gi ne viena jau žengia prie šliubo pagal mados latvių arba vokiečių, galvą aprišusi marškone tarsi niečmergė. Nestebėtina tad, juog ne viena šendien mūsų mergaitė, tikra lietuvaitė, išteka už liuterio, Dieve apsaugok net už stačiatikio. Mainydamos drapanas ir parėdnes savo senelių, išmaino savo tikrą katalikišką tikėjimą ant atskalinystės, Arba paibelis žino, iškur teip vyrų atsirado raudoni marškiniai ant šalies užsegti?*) Tokį evaidą pamatęs bažnyčioje, nékaip negali suprasti, koku budu atkliuvo tas gudas į katalikų bažnyčią. Kad kas girdėdamas apie tiek peiktinų užvedimų, blogai nepamislitų ant visų

*) Tokius pats marškinius maičiau Vyžanų parap.

Vaškų mergaičių, turiu pasakyti, kad visos tai tikros lietuvaitės, mandagios namej ir bažnyčioje, darbingos, moka gražiai austi, dėvi savo rankų darbu, tebesiaudžia dainos po Vaskų laukus ir pievas, prie šliubo nekarta „ant kaselių žiba augso galiunėlis“ jaunajai lyg karalaitei tarp pomergių; taip išgirtos dainose, ko kitur netik nepamatsi, bet ir nebeišgirsi. Kaip ant vandens randasi putas, taip čia tarp visų negeistini paveikslai. Męs apie juos ir nekalbėtumime, baisu, kad tas nedaugalis viso vandens neprižagtų. O jūs dukrės Lietuvos! neklyskite tad iš kelio tiesaus, nelinkite prie nedorybės, vietai turėkitės sau švento katalikiško tikėjimo, mylėkite savo tėvynę, tada jūs visos busite vertos pagyrimo augščiau parodyto.*)

Kaipgi didžiai girtinu daigtu butų, kad visi Vaškų parapijonys klausytų Bažnyčios šv., neniekintų pamokslais kunigų ir neitų pagal mokslo papiktintojų, kurie, vezdami juos atiduoti garbę Gambrynui ir Venerai t. y. girtuoklystei ir paleistuvystei, nuplikdo juos ant kuno ir dušios. Bet argi tie laikai klausyti savo Dievo tarnų, kad velnias vili-oja, siulidamas daug linksmesnį gyvenimą! Yra tavo gyvulis, kurį nors šilkais vyniok, o jis vis gula į purviną.

Girtuokliavimas po miestelį gerai prisiima ir kėtojasi po sodžius ir vienasėdijas. Negana, juog daug vaškiečių po apskritą nedėlią apvaikščioja veselijas,**) krikštynas ir ir pakasinas, sėdėdami prie stipro alaus, bet dar rudeniop, nuo laukų nuvėję, nekuriuose sodžiuose pradeda nuo pirmo ukininko, padariusio stiprą alutį, pridėdant po septynis svarus appynių darže augintų ant puro seliklos, uliavoti mėnesį ir daugiau, diena iš dienos sėdėdami prie alaus, degtinę po truputį parniezdami. Taip tada po sodžius garbina Bachusą, stabmeldžių dievaitį! Teisybė, yra Vaškų parapijoje nekurie sodžiai blaiviai ir darbingai užsilaikantys, bet atskyrus kokius keturis ar daugiau, likusieji gan greit visi tarnauja pagonų Bachusui ir Gambrynui. Nekurie

*) Galima girdėti ponus peikiant žmones, kad jie niekina užvedimus ir parėdnes senelių, o jie užmiršo netik parėdnes senelių, bet ir jų šventą kalbą: katilas puodą peikė, kad juodas —

***) Prie veselijų išgeria alaus iš penkiolikos purų seliklos.

sodžiai turi geras ir plačias dubas,*) butų turtingais ukininkais, kad teip neveltklaidžiotų, gaišindami brangų laiką ir turtus. Musų žmogus visur šikštus, tik ne dėl alaus ir arielkos.

Girdžiasi dažnai dėjavimai, juog blogi laikai, ant dirvos nebedera javai, šeimyna brangi, nės samdininkui reikia užmokėti 60 rublių ant metų. Teisybė, juog šeimyna dabar patvirkus dažnai tinginiuoja, nematant gaspadoriams, maž ko rupinasi apie gryną darbą; bet ir tą reikia žinoti, juog šeimyna seka tik paveikslą pačių ukininkų. Jei ukininkai tankiai veltuo laiką perleidžia ant pasėdų, dėlkogi šeimynai nepri-tinka teip daryti? Priežodis sako: žuvis nuo galvos pradeda dvokti. Jei ponai ir ukininkai ne darbingai ir ne dievobai-mingai apseina, tai kogi geresnio reikalauti nuo tarnų ir šeimynos? tarnai seka pėdomis ponų ir ukininkų. Kiek ge-rybės išleidžiame ant tuščių ir brangių pasėdų, be abejo- jimo galėtumėme dviem ir trims darbininkams užmokėti ne po 60 rub., bet ir šimtą ant metų, ant to, broliai, ne- atmename.

Kitur šventdieniais arba liuosame laike keletas susirinkę skaito geras knygeles arba mokytus laikraščius, o vaškė- čiai dažniausiai paminėtą laiką prie alaus sugaištą, šnekė- damis ir teiraudamis tiktai apie alų, kitoniškos kalbos beveik neužgirsi.

Teip darant ukininkams ir šeimyna ne patogiaus apseina. Jauni berniukai su armonika grieždami vaikščioja po ulyčią, renka naujus burelius vaikinių ir mergaičių ir tokiu budu ant niekų perleidžia kiaurą dieną. Kaipgi norėti, idant visi žmonės Vaškų parapijos butų išmintingi ir apsišviesti.

Iš monopolio Vaškuose perduoda kas mėnuo ant tuk- stančio su dviem šimtais rublių arielkos, per metus išneša 14400 rublių. Linkave, girdėt, išgeria per metus alaus ir arielkos už 40 tukstančių rublių. Baisi teisybė, vienok teisybė! O kad tuos pinigų žmonės išleistų ant savo reikalų, ant kokių labdaringų įsteigimų, ant pašalpos pa- vargėlių arba savo apšvietimo; kiekgi sau gero ir drangijai padarytų, kiek turtų padaugintų, kiek savo vaikų dailiai

*) Po 40 dešimtinų kviečių žemės.

išmokytų leizdami į augštesnius mokslus — saldu ir pamisliti! Atminkime ant žodžių Išganytojaus: kam daug duota, nuo to bus daug ir pareikalauta. Tuomi tarpu per gerklę ir pilvą perkošiame savo turtus, kruviną uždarbį ir palikimą senelių; o ant savęs dar užplukdome įvairias lygas, silpnybes, sielvartus, neturtą, tamsybę, nesutikimus, vaidus. Kur viešpatauja girtybė ir tingėjimas (duktė girtybės), ten nerasi nei meilės nei vienybės: tėvai neužkenčia vaikų, vaikai tėvų, brolis brolio, tie namai, ta duba turi iširti ir pranykti. Vaikai skyriasi nuo tėvų, broliai tarp savęs per ilgas provas, suvienitas su didžiu kaštu ir kreiva prisiega, išdrasko tėviškę ant kelių dalių, pasilikdami su vaikais pavargėliais ir nuogais. Ištikro! kaipgi norėti turtingo ir gero gyvenimo, jei broliai išsidalins sėdybą, kiekvienas su pačia ir vaikais dirba vos keletą dešimtinų žemės. Gan jau rėdas užgyvendino karklynus ir miškus, suteikdamas po dešimtinę ant įpatos. Kur seniaus lapės ir vilkai vaisėsi, ten kiukso grįtelė teip vadinamo kampininko ar bobylio. Į tokius kampininkus neužilgo pavirs visi ukininkų vaikai.

Jei vyresnysis brolis apturėjęs dubą po tėvo galvos geidžia kitiems broliams dalį atskirti pinigais, gal kur nupirkti žemės šmotą, tie pašiunditi sovadnikų nėra kaip nesutinka. Pirm iš paleistuvystės apsiženiija, neatbutinai išplėšia savo dalį žemės, girtuokliaudamas ir tinginiuodamas pavargusiai teip smilksta. Geriaus iš slinkio ir girtybės budą ir šaltį kentėti, neg (turtingai) pertekusiai ir šviesiai gyventi. Šitai koks išdžiuvimas ir perkreipimas smagenų! Žiurint į tokią kluotį, kiekvienam žmogui protingam didžiai siaudžia ir griaudžia širdį. Nyksta žmonės, nyksta tėvynė Lietuva!

Argi nemetas ir mums griebtis už amatų, prekystės, įvairių pramonių, kurias apkėtę turi svetimi žmonės: žydai, latviai, vokiečiai, gudai, atrazdami Lietuvoje Ameriką. Ne nuo tikro brolio plėšk paskutinį juodos duonos kasnį nepasidalydamas, bet pažvelgk ant atėjunų, kurie moka sau pelnyti sočiai baltos duonos, kad mes grudamės į Rigą, Petrapylį ir tt. plaukiame į Ameriką, Afriką, kur mūsų niekas nelaukia. Pienininkystė, daržininkystė, bitninkystė,

užimti malunus, argi tai bloga duona? Mėginkime užvesti nebrangias dirbtuves (pabrikus) audimų, krakmolo, muilo, aliejaus ir kas apsakys, kuomi žmogus vikras, šviesus, darbingas negali užsiimti. Kaip šendien nuo guziko liki dampio perkame iš svetur, taip tegul mūsų išdirbinius po visą pasaulę vežioja — tada nebereiks broliams smaugtis už gerklės. Ne vienas palingavęs galvą tars: mūsų seneliai pragyveno, taip nedarę ir mes pragyvensime. Mano mielas su durnu du turgu, su pliku nei ko peštis. Kad tau tiek botagų kas įveltų, kiek tavo seneliams, taip kvailas nebūtumei, nesakytumei: žemė, žemė ir žemė. Kad seneliai atsikeltų, gal jie būtų kitioniški. Seneliai mylėjosi tarp savęs, kits kito neskandino šaukšte vandenio; dėlko rikščių, pelinės duonos nepasigendi — gyvenkime kaip seneliai. Dieve, duok mums baltos duonos, nors mes misliti, dirbti biauriai tingime. Pritinkanti mums puikiausiai pasaka miegančio ant kakalio tinginio. Jonai, še kiaužinis! Kad luptas — duok, kad neluptas — nereikia. Teisybę sakant, juog mes vargstame nuo patamsio liki patamsio, bet iš mūsų darbo nieko gero neišeina. Mūsų pelnas ruda sermegėlė ir duona su vandenimi. Žiūrėkime, kokį mes vardą užsitraukėme, net nesmagu sakyti: lietuviškas t. y. leišis, kvailas, mulkis. Latvis niekindamas žemiausiai latvij, sako: tu leišis.

Vaškietis teipogi biauriai nemėgia taisyti kelio. Pirma pasilsį dieną - kitą šaltojoje, paskui pabarsto žviro ant kelio kaip cukraus. Teisybė, čia daug sunkiaus atseina keliai, kaip kitur; toli reikia vežti žviras, žemė ilgai nedžiusta, lietus neperseda. Bet kągi darysi, dėlko Kurliandijoje visur geriausiai istaisyti keliai? Vaškietis neatsidžiaugia kaktamas ant turgaus į Bauskę — girdi, net linksmiaus pasidaro ant širdies. Ir čia pritinka ta pati apijuoka: kad luptas kiaušinis — duok, nelupto — nereikia. Dieve saugok važiuoti Vaškų vieškeliais pavasaryje, dar dampiui (garu kuliama mašina), nekalbu jau apie šuntakius; pačiame miestelyje reikia arklius vilkti už uodegos iš dumblynės, kitas sau ligą net smertį gauna. Pradžiuvusgi tiek atsiranda duobelijų, kad krato ant vežimo kaip ant sieto, pikčiaus gruodo. Kuo daugiau važiuoja, tuo daugiau jų krato.

Kas jieško deglio, teatvažiuoja į Vaškus. Prie tokių kelių ar gali kas užsiimti prekystę, ar galima užvesti kokias pramones, kad žmogus su žmogumi per metus nesusiekia? O kad vaškietėiai perskaitę tą lakštą laikraščio preitų arba įgytų protą ir išmintį, staigiai geriaus pasitaisytų, tad aš kitą atveją su pagyrimu ir džiaugsmu apie visus atsiliepičiau.

Peikdamas blogą, negaliu nepriminti apie gerą. Nors vaškietėiams toli gražu prie pilnai geros ukės, bet visgi jų ukės užvedimas daug prakilnesnis kaip kitur Lietuvoje: nebereikia jiems įkalbinėti apie dobių naudą, kad plugas, trižagris, gelzinės akėčios žemės negadina, bet taiso — mat užsikrėtę nuo latvių. Latvis ateina į Lietuvą nuplikęs su išdvėsusiomis kumelėmis, po desetko metų nusiperka dvarą kaip Švokštainių (40000 rub.). Smarkiai girtina, daugumas sodžių pasidalino sau skyrimai žemes, nekuriuos ukininkus, grįtelninkus iškeldami ant vienasėdžių laukų galen: Šilakoniai, Vaineriai, Gudgaliai, Dvarolaukiai, Javidoniai, Brekliai ir kiti. Dabar tai atsiras vaisminga ukė, nebekirmys javai dėl stokos griovių, gavęs balos šmotą nepatingės pievų pataisyti. Ukininkas pasijus, kaip vaikas be išstiktų. Vėjo malunai daugiausiai ukininkų rankose. Vaškuose yra trys katalikiškos krautuvės, apart škaplerninkų. Bundelių perdavėjos tiktai katalikės. Daugumui, žinoma, tebekvepia žydai su česnaku, bet ir katalikai po truputį kunta. Prieš dvejus metus nekurie iš jaunimo patvirkę buvo užmanę žydus išmušti ir išplėsti jų krautuves. Suprantama, juog didžiausis yra griekas užmušti pagaliaus ir muštis, vogti. Tie drąsuoliai draug su visai nekaltais tapo smarkiai nubausti nuo vyresnybės ir šendien žydpalakiai daugiaus pučiasi prieš žmones kaip pirma.

Ne teip yra varomi žydai: nieko nuo jų nepirkkite, nieko jiems neperduokite, viską patįs sau pristatykite ir pasidirbkite, tada užtikrinu, patįs, pikčiaus kaip mušami, bėgs nuo jų, jieškoti už save kvailesnių.

Vaškietėiai toli garbingi savo nauja gražia bažnyčia, pastatyta rupesčiais a. a. kun. Praloto Stasevičiaus mirusio 1903 m. 31 I. Vidus mažai dar dabintas, įpatingai biau rūš paveikslai: Motina Švenčiausi lyg pamplelė mažutė,

Dievas Tėvas ir Dievo Sunus — du gudu: senas ir jaunesnis. Vargonai brangūs, dideli ir skardūs. Giedojimas bažnyčioje meilus; per mojaus maldas kartais labai gražiai pagieda. Prie bažnyčios yra prieglauda dėl pavargėlių. Skaitymai knygelių gana prasiplatino. Vaškiečiai teipgi garsingi iš svetingumo. Kelias nuleisti nabašnikams ant kapų, buvo gyli purvynė, pakviesti parapijonys ištaisė kuo dailiausiai. Žinoma atsirado ir tinginiai, kurie neužgirdo balso kunigų, bet kur tų ožių nėra! Dievas tik sužinos jų gerus darbus, aš surašiau tą, kas ant mislių užėjo kitiems dėl paveiklo.

Ant galo paklauskime, ar augščiau paminėti Vaškų dvarponiai, išskirdami dubas savo ukininkų ant mažų sėdybių ir brangiai jas perduodami, suteikė sau kokią gerybę ir turtus? ar pamažino skolas ir surėdė reikalus savo dvaro? Argi ant galo padarė koki gerumą parapijonams?

Ištyrimas suvisai priešingai atsako. Jau kur nebuvo geros mislies ir tikslo pagal įstatymų ir valios Dievo, kur nebuvo artimo meilės, ten negali būti ir geros pasekmės. Kaipgi ir regime šendien, juog taryti dvarponiai neturi nei pinigų, nei padaugino turty, nei pamažino reikalų dvaro. Kaimynams tiek suteikė gero, kad padaugindami miestelį įvairiais gyventojais, praplatino visokius papiktinimus po visą Vaškų parapiją. Šitai vaisiai veltklaidystės ir godulystės!

Laikas butų, idant ponai ir bajorai preitų prie sąpročio, juog ne godulystė, nei tinginystė, nei veltklaidystė, bet tiktai baimė Dievo, kad reiks atiduoti skaitlių iš kiekvieno skatiko nudėto, meilė artimo, darbingumas užturi dvarą ir neprileidžia pereiti į rankas žydų, kuršų — liuterių ir kitų svetimų genčių.

Apilinkyje Vaškų buvo nemažai dvarų, kuriuos valdė ir gyveno dvarponiai katalikai, o šendien visi jų dvarai įkliuvo rankosna kuršų, išskyrus dar keletą ponų, kurie patį valdo savo dvarais, bet ir tie, Dievas žino, ar ilgai visi užsiturės.*)

Paklauskime, koki gi priežastis tokių nelaimingų atsitikimų, juog prie sienos Kuršių Lietuvos šalis virsta į

*) Bejenų dvaras tapo perduotas ukininkams už pigesnę prekę kaip siulijo latviai. Garbė p. p Giedraičiui!

Kuržemė? Šitai nekitoniška, kaip tik ištvirkimas ponų, mažas tikėjimas, atšalimas prie savo tėvynės, tingėjimas, uliavonės, visuotinė veltklaidystė. Tos yra priežastys pervirtimo Lietuvos į Kuršus.

Žinoma, nebesugrįž jau tie dvarai prie lietuvių — katalikų, bet begalo butų geistina, kad nors tie dvarai, kurių mažumas paliko rankose katalikų, nebebaigtų tekti į nasrus gobutų kuršų.

Negana ponai priverstinai perduoda savo dvarus, bet ir iš ukininkų atsiranda, kurie savo dubas atiduoda arendon kuršams. Čionai jau nieko nebemoku pasakyti, neg tik su skausmu širdies tarsių, juog tokie lietuviai priėjo prie paskutinio laipsnio ištvirkimo, tinginystės ir didžiausios beprotystės, nebemyli savo tėvynės, krauju ir prakaitu apgintos senelių.

Teisybė, Vaškų kunigai netyli, moka, skelbia, išguldinėja iš sakyklos bažnyčioje ir prie visokių kitų atsitikimų apie ženklinimą, pradžia, išsiviniojimą ir nelaimingas pasekmes girtuoklystės, tingėjimo, paleistuvystės ir kitų nedorybių, bet balsas kunigų dažnai tampa lygiai balsas girioje šaukiančio. Kitas netikėlis atsiliepia, juog kunigų ir darbas sakyti, iš to gyvena, o mes kaip darė, taip ir darykime. Ašgi nuo širdies visiems veliju klausyti mokslo šventos katalikiškos Bažnyčios, kuri viena težino kelią prie amžinos ir dabartinės laimės. Sesuo ir Broli, atradęs dėl savęs ką nemielo nerustauk ant manęs, ne mažą lašą prakaito išlėjau prie to darbo iš meilės Dievo ir tavęs, kad susiprastumei.

Kaukas.

Dar kartą.

Aš norėčiau paregėti prigimtine šalį
 Ir dar kartą aplankyti anos girią žalią,
 Su paukšteliais žaliame miške noriu paviešėti,
 Tenai anų saldžias giesmes dar kartą girdėti,
 Aplankyti levo grįčią, kaimą prigimtini
 Dar kartelį pamatyti Lietuvą-tėvynę.
 Ten įeiti į sesutės žaliąjį darželį,
 Ant atminties susiskinti rutelių kvietkelį.

Dar pažvelgti ant upelio, ant jo žemų krantų,
 Su juo reiks gal persiskirti paskutinį kartą,
 Pamatyti, aplankyti seną bažnytėlę,
 Ten dar kartą pasimelsti trumpą valandėlę.
 Pamatyti seną tėvą, sesutes ir brolius,
 Mielus, brangius širdžiai mano lietuvius — artojus,
 Išgirst' tautišką dainelę, kuri garsiai skamba.
 Oi, griaudinga mano širdžiai tad užstos valanda!
 Laukiu anos valandėlės, kad juos pamatyti,
 Vėl turėsiu greitai skirties „Su Diev“ pasakyti.
 Jau neb'toli ta valanda, nebetoli laikas, —
 Išvys' takus, kur bėgiojau, budamas dar vaikas.
 Seniai mačiau aną šalį, dabar paregėsiu
 Vaikščiodams takais jaunystės, vėl ašaras liesiu
 Skaudės širdį, birs ašaros — nepagelbės nieko
 Vėl turėsiu atsiskirti — išvažiuot' į svietą,
 Mažai laimės tevartojęs, mažai teregėjęs
 Vėl liudniausiu svetimoje, kaipo nusidėjęs,
 Busių skirtas nuo Lietuvos, nuo brangios tėvynės
 Ir priglaustas šalta ranka, šalelės šiaurinės . . . *Paukštelis.*

Senovės Daina.

Gaida kaip: Tu, Lietuva, tu, Dauguva, pasilikit sveikos.

Eina garsas nuo rubežiaus: žirgas reiks balnoti:
 Daug kryžiuočių nuo Malburgo rengias mus terioti.
 Pasilik, sesutė, sveika! Nuramink širdelę:
 Gal pagrišiu, nepražysiu už tėvų šalelę.

Daugel turto pas kryžiuočių nuo senos godynės:
 Auksu žiba miestų bonės, šilko pilnos skrynės.
 Aš parnešiu sau iš Prūsų plieno kardą kietą,
 Tau, sesyte, šilko skarą, dirža auksu lieta. —

Jau pavasaris išaušo, gieda vėversėlis;
 Nebegrįžta nuo Malburgo mielas bernužėlis.
 Saulė leidos, buvo kova, kraujo daug tekėjo:
 Mylimasis už tėvynę galvą ten padėjo.

Visos linksmos mano draugės ir šilkais dabinas;
 Man-gi ašaros tik žiba ir kapai vaidinas . . .

Nekalbėsi, bernužėli, man meilių žodelių!
 Neužmausi aukso žiedo ant baltų rankelių! . . .

Maironys.

Vevirženai, Ras. pav. Po šv. Petruai ant rytojaus išvažiavo nuo mūsų mylimasis mūsų kunigėlis Turauskis. Kaip buvo parapijai brangus tasai jos dvasiškas vadovas, parodo visuotinis nuliudimas, palikęs veverženiškių širdyse, jam nebekus. Męs nors tamsūs žmoneliais visgi numanom kas mums gerą nori padaryti, o mūsų buvusias dvasiškas tėvelis daug mums gero darė. Skelbė griaudingus pamokslus, su atsidavimu mokino mūsų kudikius poterių, o koks buvo malonus ir lipšnus su kiekvienu susijęs! Prie jo lengviai galėjo prieiti visuomet su kiekvienu reikalu, nėra dyvų, kad žmonių širdis linktė linko prieš savojo kunigėlio, kurs to tikt troško, kad savo parapijonus iš tamsybės išvesti į šviesybę. Bet šit, kaip žaibas pasklydo garsas, juog mūsų kunigėlį iškelia į Elerną į Baltgudiją. Kas per priežastis tokios staigios atmainos būtų, suprasti negalėjome. Pasirodė, juog ir mūsų gerasis kunigėlis turėjo vieną jeibę, nepaslinko mat vargšas platinti tarp žemaičių „lenkų karalystės“; driso mokinti ir šviesti savo aveles jų prigimtoje kalboje, o net su savo draugais kunigais susijęs „nedrovėjós“ šnekėtis lietuviškai. Ne sunku atspėti, juog vistat durė į akį mūsų lenkomanams (kurių mat buta ir mūsų apigardoje), o įpatingai tiems, kurie įvedė Rietave lenkiškas evangelijas ir lenkiškas mojines. Ėmė tat ir iškeldino nabagą kunigą lietuvį į Baltgudiją, kad bent tenai būtų priverstas platinti lenkų karalystę, o patis dar tyčiojas, tegul sako tenai jis pagudrayos su savo lietuviška kalba! . . . Bet to dar negana. Siunčiant kunigui T. savo daigtus į paskirtą vietą, apniko Šiauliuose žandarai ir iškratė viską, atrado keletą (sako 5) Tėv. Sar., užkištus po rogožos, su kuria skrynja buvo apsiuta, teipogi išėmė pluoštą rašytų pamokslų ir keletą knygelį lenkiškų, ant kurių nebuvo aiškios cenzuros, ir kelias maldaknyges. Krata buvo gelžkelio stovėnėje, o skundą Šiaulių žandarams davė Jelkin, Aisenų kordono užveizdėtojas. Mat per pamokslus keletą syk kliuvo per nosį mūsų judošiams šnipukams, kurių pačiame miestelyje

netruksta, jie tat norėjo „suėsti“ kunigą. Žmonių gi nuliudimas ir įnirtimas ant nežinomų judošių yra neapsakomas, šaukias prie Dievo pagalbos, siųsdami mišias ir apieras į stebuklingas vietas, — avelių prisirišimas brangiausiu yra užmokesniu už piemeniška triusą... *O. Butvilaitė.*

Vilnius. *Lietuviška maldaknygė.* Teko man neseniai regėti toki paveikslą. Į Zavádzskio knygų krautuvę įeina žmogus gan padoriai apsirėdęs, ir prašo sau lietuviškos maldaknygės. Pardavėjas paduodamas ją padėjo prėkė 3 rub. 50 k. Žmogus vartė, vartė knygą, ant galo klausia, ar nagalima pigiaus jos gauti. Pigiaus negal, buvo atsakymas, jei nori imk lenkišką, gausi už septynias grivenas, ir pakišo po nosies tokio pat didumo ir teip-pat aptaisytą lenkišką maldaknygę. Žmogus vėl ėmė vartyti tai vieną tai antrą, ant galo nuliudusiu balsu atsiliepė, — „tai jau tegul bus lenkiškoji.“ Reikėjo matyti kova to žmogelio su savimi, kuri net ant veido aiškiai atsimušė. Maloni butų maldaknygė savojoje kalboje, bet kas gali mokėti tokius pinigus!....

Medžiagiškias nususimas ir apskritai ekonomiškias atžvilgiai, yra man rodos pirmutinia priežastimi ištautėjimo Lietuvos pakraščių.

D.

Pažink pats save!

Amžina kova eina tarp apšviestų lenkų ir rūsų. Rusai sako lenkų esą tiek ir tiek milijonų. Lenkai gina ir sakos dukart daugiaus esą. Rusai tvirtina lenkų žemę „kongresowkoje“ ir Poznaniuje teesančią; lenkai sakos, butin jų žemė — „nuo marių iki marių.“

Lietuvys nesirupina apie tai, kur Lietuva dabar, nės jau čia, nors ir labiausiai rūpindamasi, nieko nepelnys. Teiposgi jis neklausia, kiek lietuvių ant svieta. Jam vis tiek: jis tik žemę aria, Dievą garbina ir apie rytojų rūpinasi.

Vienok... vis gi interesinga butų žinoti, kiek musų išviso ant svieta, norints jau dėlto, kad galėtume suprasti, kaip skaitlinga buvo ta lietuviška tauta, kuri anose gadinėse valdė žemėmis „nuo marių iki marių“, didesne

puse dabartinės galingos Rusijos. Žinomas dalykas, juog pirmiausia sieki dėlto į valdiškas oficiališkias versmes, ir tenai randi neaiškų skaitlių $2\frac{1}{2}$ milijono; kituose valdiškuose raštuose randi beveik du milijonu. Paėmęs žinias, paeinančias nuo mūsų dvasiškųjų, randi dar trečią skaitlių, dar mažesni.

Kame dabar teisybė? Žinios, paeinančios nuo mūsų kunigų, yra navatnios. Jose padėta, juog koks skaitlius katalikų buvo 1867 m., toks jau ir dabar tebėsas. Kitaip sakant, pagal kunigų skaitlių lietuviai nei miršta, nei gema, nei genda. Na, kaip sau norite! Jeigu per 30 beveik metų nei pasididino, nei pasimažino skaitlius lietuvių, tai nekitaip, kaip tie lietuviai turbut negyvi.

Oficiališkias skaitlius lietuvių irgi vargiai begu teisingnis. Teip aš patėmijau tokiuos prajovus. Mieste pagal tikrą skaitlių yra 5000 gyventojų. Apie tai žino ir tie, kurie veda valdišką statistiką. Ką-gi jie rašo savo darbuose? Jie rašo, juog toks miestas turi gyventojų 8 tūkstančius. Kitas miestas turi ištikro 3000, o jie rašo: 5000 turis. Bet tai miestai tikrai rusiškieji.

Ką rašo tokie statistikai apie miestus ir pavietus pakraščių, aš nežinau. Į kurią pusę krypsta jų statistika, skaitydama svetimus gaivalus? Žinomas dalykas, juog sekama lietuvišką giesmę, kuri dėl giminių mierą gėrimo padidina, o dėl svetimų pamažina, — turi svetimų skaitlių susiaurinti, nes kitaip esant abelnas skaitlius visos Rusijos išeitų kerėpliškias...

Ir teip, norėdami žinoti tikrą skaitlių lietuvių, męs patis turime apie tai pasirupinti, nės tie skaitliai, kurie yra, netinka. Čionai galėčiau privesti gana interesingą statistiką. Apie 1870 m. lietuvių, vadinančių save „lietuviais“, beveik nebuvo girdėti. Bet jau 1880 m. randasi ne vienas apšviestesis, kuris vadina save lietuviu, norints ir žino ir laukia, juog už tai išgirs ką nors negražų: arba litvomaną arba socialistą, kaip nesykį girdėjome visi.

1891 m. man teko girdėti, juog tarp vienu farmaceutų (aptiekorių) randasi 90 lietuvių, kurie jau nesisarmatija savo vardo. Tiesa, tuli iš jų, išsigandę didelio drąsumo,

kaip va: Klimavičia (Mironas Motiejų), kauniškis, sekančiose gadynėse išvirto į svetimtaučius (baltrusius), bet vis tik abelnas skaitlius jų ir toliau nesumenko. Teip, toliaus farmaceutų lietuvių randame: 1896 — 114, 1897 — 133, 1898 — 144, 1899 — 152, 1900 — 147, 1901 — 137, 1902 — 148. Kitaip sakant, jų pasididino beveik pusė pradinio skaitliaus. Kaip sau norite, bet tai nereškia žlugimo tautiškos idejos. Įpač, jeigu pridėtumei prie to, juog ir kitose luomose tą patį atsitikimą gal patėmiti.

Dr. Vincas Pietarys.

Lietuvių veislingumas.

Gal kurie-ne-kurie tautiečiai norėtu žinoti apie lietuvius, esančius savo tėvynėje ant senovinių vietų. Žinomas dalykas, juog tikrą jų skaitlių sunku šendieną paduoti, nės Rusijos imperijoje statistiką vesti ne teip dar seniai pradėjo. Žiurėdamas ant nekurių statistiskųjų žinių, misliju, juog tai daryti ėmė neviršiaus, kaip 20 metų atgalios. Bet ir pirm 15 metų paėmęs žinias, dar mažai tegali naudotis jomis — teip jos menkos ir nebukliai sudėtos. Geresnės prasideda nuo 1880 m.

Dirstelkime-gi ant žinių, kurios kalba apie skaitlių žmonių mūsų tautos. Žinios, vis dar neperdaug išdirbtos, duoda tiktai skaitlių gyventojų atskirų rėdybų ir daugumą mirusiųjų ir gimusiųjų.*)

Kaip mės gerai žinome, lietuviai nemėgsta bėgioti iš vieno kampo į kitą. Žmogus, nemokėdamas svetimos kalbos, nemielai eina į svetimą šalį. Dėlto paimkime abelną skaitlių lietuviškųjų rėdybų.

Pirmiausia matome, juog gyventojų visose trijose gubernijose (Vilniaus, Kauno ir Suvalkų) 1880 m. buvo: 3131935. Sekdami skaitlių gimusiųjų ir mirusiųjų nuo 1880 iki 1886 m. randame, juog išviso gimė: 831368; mirė: 569994; priaugo 261374. Dėlto 1886 m. turėtu trijose gubernijose gyventojų buti: 3393309; tamegi tarpe randame: 3456174;

*) Toblyčias praleidžiame. *Red.*

atskirys: 62865. Dėl 1887 m. paduotas abelnas skaitlius, be šimtų; bet ir dėl tų metų turime atskirį: 3495.

Paėmę skaitlių gimusių ir mirusių ir radę skaitlių visų užsilikusių, matome, juog musų tauta gale 1886 ir pradžioje 1887 m. turėtų būti 3456174. Tam tarpe valdžios žinios rodo, juog tai neteisybė: šitos žinios sako, butin skaitlius gyventojų priaugo netikėtai, ir vietoje šito skaitliaus, šimtus atmetę, randame: 3495000; atskirio: 39000.

Dabar pažiurėkime, toliaus paėmę žinias nuo 1887 iki 1890 m. gimta: Vilniaus rėd.: 222064, Kauno: 218322, Suvalkų: 87320. Išviso trijose rėdybose gimė: 527706; mirė: 345974; priaugo: 181732 (mirė Viln.: 136352, Kaun.: 147342, Suv.: 62280). Prie skaitliaus gyventojų dėl 1887 m. pridėję tą priauglių, turėtume — 3677000 skaitlių lietuvių dėl pradžios 1891 ir pabaigos 1890 m., o 3625000 dėl 1890 pradžios ir 1889 m. pabaigos. Statistika-gi paduoda: 3645336; atskirys: 20000.

Nuo 1880—1886 m. priaugo: 261374

„ 1887—1890 m. „ 181732

„ 1880—1890 m. „ 443106

Kitaip sakant, per 11 metų ant šimto gyventojų priaugo: 14. Jeigu dabar paimsime grynai rusiškasias rėdybas, tai pamatysime, juog per tą patį laiką ant 65584844 priaugo: 14819636, arba ant 100 — 24 žmonės. Tokiuo budu matome, juog rusai už mus dvigubai veislingesni. Tikras jų veislingumo nuošimtis yra ne 1⁰/₀, kaip tai paduoda valdžios žinios, bet 2⁰/₀, kaip tai iš aprokavimo matyti. —

Dr. Vincas Pietarys.

Žarėnai (Telšių pav.) Žarėniškiai neseniai užbaigė statyti valsčiaus butą, kurs kaštavo žmonėms apie 800 rub. Darbui prie galo besiartinant, pradėjo žmonės rokuotis, kas šventą naują butą, ir suruokavo siųsti pas vyskupą prašyma, kad išreikalautų nuo gubernatoriaus katalikų kunigą valsčių šventinti, nės visi valsčionys - katalikai esą. Prašymas parašytas dailiomis žemaitiškėmis litaromis ir savojoje kalboje. Gerai, vyručiai, gerai! daugiau tokių dokumentų rašykite! Juo daugiau tokių prašymų leisite, tuo labiau įbauginsite obrusitelius, tiktai rašykities visi ant to

prašymo, juog pats ciecorius pavasaryje išleido manifestą dėl liuso pildymo ir nepersekiojimo visų viešpatystės tikėjimų. Jeigu gi parvažiuotų popas, neikite nei vienas ant jo „molebno“, nės nieks neturi tiesos katalikus varyti ant svetimų malda.

Pliumpis.

Rietavas (Ras. pav.). Musų apygardoje neseniai atsirado vagių burys, kurio vienas vadovas gyveno Jucių sodžiuje, o antrasis Piaulių sod. Kaimynai supratę jų šelmystes, pradėjo galvoti, ką reikia padaryti tokiems paukščiams. Galvojo, galvojo ir davė žinią prie vietinio asesorio Samuševičio. Tasai pasiuntė tuojaus uredniką... vieną patį į Piaulių sodžių prie K. aptariamą ukininką. Tuokart du ukininku Matizys ir Šiuparys supratę, juog urednikas darydamas viens pats kratą pas vagies, gal užvis geriaus padėti jam paslėpti vogtus arklius, puolė tuojaus prie antrojo vadovo į Jucių sodžių pasiėmę staršinę, surišo vagį ir atradę dar arklį nuo 200 rubl. ir puikiausius kinkymus, viską pristatė į policiją. Matysime ką veiks su jais musų pristovas. Tuotarpu tuodu augščiau minėtu ukininku išmušė telegramą prie Raseinių klebono ir prie Siadas klebono, kad apgarsinti žmonėms apie prapuolusius arklius, nės iš tų vietų buvę pavogti. Išmintingu tai žmoniu buta tudviejų ukininkų Šiupario ir Matiziaus, kad žmonės visur teip su vagimis elgtųs, tiems piktadėjams nei policija nėko negalėtų ištarpininkauti. Gerai būtų, kad ir visus judošius, išduodančius maskoliams lietuviškų knygų nešikus ir lietuvių platintojus galima būtų dailiai pavietoti. Iki tuos judošius laikysime savo tarpe, neturėsime ramios valandos. *Piktyts.*

Dvinske (Vitelso gub) per šv. Antano atlaidus susirinko daugybė žmonių į bažnyčią ne tikt katalikų, bet ir ruskių, liuterių ir kitų. Šalip bažnyčios yra cerkvė. Laike procesijos prieš pirmuosius mišparus parengė ir popas pamaldas ir teip garsiai užniko skambinti su varpais, kad varpinyčios viršus — džunkt — ir nukrito žemėn, bet nieko nepažeidė. Susirinkusi mynia pradėjo garsinti, juog šv. Antanas stebuklą parodęs, nės kam gi sako lužo varpinyčios viršus tame pačiame laike, kad kunigas ėjo pro šalį su monstrancija? Net kunigai gavo malšinti žmones, kad neiš-eitų koks sumišimas.

Makabrodas.

Dusėtai (Zarasų pav.). Netoli Savičiunų sodžiaus yra verdenė (šaltinis), iš kurios nuolat teka vanduo į gražų ežerėlį ten pat besantį. Paėjo kažin iš kur garsas, buk verdenė stebuklingai gydanti visas ligas. Žmonės kaip matai papludo lankyti tos garsios verdenės, pradėjo mėtyti pinigus į patį verdenę ar ant kranto; tuotarpu starovieriai gyvenantys netoli įsimanė rinkti pamestus pinigus į savo kišenes. Prauostęs apie teip lengvą uždarbį žydelis Berkė, nuėjo pasirinktų pinigų ir atradęs keles grivenas parsinešė namo. Bet po kelių dienų susirgo akimis; neįmanydamas ką daryti, nunešė paimtus pinigus ir pametė ant vandens krašto, bet akis kaip varvėjo, teip tebevarva. „Kol gyvas busiu, apieros pinigų nebimsiu ir savo vaikams pasakysiu, kad to nedarytų,“ šaukia nusiminęs žydelis. Gal čia jokio stebuklo ne buvo, o tiktai užsikrėtė žydas drakomas liga čiupinėdamas pinigus ligonių pamestus. Visgi vienok kas norėtų apierą padaryti, tegul verčiaus ubagai atiduoda arba į bažnyčios skarbonką įmeta savo aluzną, o ne mēto ant lauko.

Straxdas.

—☉) Bažnytiniai dalykai. ☉—

Ant myrio šv. Tėvo Leono XIII.

Prabilo varpai balsu skausmo...
Kaip verksmas — gaudžiai ir karčiai,
Rods spižių širdys' buta jausmo,
Ir sklido jų garsas plačiai.

Kaip ilga ir plati ta žemė —
Varpų rauda plati, didi:
Jos gaidę visur tu neramę,
Lietuvoj kai Romoj girdi! —

Ko verk, ko teip didžiai raudoja?
Ne linksmi to priežastis, nē?
Ne gerą jie čia pasakoja —
Karti ir skaudi tai žinē!

Nėr Leono! Leono nėra!...
 N'išbėga nieks myrio tiesos,
 Su niekuom myris nesidera,
 Negailisi sunų Jievos.

Nors ašaruos' plust vargše — motė,
 Ji kučikį atim šaltai;
 Negelbi sunams beraudoti —
 Jm mylimą tėvą kapai...

Teip-tat' ir nuo musų atėmė
 Jį Léoną — tėvą nunai,
 Te verk ašaruose pas'ėmę,
 Palikę našlaičiai — sunai!

Nėr Leono?! Tiesa?... tikėti
 Nenor sužeista dar širdis;
 Bet reikia. Visad šitam sviete
 Myris viltį gyvų ardys...

Męs viliamės ir — kad turėsma
 Pas save Aną kiek ilgiaus,
 Ant šventų darbų Jo žiurėsma,
 Naudosmės iš mokslo šviesaus.

Bet Dievas gers kitaip paskyrė —
 Kurs šventas kiekvienam darbe! —
 Kas veikalus Ano datyrė?! —
 Ir skausme tebun Jam garbė!

Jis užpelnus matė senelio —
 Ir pašaukė dangun ilsėt';
 Užgeso mums „Lumen de caelo“*) —
 Bet Augštij' neperstos žibėt'! —

* * *

O Dievas, kurs saugo Bažnyčią,
 Vėl gerą mums Piemenį ras,
 Kursai vėl gans Avinyčią,
 Ir Leono avis tikras!

L. Gerulis.

*) Lumen de caelo — šviesa iš dangaus; teip pramintas yra šv. Tėvas Leonas XIII už savo išmintį ir dievobaimingumą.

Rietave rugsėjo pabaigoje kelias dienas viešėjo J. M. vyskupas Cirtautas. Tame laike padirmavojo apie 400 vaikų, o po tų apeigų pasakė pamokslą, kuriame pagyrė rietaviškius, joug yra duosnųs ant Dievo garbės, nės aptvėrė šventorių už 4000, įteikė puikų jubiliejaus kryžių už 800, stacijas už 1500, teipogi kelias karunas, baldokimą už 700, rubl. ir daug smulkesnių bažnytinių daigtų. Papeikė ir paragino, kad mažintų girtuoklystę ir provas, su kuriomis daugis visiškai nusiplikė. Vyskupui išvažiavus šmakšt ir yra uredninkas klebonijoje, klausinėjo tarnų, kokias mišias laikė vyskupas, ar giedotas, ar skaitytas. Matai, kas policijai rupi; ne veizi, kad miestelyje visokie valkiatos žmones drasko pačiame vidurdienyje, o jie klausinėja, kokias mišias vyskupas laiko?!

Iš Peterburgo. Peterburgiečiai lietuviai per vasarą negirdžia Dievo žodžio savo prigimtoje kalboje, nės kaip tik kunigai išvažiuoja ant vakacijų, tai lietuviai ir metavoja iki sugrįžtant kunigams. Tik tiek ačiu Dievui, kad giedoriai nepatingėjo giedoti, nės truputį išlavinti ir supratę giedoriai per visą vasarą kas šventą dieną paskirtose valandose dailiai giedojo. Mieli giedoriai, siunčiame jums per T. S. širdingą ačių! Už jūsų pasišventimą, Dieve jums užmokėk! Negana kad patįs giedate, bet ir kitus kvieskite, kad susipažintų su giedojimu. Juk čia mūsų ne tėvynė, nės vieni išvažiuoja, kiti tarnystes permaino ir ne gali ateiti ant giedojimų; kadangi bus daugiau supratusių giedorių, tuomet niekada nepritruks.

Dabar jau arcivyskupo bažnyčioje prasidėjo lietuviški pamokslai nuo 24 dienos rugpiučio ir sakomi kiekvieną šventę. Š. Kotrynos bažnyčioje prasidėjo nuo 8 dienos rugsėjo. Nors per vasarą nėra sakomi lietuviški pamokslai, ale kaip sulaukė rudens, tai už praeitą laiką užsimoka, nės Peterburge lietuviškus pamokslus te sako mokslinčiai profesorai Dv. Akademijos ir Seminarijos, tokie mokslo vyrai pasako pamokslus labai puikius graudingus, kad klausytojai negali susiturėti nuo ašarų. Tik nelaimė, kad mūsų broliai pagyvenę mieste ne labai mėgsta — vaikščioti ant pamokslų, kietos jų širdis kaip uolcs. Užtiesa reikia buti užketėjusiam, kad nelankyti tokių puikių pamokslų. Juk Peterburge

skaitos iki 9000 lietuvių o ant pamokslų tesusirenka maža saujelė. Dieve brangus, kaip pamąstai apie Lietuvą, tenai už kelių viorstų ne purvynė, ne sniegas ne gali užlaikyti namėj. Brenda per sniegą, puškuoja kad tiktai buti bažnyčioje, kiek tai piktumo jai kam priseina čerga namus sergėti, o mieste per keletą žingsnių ir tai atvykti ant pamokslų atranda visokios kliutios, tai oras blogas, tai pageriotas tai per anksti ir t. t. Gal ir nelabai atsakančiame laike sakomi lietuviški pamokslai, nės katedroje 9. val. iš ryto, o š.Kotrynos 4 val. vakare, bet dėl Dievo garbės ir bendro gero galima atrasti laiką buti bažnyčioje ir ant pamokslo. Ant visokių susirinkimų ir pasilinksminimų, kur prastojame sveikata, graši ir gerą vardą, tai atrandame ir laiką ir progą, o dėl Dievo garbės tai mums sunku.

Broliai lietuviai, kad ne sulauktumėme tokių laikų, kad kunigai paliaus sakę pamokslus, juk sienoms pamokslai nereikalingi! Ačiu Jų Mylistoms kunigams, kad jie aukauja tą sventą darbą, juk jie neprivalo sakyti pamokslus, nės turi savo užsiėmimo kaipo profesoriai, vienok su noru darbuojasi dėl mūsų, o mes visai už tai esame nedėkingi. Rašė man vienas draugas iš Siberijos, kad ten kunigą tepamato per kelis metus, kadangi pamato kunigą kryžiumi puola, apsipila ašaroms linksmybės. Neduok Dieve mums tą sulaukti.

Vargdienėlis.

Iš Krakinavos. Lenkai regėdami, kad lietuviai juos iš naujos bažnyčios visai išvarė, susitarę padavė prašymą į Jo Mylistą, kad būtų lenkiški pamokslai sakyti nors per atlaidus, kurių nuo amžių ne sakė, ir dusaudami, kad lietuviai juos niekina, iš bažnyčios išvarė visai. Jo Mylistą, išklausęs dusavimą, prisakė kleboniui, kad nors maž daug t. y. nors per atlaidus sakytų lenkiškus pamokslus. O dabar praėjo šįmet didžiausieji atlaidai, t. y. šv. Antano į dangų ėmimo ir užgimimo šv. Marijos Panos, ant galo šv. apaštalo Simono — Tadeušo, ir nesakė lenkiškų pamokslų, bet vien tik lietuviški te skambėjo po mūsų pukią bažnyčią. Ir per Ražancavą nei kartą nekalbėjo ražančius lenkiškai. Lenkai nežino ką be daryti ir kur kreiptis, kad gauti viršų. O krakinaviečiai karštai užsiėmė

kariauti su Liaudės bajorais, tarp jaunuomenės negirdėsi kitioniškos kalbos, vien apie apie lenkų gyvenimą ir jų netikusį budą.

Išvarė lenkus iš bažnyčios, gavo viršų ant padėjimo lietuviškų parašų ant kapo jų mylimo klebono Lukauskio, nepoilgo ir iš Liaudės turės išsikraustyti. *Lietuvėlis.*

Vilkija. Vilkijos parapijoj jau nebe pirmi metai, kaip nėra nei jokios tvarkos. Jau ketvirtai metai, kaip statosi muro bažnyčia — tveriasi ir kasmet mainosi komitėtai — važinėja komisijos, o bažnyčia . . . ir iš žemės vis nelenda. Teip žmonių nesutikimai, neapsakomi girtuokliavimai . . . Po gaisrui 1892 m. suremta iklaikinė bažnytėlė ir gi nebetvirta, greit jau šunis pro pamatą ims landžioti; kiti trobesiai teip jau sukrypę ir visai griuva; ant šventoriaus ir ant vietinių neužtvirtų kapų gyvuliai stiblinėja ir šventą vietą teršia . . . Turbut tik pats Dievas žino, už ką Jis Vilkiją teip skaudžiai ir per tiek metų baudžia, daleizdamas daugybei dušių papiktinimuose žuti. *Prašalaitis.*

Daleidimas procesijų aplink bažnyčias. Išėjus pava-saryje paskutiniam manifestui caro apie liuosybę tikėjimų — aštrios ir sunkios tiesos Muravjavo veržiančios katalikišką tikėjimą Vilniaus vyskupystėje biškį rods išsiliuosina. General-gubernatorius Kilniaus liepė tuoj daleisdinėti vaikščioti procesijas aplink bažnyčią, jei tik bus paduotas prašymas to iš priežasties ankštumo bažnyčios. Daleido net tą pačiam Vilniuje bažnyčiose kaip vą: šv. Petro ir lietuviškoj šv. Mikalojaus, ant prašymo kun. Kuktos. Dasižinoja apie tą mylistą valdžios iš visų kuomet parapijų, kur neėjo procesijų aplinkui paduoti liko prašymai su parašais parapijo-nų — ir visur daleista, kaip: Merkinėje, Onošiškėse, ir kitur. Garbė Dievui, pradeda eiti geryn!

Gerulis.

Apie lietuviškas mokslaines.

Maskoliška valdžia, matydama, kaip „obrusenija“ nesi-seka Lietuvoje, bet jujaus daro įtekmę jai negeistiną ir priešingą, žada buk jau mesti politiką Muravjovo. Kance-

liarijoj general-gubernatoriaus Vilniuje apsvarstosi jau užmanymas mūsų valstinėse mokyklose pirmose dviejose skyriuose (otdelenija) už išguldinėjimąjį liežuvį priimti lietuvišką, trečiam tik gudišką. (Baltgudijos buk teipjau baltgudiškai.) Ir rengia įkurti seminariją lietuvišką dėl mokytųjų lietuvių Augštaityjoj. Ar tas užmanymas bus išpildytas? Turi jisai priešų, bet ir apginėjų tarpo mokytųjų rusų, kurių patarmės klausia general-gubernatorius ir popėčitelius *Gerulis*.

Įvairios Žinios.

Kupiškis (Aukm. pav.). *Uredninkas arklavagis*. Arklavagių burys, kurio žydai yra vadovais, teip išgalėjo mūsų aplinkyje, globiami vietinio uredninko Mitropano Volosatyi, juog pagaliaus vidurdienyje neduodavo žmonėms per miestelį pereiti, kad nereikalautų maito, o neduodantiems ketino atkeršiti. Prikabagi pinigams išlupti tie parkos labai pigiai gaudavo. Pradės budavo žmonės susėję šnekėtis apie savo reikalus, o čia kaip matai, šmakšt koks nors žydėlis ir bus tarp jų išispraudęs, buk tai dėl tarpininkystės; betarpininkaudamas subardins, o paskui veda čielą buri tukių veršių pas uredninką ant ugađų, o tasai tikt lupa nuo kvailų žmonių po 25, 50, arba ir daugiau, kaip nuo ko. Atsitiko, juog vienas žmogus paėmė savo reikalui keletą akmenėlių iš svetimos žemės, žydai tą pajutę nekurstė „nuskriaustąjį“, idant bėgtų pas uredninką, ir atvadintų jį protokolo dirbtų. Uredninkas tuojaus žinoma pribuvo ir užsipuolė ant kaltininko, bet tuo tarpu priėjo žinomas visiems vagis Mauša, timptelėjo už rankovės, rodydamas geruoju baigti bylą, nės paskiaus busią blogiaus. Žmogus pabaigė su uredninkų „geruoju“ už 50 rub.! Tuokart pati nukaltintojo (mat moteriškė daugiau proto turėjo už vyrą) puolė pas savo kunigėlį rodos klaustų, o tasai ištyręs visą reikalą, parašo stačiai pas tyrinėtoją (sledovatelį). Atpiškėjo sudas ir labai pigiai susekė visas vagių šelmystes. Uredninkas įkliuvo tuojaus į „cipe“ ir paliko išmestas iš vietos, nės panašių jo šelmysčių dau-

gybė atsirado, kuriems patardavo, kaip paskiaus pasirodė, pats Raguvos asesorius Balaišis, kulverta, pragarsėjęs varymu raguvių cerkves sergėtu, apie ką anais metais rašė T. S. Gerai tiems vagpalaikiams, seniai jiems teip reikėjo padaryti! Tiktai, vyručiai, pradėję kuopti savo miestelį, neliaukitės puskelyje, drąsiai sakykite ant sudo teip, kaip tardytojui (sledovatelis) sakėte, tuokart visų jūsų vagių nei smarvės neliks. Kad visur teip mūsų žmonės neapsileistų, visa „ponybė“ maskolių činauninkų ir vagių užtarytojų seniai būtų išnykusi.

Genys.

Kvėdarna. Raseinų p. *Policija vagį paleido.* Klebonije neseniai nežinomas vagis pavogė 100 rub., juogiai miestelyj gyvena įtariamasis visų nekšas, kurs tą dieną valkiojos po klebonijos langus, dėlto duota urednikui žinia suimti įtariamą žmogų ir pristatyti į policiją, bestatant gi į Rietavą prie asesoriaus vagis liko paleistas ir sugrižo namo. Kada gi antrąsyk buvo pareikalauta suimti vagį, urednikas suėmė, ir net į policiją pristatė, bet asesorius Samusėvičė areštuotą paleido. Tatai policija, gera ji yra vien tikt žmonėms lupti ir kunigams persekioti.

Kovas.

Policijos vagystė. Neseniai Žitomierio policmeisteris su raudmeisteriu susitarė **deginti tyčiomis** namus per keletą metų, ir gesindami juos ėmė didį pelną. Bet šelmystė išplaukė ir abudu ponu kliuvo į sudą. Jei augštesnioji policija toki, tai ką be kalbėti apie žemesniąją?

Iš Gruzdžių rugsėjo mėnesio dagirdau šitokią atsitikimą apie meilę gudų, užsibaigusią nežmonišku budu. Učitelius Karbovec mylėdamasis prie buteliuko su pačtoriumi Maliušickiu pritruko pinigų teip, kad skolos sprandas nekelo. Ką daryti? Štai dažinojės, juog pačtoje yra prisiūstas keletas tukstančių rub., nuėjo savo prietelį aplankyti. K. pavešėjęs iki 2 adynos nakties išėjo prašydamas M. palydėti. Tik per slenkstį išžengė. Tuojaus pradėjo M-ki mušti, norėdamas nužudyti, o raktus iš kišenės (savo aukos) paėmęs kasą pačtos iškraustyti. Tuotarpu tarnaitė, dar nemigus, išgirdo nepaprastą balsą, užžibino šviesą ir tokiu budu išgelbėjo kraują aptekusį načelniką pačtos. K.

matydamas sau blogas pasekmes nubėgo jieškoti pagalbos į Rymšupį, kuriame prisirišęs akmenį ant kaklo prisigirdė, palikęs pačią su 3 kudikiais ir 1 kap. pinigų kišenėje. Valdžia padariusi tyrinėjimus ir sekciją iškilmingai Šiauluose palaidojo. Štai kaip apšvietėjai šviečia, kad nuo spindulių jų šviesos net jiems patiems akis raipsta.

Po tuomi atsitikimų atvažiavo pačton revizorius. Neradęs pačtos kasoje visų pinigų, išmetinėjo pačtoriui jo pasielgimą, ir aimanavo, kad atsiųstieji ruskiai į tamsiąją Žemaitiją, kaipo apšvietunai, visiškai elgdamis ne pagal noro valdžios, ruską darbą čia ardo, iš dykystes girtuoklauja ir patį save žudo: Gruzdžiuose prisigirdė, Joniškėj pasikorė, Triškiuose vėl sau galą pasidarė ir tt.

Štai kokie žmonės mūsų vaikus moko! *Salėmirys.*

Iš Krakinavos. Nelaimė dviejų girtuoklių Sereikos — Juškos. Minėti, su trečiu draugu, Magdeniu, prigėrę monopolinės teip vos pastovėjo. Sereika buvo pirkęs rugių purą, o Magdenio buvo arklis. Sereika sudėjęs daigtus ant Magdenio vežimo pats įsisėdo. Išvažiavę už miestelio susiginčiojo; tas, kurio arklis buvo, tvirtesnis, išmetęs antrąjį, kurs su visais dalykais paliko ant kelio. Tas neturėdamas sylos, gulėjo it rastas; o rugiai ir kiti dalykai, ne žino jis kur dingo, (nės buvo naktis). O eidami kokie nepažįstami, du vyrai, persipylę rugius nusinešė. Ant galo važiavo iš miestelio Sereikos kaimynas, tas radęs begulintį ant griovės kranto, isivertęs parvežino namuo. Jušką, pristavo dešimtininką, už girtybę pristavas pavarė nuo tarnystos. Dabar vienam gailia rugių, antram tarnystos, bet po laiko.

A. Zigmontavičia, pavogęs ukininko kumelę, nuo 50 rubl. padavė gudui už 3 r. Ukininkas Marturas, paėmęs vyrus, nuėjo pas nutariamą Zigmuntavičią, padavė pristavui, kuris ir prisipažino pristavui, kad pardavęs gudui už 3 rub. Uredninkas su dešimtininkais žaibo greitumu nulėkė ir suėmė vieraą gudą nusivarė miškan, nekurie teip davė, kad net kelnės sutruko, bet nepasakė kumelės. Antrasis ant rytojaus pats atėjo pas

pristavą. Varant pas pristavą kuris tik sutiko, te atsilesė lyg valios gudų mėsos. Pristavui pasisakė buk kaulus sulaužė; pristavas dar pridėjo per snukį. Urednikas buvo latvys.

Miravasis nusprendė abiejiems gudams, Osipui ir Šimaškai 1½ mėnesio; Zigmuntavas 2— kalėjimą, o nuskriaustasis nieko. Zigmuntavičia atsidėjo 2 m. O gudai padavę į zjiezdą prisamdė liuditojų buk jie tą naktį nebuve mamie. Ir paliko išteisintais. Palikę nekaltais; Osipas — Šimaška, paduoda į sledovatelį tuos nuskriaustuosius kaimynus, buk juos mušę. Tris kartus pas tardytoji žmonelės šaukė, tie atsisakė nebuve tuolaik, ir nieko negavo.

Ant galo padavė uredniką ir tris dešimtinikus buk jie mušę. Kauno Okrušnas ir nusprendė visiems, uredninkui ir dešimtinikams po mėnesius didžiamjam kalėjime. Byla buvo pavaryta į senatą, bet ir ten užtvirtino. Ir turėjo atsėdėti.

Vagis padavė, buk kaulus sulaužė bemušdami, sudas ir pavierijo. Uredninkas buvo labai nemielasirdingas ant vagių, ir labai geras.

J. Lietuvėlis.

Daina.

Viesulai kaukia ant pliko tyro,
Debesiais drumsčias smiltis balta,
Lig kad ant juros audrai užėjus
Nuolat putuoja banga šalta.

Ir per tą tyrą rieda vežimas,
Išvaizdą turįs rupios Maskvos;
Kalinis jame surištas liudi,
Dievas, kur veža jį, težinos.

Kartais supurto pančius gel'žinius
Ir nesibijo sargų drausmės,
Ir, į vakarų pažvelgęs šalį,
Tokią apreiškia skundą širdies:

Aš nebišvysiu brangios gimtinės,
Motinos, tėvo, savų žmonių,
Anei mylėtos rožės-merginos —
Ak! nebregėsiu ant amžių jų!

Budeliai rankas manas suvaržė,
 Ašaroms veidą lieps amžių prast;
 Atriškite pančius, paleiskite delnus —
 Aš jus mokinsiu liuosybę jaust!

J. Margalys.

Iš Alotų valsčiaus. Ukm. pav. Alotiškiams valstiečiams buvo pavykę gauti šviesų staršina, p. Juozą Sabalį, kitą sykį klieriku buvusį. Teisingos širdies būdamas, tarnavo tik už algą, žmonių neplėšdamas; šviesaus proto budamas, valsčiaus rėdą patsai vedė, pilnai įtikdamas p. tarpininkui. Tai jį ir pražudė. Raštininkas, netekęs pašalinių uždarbių, pranešė gubernatoriui, juog p. Sabalys, kaip puskuniginys, nepatūri maskolių pusės, ir gubernatorius nė prikabių neįieškodamas, paliepė p. Sabaliui nuo staršinystės pasitraukti. Gailu mums p. Juozapo. Ačiu jam ir už tą trumpą patarnavimą!

Į jo vietą labai veržės Mierkys T., kuriuo valstiečiai užperniai vos-ne-vos nusikratė. Bet ko tai degtinė nedaro: šimet tik, ko vėl neišiveržė: betruko dviejų balsų. Bet Dievas apsaugojo; išrinktas tapo Samėnas, žmogus labai doras, ramus, blaivus ir teisingas, tik neapšviestas. Tegyvuoja mums ant naudos! Už jo teisingumą ir žmoniškumą mokėsimė atsimekėti gera širdimi. O ant neteisingai į perdėtinius lėdančio išrašome išjuokiančias, nors ne gudrias eileles. —

Sveiki žmonės Svėdasų!
 Ne ant juoko, ištiesų
 Prašom ausis pastatyt,
 Mano dainos paklausyt.
 Daina bus visai teisinga,
 Svėdasiškiams reikalinga.
 Apie jų staršina-poną,
 Vadovą žmonių-valsčionių.

Kunigiškiuose jo vieta,
 Kurioj atėjo ant svieta.
 Kas jo visą pradžia žino,
 Kaip jis augo, kur mokinos?
 Meilus žmogus ponas Mierkys
 Prie staršinystės, kaip erkės,

Kaip tik gali, teip kabinas.
Dailiai prie žmonių kalbinas,
Ir žmonės, degtinės prilakę,
Tarsi nuo miego apakę,
Mierkį staršina uždejo,
Potam visi to gailėjos.
Mierkis didžiu ponu likęs,
Kokį nors žmogų sutikęs
Tartum jautis iširyžęs
Ir į šalį nusigrįžęs,
Su juo nebesišnekėjo.
Tik į tokiuos jis žiūrėjo
Kas jam į gerklę pripylė:
To laimėta bus ir byla.
Kas staršinai Mierkiui davė
Pinigų iš rankų savo,
Tas ir neteisingas buvęs,
Nėkad byloj nepražuvęs.
Puikus Mierkys, kaip Anošius,
Neteisingas, kaip Judošius,
Nebelanko ūkės grįčios,
Anei šventosios bažnyčios:
Monopolys — jo bažnyčia
Raštinyčia — Mierkio grįčia.
Pusę dienos ir naktelės
Praleisdavo už taurelės.
Didi dyvai paskutiniai,
Kad tokiam ponui staršinai,
Svėdasų visi žydėliai
Buvo meilūs, kaip broleliai,
Kiekvieną degtinės prašė
Už kruviną žmogaus grašį.
Mierkys visos sluzbos savo
Metus dviejus viešpatavo,
O žmonių kiek nuvirgdino,
But daugiau, negu šimtyną.
Ar kas nuskriaudė siratą,
Ar mušdamas ką sukratė, —
Kad tik Mierkį pamylėjo,

Ramiai gyventi galėjo.
 Žinai, žemai but nus'bosta:
 Mierkys geidė aukso sosto.
 Už vieną žingsnį savo
 Po rubliuką paimdavo.
 Ar kas vekselį tvirtino,
 Ar kas važiuot kur ketino,
 Kad pavardę pasirašė,
 Po penkis rublius užprašė.
 Meilės širdyj' jo nebuvo,
 Jausmai žmogiški pražuvo
 Nė siratų negailėjo,
 Žmogaus žmogum neturėjo.
 Žmones skriaudė, kaip galėjo.
 Ėmė nuo jų, kiek norėjo.
 Kuris grašio neturėjo,
 Tas ir akys' nestovėjo.
 Ir pasputė Mierkys ponas
 Lygiai stabmeldžių Dagonas.
 Oi, nemažas tatai žertas,
 Kad staršinę apsėd' čertas! . . .
 Žmonėms kęsti įkirėjo.
 Visi kreivom pažiūrėjo
 Tarpininkui prašymus rašė,
 Ir naujo staršinos prašė.
 Mierkys nors pinigų pylė,
 Bet prašymai nenutiko.
 Ant galo, baisi naujina,
 Kad jau išdrėbė staršinę.
 Mierkys prastu žmogum stojęs,
 Kaip Adomas be Rojaus,
 Labai liūdnai apsiverkęs:
 Nebe „ponas“ — prastas „Mierkys!“
 Ką daryti žmogui tada,
 Kad jau visi pirkštais bado
 Su žydeliais bėdavojo,
 Verkė liūdnas ir vaitojo.
 O žydellai jį linksmino,
 Tankiai degtine vaišino.

Vėl jau rinkimai artinos,
 Mierkys nori į staršinas,
 Net kumele jis pardavęs,
 Ir pinigus visiems davęs,
 Ir degtine prigirdinę
 Kad ji rinktų į staršina
 Ir gavėnios nežiurėjo,
 Girti žmonės svyrinėjo
 Daugal girtuoklių to ir norėjo,
 Staršina Mierkį vadint žadėjo,
 Bet dori žmonės to nedaleido,
 Nuog tokio „pono“ visus nubaidė
 Tarpu rinktinių balsų neteko,
 Kad priešais Mierkį dvi galkilško! . . .

Mierkio degtinė veltui pražuvo. — Teip prastu liko, kaip prastu buvo. Mierkys pats kaltas, kad nepardavė dveigio veršiuko iš namų savo: but gal degtinės visiems užtekę. Tada ir galkų butų pakakę: Kaip dabar liudnai Mierkiokas žiūri: pinigus pylęs — blėkos neturi.

Alotiškys.

Veviržėnuose, Ras. pav. Tik kratos ir kratos, o vis per donosčikus. Krato čia tankiai, visas kratas ką tu žmogus ir surokuosi, paminėsiu tik apie neseniai buvusią kratają pas p. Snarskį, Oginskio obermedinčių, rugpiutyje. Jieškojo parubežio sargai ir liubrikai, be galo širdingai kratydami kešenes ir kešenėles, palėpius ir užkampius, norėjo atrasti bakius knygų ir kitokio prusinio tavoro, bet nieko nerado. Ant to karto Snarskis laimingas, vienok patariame jam pačiam pas savęs kasdieną visus pašalius iškrėsti, kad koks judošius ketindamas įskusti, pats pirmiaus konors nepadėtų, kaip tai vasarą buvo padarę su kun. Turauskiu, kuriam iš Veviržėnų kitur persikeliant, tarp daigtų įkišo kelias knygutes, o jau paskui skundė, kratikai, žinoma, rado, ale, po teisybei, kunigui Turauskiui rodos nereikėtų nukentėti, kadangi tas knygutes rado ne tarp knygų išpraustas, bet už rogožų, kuriais komoda buvo apvyniota, užkištas. Jurjonas, kurs kunigo daigtus vežė į Šiaulius, klebonijos ir špitolės tarnai, ant tyrinėjimo

prokurorui parodė, kad kunigas Tur. daigtus palikęs pats pirmiaus išvažiavo, o daigtai dar visą dieną ir naktį buvę neužrakinti, tad ne penkes knygutes, bet cielą paką būtų galėję įkišti. Kas tą šunystę kun. Turauskiui padarė, sunku dabar atspėti. Tai ant to, tai ant to sako, o man regis, juog tai turėjo padaryti visoj apigardoj garsus žulikas, Vincas Uselis. Jis jau ir pirmiaus prieš kitus pasakojos, kun. Turauskį suėsiąs, o dabar prokuroras kitus ant tyrinėjimo tešaukė po kartą, o jį net trissyk. Ir jis pasakojo nebutus ant kun. T. daigtus, buk knygeles dalijęs, rašyti mokinęs ir tt. Dėlkogi tas Uselis teip ant kun. Turauskiu įnirto? Žinokite vyrai, jam tai nepirmasyk, jis papratęs bykam iš keršto slapčia pamesti, o paskui danešti policijai. Ant kun. Turauskiu keršija už tai, kad kun. ligoniams liepdavęs kreiptis prie tikro gydytojaus, o né prie Uselio, sugebančio tik akis išplikyti ir pabliurinti pilvą. Vienok ką maskoliai padarys su kun. Turauskiu, sunku dabar spėti, bet ikišiol nebuvo girdėtis, kad jo būtų ben klausinėję.

O. Drignienė.

Prasų lietuviai į vokiečius virsta. Lenkiškas laikraštis „Ogniwo“ talpina žinią pasemtą iš „Bromb. Tagebl.“, juog pavietose: Pilkalnės, Stalupienų, Gumbinų, Įsruties pirm dvidešimties metų vaikų konfirmacija atsitikdavo lietuviškoja kalboje, tuotarpu kad dabar vien tikt vokiškoje, kitose vietose kaskart mažiaus vaikų ateina ant lietuviškos konfirmacijos. Mokyklose, kame vaikai mokami yra vokiškai ir lietuviškai, tėvai tankiausiai geidžia, idant vaikai būtų vedami ant vokiškos konfirmacijos. Teip-pat ir lietuviškos pamaldos kaskart labiaus nyksta liuterių bažnyčiose, nés kaskart mažiaus žmonių ant jų ateina. Tuli mandragalviai mėgia prikaišioti katalikams, buk jų tikėjimas kliunąs kilimui tautiško susipratimo. Tuotarpu katalikai lietuviai gerokai jau subrendo tautišškai, o tarp lietuvių liuterių kaip matyti iš viršiaus patalpintos žinios, tautiškas susipratimas kaskart žemyn slugsta. Tą patį galima rasti Šlionsko žemėje tarp lenkų katalikų ir kalvinų; pirmieji platinas, antrieji nyksta.

D.

Maskolių plėšimai. Nėra-dyvų kad maskoliai atskalunai spaudžia ir plėšia katalikus, be to pravoslavija įtekmės

nustotų ant savo avelių. Prariję katalikiškųjų bažnyčių turtus, pradėjo misliti apie išplėšimo turtų nuo savųjų pravoslaunų cerkvių, ant to tikslo išleistas liko „ukazas“, idant armienų bažnytinis turtas atiduotas butų į rėdo užveizėjimą. Armieniai yra priėmę krikštą šv. vieni iš pirmųjų, bet šeštame amžiuje atsiskyrė nuo katalikų Bažnyčios ir iki šių laikų turėjo savo įpatingą bažnytinį rėdą. Dalis armienų gyvena Turkijoje, o dalis Rusijoje ant Kaukazo. Nekurie iš armienų yra katalikais, bet daugumas yra atskalunais, ir vadinasi armienais-gregotijanais. Jų patriarka arba katolikos gyvena klioštoriuje Ečmiadžino ir turi po savo valdžios 6 vyskopus. Armienų bažnyčia turėjo savo turtą dėl užlaikymo bažnyčių, mokyklų ir viso savo rėdo. Paskutiniame laike, kad tarp armienų prasiplatino apšvietimas ir pradėjo kilti tautiškas susipratimas, maskolių rėdas žvairoms ėmė žiurėti į armienus, o norėdamas jiems sparnus pakirpti užsimanė jų bažnytinį turtą, kurs užaugo iš apierų dievobaimingų žmonių, į savo nagus nutverti, su vis teip, kaip kad padarė su katalikiškųjų bažnyčių turtais. Bet armieniai pasirodė ne mulkais esant, maskoliams užpuolus ant klioštorių rabavoti, subėgo žmonės ir pradėjo stengti prieš plėšikus, šaudydami, su kuliais (akmenimis) svaidydami ir kaip tikt įmanydami gindami savo turtų. Turtus žinoma atėmė, bet maskolių šelmystė dar sykį aukštėn išėjo ir suėržino ramų ik šiol Kaukazo kraštą.

Lenkų šovinizmas. Vienas iš sądarbininkų „Kraj'o Z. R. rašydamas čielą straipsnį apie kalendorių Vilniaus žuvininkų draugystės išleistą, nei minėt nepaminėjo, juog tasai kalendorius yra pusiau maskoliškai, pusiau lietuviškai išduotas, lenkiškai tiktai žuvių vardai paduoti, šalip lotiniškų ir maskoliškų. Yla visur iš maišo išlenda.

Pravoslauni jieško Popiežiaus užtarimo. Makedonijos bulgarai nežmoniškai turkų persekiojami ir matydami, juog pravoslaunas patriarka neturi jokios įtekmės ant krikščioniškos visuomenės, nusiuntė, kaip praneša tuli laikraščiai (tarp kitų S. Zap. Slavo), prašymą prie Popiežiaus, maldaudami, idant Jisai atsikreipęs prie krikščioniškųjų Europos valdonų ištarpinikautų nelaimingiems krikščioniems po turkų jungo esantiems, šiokią tokią liuosybę.

Prekystės ir panašūs dalykai.

Lietuviai išeina ant viensėdžių. Musų žmoneliai pradeda suprasti vargingą ir troskų gyvenimą kaimuose ir skirstos į viensėdžius. Saločių parapijoje jau nuo trijų metų prasidėjo tas judėjimas. Tarpo pirmųjų pasidalino: Mitrašunai, Skrebotiškiei, Burgenai, Žvirbliškiai ir dar keletas kaimų. Rodos kad neužilgo visas Pakuršys Panevėžio pav. išsidalys į viensėdžius, nės žmonės čia kaskart labiau supranta, juog nepermainius ukininkystės budą neužilgo nebgalės išmisti su savo šeimynomis. Šit vienas atsitikimas, kurs tat patvirtina. Saudagų kaimas (Saločiu par.) turintis gyventojų apie 40, guli ant pat Mušos kranto, todėl laukai, išeinantįs vienoje upės pusėje, tęsiasi labai toli. Kad galulaukį pasekti, reikia pusę dienos, dėlto ir mėslą sunku buvo teip toli nuvežti; daugis tat nei neveždavo suvis, negut vėversis skridamas... nutrešdavo tuos laukų galus. Visi kalbėjo saudagaliečiams, kad tokiaime padėjime nebér kaip gyventi, kad butinai turi išsiskirstyti į viensėdžius, bet kas sutardys tokį žmonių burį? Kaip tyčiomis atsitinka sodžiuje gaisras: įkaušę svečiai per vieną pramanelę užkrėtė ugnį ir nuo to didžiojo kaimo dalis supleškėjo. Rodės, kad nudegę saudagaliečiai pasitrauks iš senosios vietos į viensėdžius, bet jų imta ir sulibdyta vėl triobos po senobės viena prie kitos. Parvažiavęs po kelių metų į tėvynę girdžiusaudagaliečiai išeiną į viensėdžius, — kaip tat galėjo atsitikti, klausiu? Mat žmonėms ant galo atsibodo pykti ir rieties dėl visokių niekų ir vargti dėl savo kvailystės. Pašaukė kamarninką (geometrą) idant padalintų viso kaimo žemę į 32 dalis. Paskiaus vyrai viso kaimo apeidami laukus apsvarstė ir aprokavo, katra dalis geresnė, katra prastesnė, nuo geresniųjų nuskėlė po kokią dešimtinę, o prie prastesniųjų pridėjo po vieną arba daugiau dešimtinų. Ant galo nuėjo pas kunigą Gečių ir padirbė 32 karteles su parašytais numeriais, traukė karteles; kuriam koks numeras kliuvo, tas ir paėmė tą lauką. Rudeniop važiuodamas mačiau, kiekvienas jau sėjo rugius savo jame lauke. Dieve jiems padék!

Kiburėnų kaimas buvo pradėjęs dalinties į viensėdžius, bet ant nelaimės pasipainiojo bobos ir atkalbėjo vyrus nuo to užmanymo. Gailu kad kiburiečiai neturi savo proto, bet bobų klauso ir duoda kitiems papiktinimą.

Vaškų parapijoje žmonės teipogi skirstos į viensėdžius o prie to paragino juos kun. Tuskenis; jau 9 kaimai teip padarė, o vertai būtų, kad ir visi kaimai mūsų šalies sektų jų paveikslą. Girdėjau, kad ir Paprusėje, Jaurės, Eržvilko, Tauragės parapijose žmonės baigia iš kaimų į viensėdžius skirties, suprato mat, kad nauda iš to dviguba yra: ir žemė daugiau naudos atneša ir visokių rietenų ir barnių mažiau atsitinka.

Ulba.

Skirstymas į kolonijas. Trakių pav., ukininkai gyvena dar visur kaimais; kolonijų neišvysi, nors kuomet visi supranta naudas kolonijų. Prisiėjo apie tą dalyką šnekėti man ne su vienu. Ant klausymo, ar ne geriaus būtų kolonijose, atsakinėjo tvirtinančiai, bet užklausančiam kodėl-gi nesidalija, girdėjau „nėr kam pradėt.“ — Tikrai, nors ir žino, išmano ir supranta, bet bijo pradėt', baido buk tai sunkenybės prie persikraustymų — nėra vienybės ir tt. žodžiu, truksta artimo pavydžio. Gal tik tas neužilgo atsiras.

Kaip girdėjau ukininkai **Birštono** padavę pernai „Zajovlenija“ į rėdą — jau gavo daleidimą. Teippat kaimas **Pikėlionių** (Stakliškiu pav., Jezuo valš.), padavė šimet tokį pat užgavimą, kad nor kolonizuotis. Bil' viens kaimas pradėtų, sektų jį daug. Vieni metai, tiesa, sunkumo, bet paskui kaip gerai bus, patįs sau dėkavosite, broliai!

Ger.

Linkava. (Panev. pav.) Linkaviečiai ukininkai pradeda permąstyti viensėdžių naudingumą ir, nelaukdami rando (vyresnybes) prispirimo, pradeda skirstyties iš sodžių į kolonijas. Štai šiame pavasaryj išsidalino skyrim žemės Roponių sodžius (8 kaimai, žemės turi po 70 deš.). Laukai išeina maž daug visiems vienodai, partatai jokių pamokėjimų viens kitam nereikia, išskiriant vieną, kuriam pripuolė slenis ir kuriam už tatai pridėjo 5 deš. viršaus. Į tolimesnius pakraščius teišsikels per 6 metus du ar trys ukininkai,

nės kiti, turėdami laukus tuojaus pakluonėse arba ulyčgaluose, gali ir ant senesnių sodybų pasilikti, džiaugdamiės tikėt iš to, kad viename šmote turės laukus.

Tą gražų Roponių paveikslą greitai pasekė Mikalajunai ir Javidoniai (past. Vašku pav.), kurie irgi ant tokių pat išlygų išsidalino žemes. Roponiečiai bus dėkingi užmanytojui ir vedėjui to gražaus darbo Aleksandriui Januškevičiai, o Mikalajunai — Šešplaukiui, garbė tiems vyrams!

Gėda gataučiams (paminėtų sodžių kaimynai), kad tarias, tarias ir ant galo pasiliko posenovės kruvoje. Bėda kad truko jiems gero pramatoriaus! Vargu numanyti, kaip jie mislija toliaus begyventi. Pievas ir ganyklas baigia arti, o dobilus vieni mažai, o kiti ir visai nesėja.

Teisybė, arkliai kaip arkliai išrodo, nės ką per rudenį prikulia, tą jiems beveik ir sušeria, bet karvelės, karvelės! — visai ne gataučių: stovėdamos sviruoja o pagriuvę laukia, kad kas atėjęs už stimburio pakeltų... O laukai dideli ir geri; viensėdžiuose gyventų poniškai. *Gotas.*

Nro. 203 š. m. „Wiek“ rašo, kad devyniose lenkų rėdybose per 8 metus (1894—1901) perėjo į maskolių rankas 121 dvaras su 319 tukstančių dešimtinų žemės.

Nuo 1894 metų, — rašo Wiek, — bajorų bankas (bank szlachecki*) pradėjo skolinti rusiškos kilmės įpatoms pinigais ant išpirkimo dvarų nuo gyventojų lenkų, gyvenančių 9 rėdybose. Atskaitoje už 1901 m. tasai bankas skundžias ant permažo savo veiklumo tuose metuose. Nuo pradžios tokio skolinimo, t. y. nuo 1894—1896 metų iš lenkiškų rankų nupirka 15 dvarų (su 54 179 dešimt. žemės); 1896 m. nupirka 23 dvarai (73 830 d. ž.), dėl kurio labo paskolinta (iš viršpaminėto banko) 3 013 300 rb.; 1897 m. nupirka 18 dvarų (73 912 d.), paskolinta 2 273 100 r.; 1898 — 27 dvarai (48 044 d.) — 2 433 900 rb.; 1899 m. — 14 dv. (23 745 d.) paskolinta 1 344 600 rub.; 1900 m. nupirka 20 dvarų (18 192 d. ž.), išduota ant to 1 171 600 r. ir 1901 m. 14 dv. (27 196 d.), paskolinta 1 689 200 r., iš viso = 121 dvaras su 319 148 deš. ž., pask. 11 925 700 r.

*) turbūt Vilniuje.

Ne kitaip dedas ir Lietuvoje. Beveik visi mūsų dvarai yra praskolinti ir užstatyti Vilniaus banke arba kitur; jau daugumas iš jų perėjo į maskolių rankas, onesimainant ekonomiškoms sąlygoms, klus ir kiti mūsų neprieteliams. Veltui tat' autorius brošiūros „Przenigdy“ žada mums atmonyti už tatai, kad šalinamies nuo idealų Lietuvoje — atidavimu savo dvarų į maskolių rankas, jei jau tikroje savo tėvynėje tokiu budu, kaip matome, aikvojasavo dvarus! . . .

Bėda, didelė bėda! Dauginas pas mūsų burliokų dvarai, o su jais ir burliokai su savo cerkvėmis, mokslainėmis ir tt. Tokiu budu, mieli broliai, dengs mus maskoliai kaskart labiaus savo obrusenijos tinklais, jei visi išvieno, kaip tikt išgalėdami, netraukysime jų ir nenaikinsime.

Visupirmu tat' išpuola mums susiprasti ir už brangiausį savo senelių palikimą laikyti savo žemes ir joku budu, nei už kokius pinigų neperleisti jų į maskolių, vokiečių arba kitų kokių svetimtaučių rankas; o iš antros pusės — kaip tikt įmanydami turime padėti įviens kitam sugražinti į lietuvių rankas žemes jau patekusias svetimtaučiams. Todėlgi, kame tikt išgirstame bankrutuojant arba parsiduodant kokiām palvarkui ar dvarui, susirašykime išvieno keli arba keliolika ukininkų ir prašykime gubernatoriaus pavelijimo ant pirkimo. O vieniems neišgalint dėl stokes pinigų ar dėl kito ko, kiti — turtingesnieji noriai paduokime tokiems savo prietelišką ranką, o tokiu budu daug gero padarysime savo tėvynei.

Gotas.

Panevėžyje įsikuria suvartotinė bendrybė (consumverein) dėl sodiečių. Jau surinkti pinigai, nuskirtas rėdas ir aprinkti namai. Draugystė persitrauks už bendrus pinigus tavorus sodiečiams reikalingus, kurie bus ir pigesni ir geresni už žydiškus, pelną gautą iš tos prekybos dalysę sąnariai. Tokios draugystės-bendrybės jau yra uždėtos Pabirzyje, Tytavenuose ir dar keliose vietose. Gerai būtų kad kiekvienoje parapijoje jos įsikurtų; per susirinkimus tokių bendrybių sąnarių galima būtų pašnekėti netikt apie prikinėjimą, bet ir apie kitus reikalus. Panevėžio žmonės labai žingeidauja apie naują draugystę ir su noru į ją rašos, matyti jau pribrendo ir prie draugiško gyvenimo.

Ežys.

Darbininkų judėjimas. Pietinoje Maskolijoje kaip va miestose Odesa, Bakū, Ekaterinoslavos, Zlotonstas, Kijava Tiplise, teipogi vidurinėse gubernijose apsiireiškė ir šią vasarą didis žmonių neramumas ir kerštas ant sauvaliaujančios policijos, keliuose iš paminėtų miestų k. v. Zlotonste kariumenė šaudė į susirinkusią žmonių mynia ir daugalį užmušė už tatai, kad žmonės reikalavo palengvinimo savo padėjimo. Vietoje gi palengvinimo, kaip matyti iš maskoliškų laikraščių, liko visur padidinta policijos sargyba, be kurios greitai žmonės nei nusilaukinėti negalės... Žmonių nerimastis pačiame net Maskolijos viduryje auga, darbininkai, ūydai, visų pakraščių, gyventojai k. v. finai, lietuviai, lenkai ir net Krimo totoriai dejoja ir vaitoja po sunkiu samoderžavijos jungu, maskolių gi rėdas susidedas iš keletos ministrų — vietoje padėti savo ciecoriui žmonių reikalus užganėdinti, prikalbinėja jį nuolat važinėti po visokios iškilmės, lankyti stebuklingas cerkves ir kalbėti „skarbavas“ tam tikrai sustatytas bylas prie ruskių muzikų. Caro patalmočiai nori mat žmonių akis „apmonyti,“ vežioja savo valdoną rodydami muzikams, ir mislija tuo juos numaldyti. Pamatę savo ciecorių, sako, iš džiaugsmo žmonės užmirš apie savo vargus ir toliaus juos kentės nieko nesakydami. Iš tos priežasties per tris nedėlias Velykų laike vešėjo caras Maskuvoje, vaiksčiojo po cerkves, šnekino kartais, atsistojęs iš kariumenės eilios, žmonės ir net pradrišo pasibučiuoti su vienu darbininku, besisveikindamas Velykų dieną. Pribuvo su savo šeimyna į Sarovą ant kanonizacijos naujojo pravoslauno šventojo Seropimo, Pskove veizėjo manevrą o į Liepoją nuvažiavo neva naujo porto peržiūrėtų. Sako atvažiuosias į Vilnių atidengti Kotrininos atmintuvą o ištikrųjų naują cerkvę pašventintų. Mums gi rodos, ne nuo to galo pradeda maskolių caras savo rėdą. Norint žmones prie savęs patraukti, reikia jiems duoti liuosybę, apsišviesti ir teisingai su jais elgtis. Dabar ir muzikas išmano, kas jo skurą lupa, *Virbalas.*

Paskutinė Lietuvos giružė.

Ei giružė, kirvio nelitėta,
Pilna uksmės, šlamesio slaptingo;

Žvėrių, paukščių, dainių numylėta,
Kiek tavyje grožio stebuklingo!...

Šauja dangun pušis šimtametės,
Augštyt veržias beržas paugėjęs,
Drutas, lenktis prieš medžias nepratęs,
Kiečias ažuol's amžiais įretėjęs...

Ten vėl uosių, kliavų pinas šakos,
Žemi krumai niukso pakraščiuose;
Tyku, tyku, tiktai paukščiai šnekos
Pasislėpę lapuose žaliuose...

Ei paukšteliai, paliaukit giedoję,
Skriskit vėlyk į svečią šalelę, —
Rytoj žydai atsibaladoję
Ims kirst' šitą Lietuvos girelę...

Mat, mėgst' ponai mūsų paulioti
Jų panytės nor' rubų šilkinių...
Kas daryti? Reik' girią parduoti,
Kad pagauti keletą šimtinių...

A. J.

Dar nuo ko mums reikia gintisi?

Seniai man širdis sopa, matant žmonių kartais neišmintį, o kartais stačiai blogą norą, kaip tankiausiai buna, kada žemes atiduoda žydams nuomauti (ant arendos).

Užpulti, dėlko teip padarė — dėlko nė žmogui, bet žydui išdavė žemę? — atsako: „*žydas daugiau moka!*“ Taigi iš atsitikimų noriu parodyti, kad nėkadės žydai daugiau neužmoka, nors suderia brangiau.

Kas, išvesdamas ką norints, pasiremia ant nusidavimų, turi butinai parodyti kokioje vietoje, kada ir su kuo tas atsitiko, nės kitaip galima paskaityti už mielą ir viskas ant nieko nueis.

Kovarsko parapijoje — Sirvidų sodžiuje, mirus tėvams, našlaičių apiekunai išdavė ukę žydui, išsiderėdami vienam našlaičiui šilimą ir vietą!! Ir teip apsigyveno sodžiuje

žydas: pats jis ukės nežiurėjo, nės tai ne žydo darbas — išdavė ją ant pusės; žydeliui terupėjo prekystė — ir pergyveno jis trejus metus supirkinėdamas nuo ukininkų ir mažmožiausius daigtelius, žinoma gerokai prigaudamas. Kuo toliau — tuo mažiau arendos temokėjo, nors buvo suderėjo mokėti ją visą išaugšto. Barė apie kunus kunigai už tokį biau rū darbą, bet jiems neradus buvo žydą atstumti lig nepasibaigus sukalbėtam laikui. Uredninkas gi su asesorium vėl nevaro žydo, nors pagal įstatymus žydai nebegali sodžiuose gyventi. Sunai Izraeliaus gudrus: — jie iškarto apmoka policiją už visus mažesnius įstatymų peržengimus ir ramiai sau gyvena, gaudami dar nuo tiesos sargų apgynimą.

Besibaigiant tretiesiems metams apie kunai žydui tolesnį valdymą atsakė, sakydami esą mūsų pačių žmonės, galintys ukės reikalus geriau aprupinti, ir pareikalavo nedamokėtų 15 rublių. Kada žydas nenorėjo duoti, apie kunai buvo bežadą parduoti jo karvę ar arkli, bet žydas žino kas reikia daryti. Eina prie tiesų sargo skūsties ir savo p. uredninkui: „girdi, mane žmonės nori sulicitavoti: už skolą karvę parduoti! gelbėk!“ Klausia uredninkas žydo: „ko nori, kad padaryčiau?“ „Nieko — išvaryk mane iš sodžiaus — juog man ten užginta gyventi!“ — „Gerai, ateis tave išmesti šimtininkas,“ — užbaigė uredninkas. — „Dėku, dėku poneli!“ atsisveikindamas žydelis sušuko.

Tikrai šimtininkas su dešimtininku tuojau atpyškino, žydą iš sodžiaus varytų. Žmonės norėjo už skolą užturėti karvę, bet šimtininkas, uredninko paliepimą pilydamas, neleido nieko žydo užgriebti ir palidėjo lig pat miestelio, kad žmonės ko pikto žydeliui nepadarytų. O jau kaip žydas įsmuko į miestelį, tai tiek iš jo ir beišgausi — tuoj visi daigtai ne be jo paliko, bet kitų žydų. Taigi tą 15 rub. apie kunai gavo iš savo kešenės prikišti už įpatingą žydo meilę. Ir gerai jiems užtad, kad ne savo žmogui, bet žydui išdavė žemę.

Tai čion mažas atsitikimas tik 15 rub. žydas nusuko ir tik prastus žmonelius teapgavo. Va ir kitas visai panašus atsitikimas — tik jau čion nėbevalščionis apgauti,

bet dvarponis, žmogus mokytas ir ne ant 15 rub., bet ant 600 rub., o kad viską surokuosi, atsiras ir daugiau!

Yra Traupių pav. Rabšenu dvaras turintis čiapat prie dvaro dvarelį. Malgožatova vadinama, kurį teippat žydai nuomauja. Žydėlis gyveno jau kelis metus įsitikėjęs ponams, toks geras, kad geresnio neberasi. Pusės arendos dar buvo neužmokėjęs, nuėjo į dvarą, gavo dar 300 rublių paskolinti. Duodamas didelius palukanas pasiskolino 600 r. ir nuo vieno žmogaus, nuo kitų po 50 rub. ar po 100 — vis ant prekystės. Taigi ir kupčiaus netik svetimais dalykais, bet ir iš nuomaujamo dvarelio pradėjo vesti tai arklį, tai karvutę parduotų, o bulbes ir javus vežimus pelais pridengdamas išvežinėti. Labai čia kam, visi verčiasi, kaip moka, tai ir žydėlio merkavojosi. Beliko tik vos pusė bandos ir šieno. Kalėdų vakare praėjusių metų tik štai privažiuoja gaujos žydų, sušauktų iš Panevėžio, Ragavos, Ukmergės, Kovarsko — gar, gar, gar, gar tarp savęs sulicitavojo ir viską vienu kartu išvežė. Atliko tuščias dvarelis, be gyvuolių ir valdytojaus. Žmonės šoko prie pono, bet šis policijos šaukti į pagelbą negalėjo, nės žydui tevalna dvaruose gyventi, kaipo pienininkui (paktoriui), o ne kaipo arendoriui — taigi jei būtų skundęsi, kad jo arendorius pabėgo, dar daugiau būtų prikišęs, kad kaip žydas išvogė, už tą, kame viešpatystės įstatymus laužo. Žydas tą žinodamas net turėjo kvitus nuo pono už kelis metus, kad arendą priėmė, darė sau ką norėjo, o ponas tik stebėjosi iš gero žydėlio.

Tuotarpu žydėlis išpardavęs gyvuolius po miestelį savo draugams, suėmęs pinigų ir savo ir nuo žmonių paskolintus, smuko į Ameriką — šia tau Magdė ir žuvis!

Kad visiškai vagiu nepasirodyti, vienam žmogui, kuriam buvo kaltas 150 r., davė du dveigiu nusprogsiu kumeliu, buk tas žmogus snažus palukanus su juo suderėjęs. Zydai užpulti, kad jie apgavikai, sako: „nu! o juog Malgožatavo žydas atidavė žmogui du kumeliuku, atiduos ir visiems, kokie mes apgavikai?“ Bet, kaip matote, neatidavęs visas skolas vienam žmogui, kitiems nei tiek neatiduos. Žinokite, kad žydui niekadoms negalima skolinti, nės neturės kuomi atsakyti. Jei turi namus, tad sudo

prispirtas parodys, kad tie namai ne jo, bet pačios, ar švogerio, ar žento, taigi nors sudas ir prisudys — iš jo nieko negausi.

Teip poną žydai apgavus, reikėtų, kad nei vienas iš jų daugiau kojos jo dvaran nekeltų. Bet mūsų ponai ant žydų turi visados labai gerą širdį! Atsirado kitas „honorowy žyd“ — ir vėl tą dvarelį žydai atidavė. Buvo tiesa ir iš lietuvių, norinčių paimti dvarelį, bet jiems atsakyta, buk jie nesumaną dvarus valdyti. Na! mūsų ponybės visgi geresni žydai, nors jie pro akis apgauna — labiau ji mėgsta turėti reikalą su jais, kaip su žmonėmis — tai jau ją senovės įda!

Toks apsiėjimas nuo ponų perėjo ir į žmones. Juog daugumas iš mūsų maloniau kreipiasi prie žydų, kaip prie savųjų. Tik pažvelkite į prekystę: visi eina prie žydo, nės prie jo buk pigiau, kaip prie kataliko, o ne žiuri, kad žydas prigauna juos ar svare, ar maste, ar pačiame pirkinyje. Oj! kada bus prie mūsų toki vienybė ir susipratimas, kad visi kreiptų tik prie savųjų! Kam čia šerti savo turtais svetimus žmones, kada mūsų pačių broliai badą kenčia! Taigi ir pirkime ir duokime darbą tik savo žmonėms. Jei mums katalikams mūsų krašte neduoda jokios geresnios vietos — tad tegul ir žydai ir burliokai išsina sau nuo mūsų, iš kur atėjo. Męs patįs sau turime visame užtekti ir prie svieturtaučių nesikreipė!

N. N.

Žydų judėjimas.

Žydai išblaškyti iki šiol po visas svieta karalystes, pradėjo paskutiniame laike rupintis į vieną kuopa susimesti, kad atjieškoti senovės Palestinos žemę ir įkurti joje savo karalystę. Prie to paragino žydelius vienas laikraštiniukas iš Vienos miesto, Austrijos sostapilio kilęs, vardu Herd. Ant jo balso suklyo žydai visoje pasaulėje, pradėjo rinkties į kuopas — svarstyty kaip, už vis lengviaus butų savo užmanymą įvykdinti ir atgaivinti savo tautos galybę. Tasai žydų judėjimas jų pačių liko pramintas — sizonizmu, nuo

Sijono kalno, Jeruzolimos mieste, ant kurio stovėjo senobės žydų bažnyčia ir paločius Dovidio karaliaus. Kaip seniaus per velykas ant Sijono kalno susirinkdavo žydai iš visos Palestinos, teip dabar viso svieto žydai trokšta susirinkti Palestinoje aplink senobiškas savo šventenybes. Pernai rudenį buvo susivažiavę žydų pasiuntiniai Minske, tos rėdybos sostapilyje, o šįmet susirinko Bazilejos mieste Šveicarijos respublikoje. Ant tų susirinkimų nutarta įteikti banką buk Palestinos žemės išpirkti nuo turkų. Tam tikslui visi žydai ėmė mokėti pagalvinę, tačiau išleido tam tikras markes, kurias lipdo ant konvertų šalip žinguninių (pačtos) markų. Tokiu budu žydai susirinko trumpame laike kelio dešimtis milijonų rublių, iš ko įteikė savąjį banką Londono mieste. Visų karalysčių gyventojai labai apsidžiaugė išgirdę, juog žydai ketina ant galų galo nuo jų atstoti ir išsidanginti į savo locną karalystę, bet šit pasirodė, juog niekas ne nori jų priimti į savo žemę. Turkų sultanas užsiprašė penkioliką millijonų rublių už Palestiną, o ir teip nevisai norėtų ją žydams parduoti, įpatingai kad visi krikščionis pakėlė triukšmą, idant nepakliutų į žydų rankas brangiausios mūsų šventybės ir vietos, aplaistytos krauju paties Viešpaties Jezaus. Anglijos karalius buvo duodąs žydams tyrų plotą netoli Egipto, bet gyventojai to krašto nusiuntė prie karaliaus prašymą, melddami neapleisti juos žydais, kurių visi bijos kaip pikto vabalo. Ne tikt šiuose laikuose, bet jau senų senobėje žydai visų buvę neapkenčiami iš visų karalysčių, kaipo didžiausieji svieto plėšikai ir apgavikai.

„Viskas žydams, o néko krikščionims“, sako žydai, o elgdamis su lig tuo pasakymu, siurbia, kaip tikros siurbelės, visur kame tikt įsimeta, kraują krikščionių, jų darbu ir triusu gyvendami ir derlėdami. Dėl tos priežasties žydams neduodavo liuosybės nei senobės egiptijonai, nei romenai, išgynė iš savo karalystės išspanai, o šioje gadynėje visos draugijos biaurėjas ir saugojas žydų, lig tartum kokia biauria liga butų užsikrėtę. Mums gi lietuviams katalikams už vis labiaus reikia žydų sergėtis. Neapkęsti jų, mušti ir piauti, kaip tat buvo neseniai maskoliai padarę Kišiniavo mieste, mums kaipo krikščionims neišpuola, užtat butinai

reikia gintis nuo žydų plėšimo ir užpuldinėjimo. Geriausiai gi nuo jų apsiginsime, jei *nieko nepirksime, nei parduosime žydams ir suvis prie žydų neisime*, bet patį tversimies į prėkiotojų ir sunaudo tojų draugystes, patį sau reikalingus tavorus gabensime ir juos pardavinėsime. Gal kas pasakys, juog lietuviai ne tam tikri žmonės yra, kad tavórais mainikautų, bet kad žemę artu, — prekybė gi yra žydų prigimtas amatas. Bet tas netiesa. Žvilgterėkim dvidešimt metų atgal, o pamatysime, juog pirm to laiko Lietuvoje nebuvo kitokių krautuvių, kaip tikt žydų, o dabar kuone kiekviename miestelyje rasi nors po vieną lietuvišką kromą. Seniaus visi amatninkai pradėdant nuo siuvėjų po sodžius buvo žydėliai, o dabar siuvėjai ir siuvėjos vien lietuviai liko. Baronkas ir pyragus kepė seniaus vien tikt žydai, dabar gi daugalis krikščionių tą amatą varo. O ar seniai tera, kaip susikurė sunaudo tojų draugystės Paberžėje, Tytavenuose, Panevėžyje, labdaringa Betygaloje, o visoms sekas laba gerai. O gi Kuršė žydų nėra suvis, o žmonės ten daug geriaus gyvena negu pas mus. Imkimies ir mės lietuviai už prekybos ir amatų, tverkimies į tam tikras draugystės, tuokart Ameriką namėj gausime. Kas norėtų daugiau dažinoti apie prekiotojų ir sunautojų draugystės, tegul nusipirkęs perskaito knygelę: *Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose*. Taupomosios ir skolinomosios kasos yra teipogi didžiu pasparu neturteliams žmonėms ir svirtimi, kuria vis lengviaus galima atkelti bėdnystės prislėgtus ir nuvargintus brolius.

Tokios draugystės ir bendrybės žmonių gerovei kurstyti yra labai prasiplatinusios Vokietyjoje, o neseniai Čekų katalikai, kurstomi savo dvasiškijos, susivažiavo į Berno miestą pasirodavotų apie pagerinimą artojų ir darbininkų padėjimo, ir nutarė, juog užvis lengviaus bus tatai padaryti susidrauginus ir susimetus artojams ir darbininkams į tam tikras kuopas. Laikas butų ir lietuvių artojams pradėti šelpti pačius save, nės kitas niekas mūsų nesušelps, jei patį nešelsime ir negelbėsime kits kito per tam tikras draugystes ir bendrybes. Sutarties gi ir vienybės galime nors nuo žydų mokėtis. Jei žydai po visą pasaule išblaškyti galėjo tarpu savęs susižinoti ir susitvarkyti dėl bandrovės

reikalų, tai lietuviai daug lengviaus tą galėtų padaryti, — gyvendami vienoje kupetoje. Įpatingai šioje gadynėje kuoveikiusiai reikėtų mums draugintis ir vienintis dėl savo krašto apgyvimo, nes žydai ir maskoliai kaskart labiau pradeda ant mūsų gulti. Maskoliai ketina žemes nuo mūsų atimti, žydai gi trokšta, kaip iš jų laikraščių matyti, netiek Palestiną išpirkti, kiek — įtiekę milžinišką banką, užgrobti su jo pagalba žmonių triusą ir darbą į savo nagus, idant sau pelną iš to čiulptų. Neįau gi mūsų žmonės toliai kentėtų žydais ir maskoliais apsileidę, koliai pajustų po savo gerklės jų peilio ašmenįs. Mums rodos, juog ekonomiškąs judėjimas lietuvių paskutiniame laike nurodo — mūsų žmonės suvis nesą veršiai nelaižyti, sugebą jie, kad reikia, save šelpti ir gelbėti, reikia tikt inteligentams kelį gerai pravesti.

D. D.

Margumynai.

Iš Peterburgo. 12 dienoje šio spalio mėnesio Peterburgo Latviška Labdaringa Draugija apvaikščiojo dvydešimtpenkmetinį Jubiliejų savo gyvenimo. Pirmsėdys Draugijos p. Pilcas prakalbėjo keletą žodžių nurodydamas, kokius darbus Draugija nuveikė, kiek naudos atnešė savo vargdieniams ir tt. Paskui buvo perskaityti adresai deputacijų iš Rigos iš Liepojaus iš Mintaujos, iš Maskvos ir iš Orlo. Lietuviškos draugystės teipogi nusiuntė savo deputatus. Deputacija nuo Lietuviškos Savitarpinės Draugijos įpatoje pono Volterio ir p. Mažonio perskaitė jautrų linkėjimą lietuviškoje kalboje. Estonas kalbėjo estoniškoje kalboje, bet užbaigė rusiškai, nes nieks jojo estoniško liežuvio nesuprato. Pasibaigus prakalboms choras sudainovo per tris kartus, Bože Caria chrany. Čia latvių veidmainingumo ne galima pagirti, nes su keliais latviais prisėjo kalbėtis ir ne vienas ne prijaučia rusams, vienok Bože Caria chrany, šaukia buk tai iš didžiausios malonės. Bendrai Jubiliejus atsibuvo labai puikiai ir iškilmingai, galima pasidžiaugti iš mūsų kaimynų latvių.

— Toje pat dienoje, t. y. 12 spalio Lietuviškos Savitarpinės Pagelbos Draugijos buvo sukviestas ekstras viso-

tiną susirinkimą. Permainymui tuļų paragrafų statuto, pridėjimo posmertinio — skyriaus ir invalydu, t. y. kurie nebegalės užsidarbauti, tai Draugystė juos turės užlaikyti pagal išgalės. Ant to susirinkimo pakliuvau ir aš. Eidamas maniau, kad tik neįkišti kailio, kad kartais ne išplaukuotų, nės girdėjau, kad lietuviai per susirinkimus kėlė trukšmus ir barnias, bet apsirikau ir daugiau nebtikėsiu liežuviams, kad lietuviai tokie skandalistai. Kiek galėjau patėmiti, visi klausimai svarstėsi su atida, be jokių barnių ir kerštų. Prisėdžiu visotino susirinkimo buvo p. Strimaitis.

— 18 dienoje šio spalio kėlė vakarą Liet. ir Žemaičių Labdaringa Draugija. Po vadovyste p. Vinklerio tapo perstatyta komedija „Dėdė atvažiavo“ ir operetka „Kominorius ir malunininkas“. Sceniška pusė atlikta buvo pusėtinai, kaipo iš amatorių geriaus ką galima reikalauti. Muziką sutaisė p. Petrauckas ir jam tas gerai pasisekė, tik be repetyciju tai muzika gerokai šlubavo. Operetkoje publikai labai patiko kupletai, tautiški šokiai ir dainos. Svečių buvo apščiai. Pelno buvo apie pustrėčio šimto.

Rutų Lapelis.

Iš Peterburgo. 27 dienoje rugsėjo salėje Pavlovos atsibuvo pirmas rudeninis lietuviškas vakaras ant naudos Peterburgo Lietuviškos Savitarpinės Pagelbos Draugijos. Po vadovyste P. V. Kuraičio, amatorialais artystais tapo atluoštos dvi komedijos, t. y. „Žilė galvon velnias vuodegon“ ir „Velnias spąstuose“. Pabaigoje deklamavo pana Jurgelianis ir P. K. Jurgelianis. Artistai luošė pusėtinai; buvo gerų ir silpnų pusių, bet komedijos žmonėms nelabai patiko. Pirmai dėl tuo, kad neturi nieko bendro su lietuvišku gyvenimu o antroje daug piktžodžiavimų. Ten tankiai girdžiasi velniai, rupužės ir tarp to šventųjų vardus mini, iš to daugumas pasipiktino įpač, kurie mėgsta atsivesti mažvaikius. Deklamacijos buvo nė šio nė to; įpač publikai patiko sesutė Jurgelianis, ne teip jos deklamacijos, kaip ji pati. Pasibaigus spektakliui šokiai. Laike šokių nemažai malonumo buvo iš saluoninio pačto, vadinamo „Amoro pačtas“. Tarp kitko gerai darbavusi ir „confeti“. Daugiausiai buvo studentų įvairių mokslinyčių, užtadgi ir

šokiai atsibuvo su atsakančia jaunimui linksmybe ir gyvumu. Draugystė iš vakaro gryno pelno turėjo 218 rublių.

Vargdienėlis.

Tytavenai, Ras p. Ištyrimai Dubysos tęsiasi toliaus; jau dabar tyrinėja ją po Tytavenų parapiją. Randas numano, kad suvienijimą Ventos su Dubysa gerai jam apsimokės ir turbut mislija išpildyti tą savo užmanymą, kad inž. Šeštauskiui paskirė 13 tukstančių rublių ant sustatymo pliano to perkaso (projekta), ir Šeštauskis važiuos į užrubežį ištirtų, kaip tenai yra užvesti perkasai. Sako inžinieriai, kad dėl traukimo laivų perkaso krantu eis elektriškas pečius.

Gotas.

Taisymai kelių. Augštdvarių valščius (Trakų pav.). Visur mūsų krašte valdžia liepė taisyti kelius ukininkams. Tas darbas rods yra reikalingas ir naudingas, nės nuo kelių Trakų pavietos saugok mus, Viešpatie! . . . Tiktai čia stojosi mūsų vargdenėliams didi skriauda. Ukininkų priedermė taisyti kelius per savo laukus ir rėdo (per kazionnus miškus), bet negana to — liepta taisyti dar ir per dvarų žemes be jokio užmokesnio iš pusės dvarponių. Augštdvarių valščiuje ipatingai daug yra tokių Lietuvos lenkbajorų, todėl toks liepimas dėl ukininkų, kuriems laikas brangus ir kuriems užtektinai darbo taisyti kelius per savo ir rėdo laukus einančius, didiai apsunkinantis. Valščius susibuntavojo, daugumas ukininkų iš Stakliškių ir Užugoščio par. padavę skundą augščiaus. Paskyrė dieną sudo. Bet ant jo ne visi stojo, tik apie 80 ukininkų. Ir jiems, užtai kad nenorėjo dirbti už tinginius dovanai prisudita užmokėti bausmės po 16 r. Ar-gi tai ne begėdiška skriauda? Kaip rodos baudžiava grįšta . . .

Gerulis.

Ragainė — Rambynas.

Verboten . . . Halt! čia vieši prakeikimas.

Žiurėk: iš rūmų kruvinos kalynės

Išeina juodos apkaltųjų mynės

Su ženklų ant kaktos: „Prasikaltimas!“

Kas kam ją statė? Nožmiosios gadynės

Lietuvai statė krikštit; dar kalimas;

Aplink — lietuvių, sako, įniršimas
Seniai sunaikė liekanas tvirtynes...

Žuvėji! perkelk šventvieten Rambyno.
Man plaukiant vilnys skundžias, būk Ragainė
Net Nemuną ant Memelio atmainė...

Pakrantėj ties Bitėnų kapinyno
Kaukeliai šviečia. Gal kryžieivių rykštė
Čia mūsų karžygius kraujais apkrikštė?... *Balandis.*

Akermano stepai.

(A. Mickevičius.)

Įplaukiau ant platybės sauso okeano;
Žalvan grimzda vežimas ir irias it luotas:
Tarp vilnių pievų šiaudžiančių, tarp kvietkų tvano,
Keliauju pro salas bužano karieliuotas.

Jau prieblandžiu klaidingas dengiasi plotas;
Ziūriu dangun, žvaigždžių jieškau vedėjų mano;
Ten žvilga debesys vakarinės auksuotas...
Tai blizga Dniestras, teka liampa Akermano!

Stokim!.. Kai tyku!... Oru, girdžiu, gervės plaukia,
Kurių sakalo smarkios nedasiektų akis;
Girdžiu kur ant žolelės supasi plaštakis,

Kur žaltys slidžiakrūtis žolyną daliečia...
Tokioj tyloj ausis įtižo, juog girdėčia
Balsą iš Lietuvos... Važiuokim, nieks nešaukia!

Balandis.

Musa be vietos.

Atėjus kartą musa pas jaunikaitį tare jam: „Priimk tu mane į savo širdį, kad aš tau dainuosiu.“ „Eikš mano numylėta! — atrėmė jai. Aš tavęs seniai jieškau. Prispausiu tave prie skaudamos krutinės, tik dainuok, o aš tave mokėsiu godot prigulinčiai.“ Ši vėl jaunikaičiui tarė: „Bet žinok, kad aš kitaip dainuoti nenorėsiu, tik teip kaip visos šiame laike dainuoja. Tu nenori pripažįt pažiūrų liberališkų, ne-

nori parenti bedievyste, juokisi iš klausimų socijališkų — suvis į tai ne tiki, todėl aš tau dainuot neturėsiu apie ką.“ „Kodėl tu esi, musa, tokia nemeilinga?“ — „Teip karštai trokštu būti poėtu, tu vienok mane atstumi, paniekinai, vien dėl to, juog aš esmi tikintis katalikas. Nes atmink, kiek tai buvo poėtu, mokslaviryū — katalikų, kurių balsų aidas tol skambės, kol gyvuos civilisuotos tautos. Kas-gi man gal išplėst tą tikėjimą, prie kurio esme teip labai instinkto triaukiamas? Už jį lygiai nebijočiau duoti savo gyvastį kaip už tėvynę: kiekvienoj valandoj didelio persiėmimo jieškau Dievuje įkvėpimo. Tad dvasė mano skraido padangėms sparnus išskėtus, o keliai linksta, idant melsti malonės ir garbinti Viešpaties didybę visoj gamtoj mano akims apsiėškiančią. Irtada tik atrandulinksmumą ir kokį negalintįapsakyt, išreikšt, saldumą savojoj dušioj jaučiu. Visos tada teorijos, kurios stengėsi arba visiškai Dievo esybę užginti, arba be Jos visame apsieiti, teip man išrodo anos silpnos, mažos, klaidingos, juokingos, draskančios pasikėsyti tankiai brutališkai ant tos Galybės, kuri viename akies mirksnyj galėtų visiems ragus nulenkėti: tuos murmėjimus ar juokus iš Suvvertojaus surėdymo sumušti, išblaškyt, jei ne būtų teip pilnas meilės, gerybės.“ —

Vėl tada klausiu musos: „Kur mane nuvesi, jei išplėši Dievą iš širdies? Ką liepsi tąsyk garbinti?“ — „Juk paimk tik mytologiijas senųjų tautų, tai rasi ten, juog ir jos buvo instinkto traukiamos prie butino garbinimo kokios nors didesnės už paprastą žmogų Esybės. Užtat statė sau visaip suprantamus dievaičius ir garbę visokiais budais jiems atdavinėjo. Perstatydami sau, juogiai už gerus darbas dievaičiai gal suteikti malones žmonėms reikalingas, o už blogus — gali skaudžiai nubausti. Taijuos garbino ir jųjų bijojo. Jei aš nieko ne pripažįsiu, kas mane tuomet sulaikys nuo žvėriškų pageidimų? Negut tik ne mokslas, ne apšvieta, nors ir didžiausia. Nės kiek tai yra žmonių mokitų, o be religijos, užtat kaip žvėriškai elgiasi?

Kad argi bus žmogus tikintis, bet tikintis tvirtai, tad niekad jo sąžinė ne leis jam elgtis žvėriškai. Todėl aš mokslą vadinamą „laisvamanišku“ — vadinu „namu be pamato,“ į kurį gali gangreipt įsiskreipt šetoniški pagundymai,

atnešanti žmonijai daugybės visokių nelaimių, skriaudų, vargų sunkiausių. Tikėjimas gi, tai yra idealas, kurs gal gydyti žaizdas žmonijai padarytas per nesitikimą, neuzkentimą, pavydą, piktumą. Gal pagerinti buvį, suteikt tą saldžiąją laimę, kurios visi teip trokšta, ale nežino kokių prie jos žengti keliu.

Perkunas.

Kas per paukštis — vengras?

Čia truputį pakalbėsme apie vengrus. Kas tai yra vengras? Vengras, pagal jų pačių žodžių, yra tai kareivis iš kariumenės popiežiaus. Mažučiu budamas, patsai savo ausimis girdėjau, buk tai kareivis popiežiaus esąs; buk turįs tarnauti 25 metus; buk reikią keliauti į Rymą prie popiežiaus, kuris ir paskirąs kiekvienam tarnystę, ar tai su vaistais (liekarstomis, žolėmis) vaikščioti po svieta, ar tai su paveikslais (abrozdis) šventųjų, ar tai nekuriuos pas save pasilikąs. Išeinantiems į svieta duodąs palaiminimą, paskirąs kraštą dėl aplankymo, o sugrižęs, turįs apsakynėti, kaip tenai ir tenai gyvena žmonelės.

Rods, kad teip butų — butų labai puiku, meilu ir malonu; bet priešingai viskas ką tik tai jie apie save pasakoja, jei nepasakysiu pardaug, melai, viejai-niekai, apgavimai yra, verta stačiai į akis spiauti teip kalbančiam.

Paveizėkiam, ar vengras yra kareivių popiežiaus. Nėra. Ir buti negali, nės vengras gyvena suvis kitoje viešpatystėje negut popiežius. Jei nžtikra yra kareivis nors persamdytas, tai turėtų gyventi pas popiežiaus, o ne po svetimas viešpatystes valkioties. Jei yra kareiviais, tai butų gynęs viešpatystę popiežiaus, nebutų padavęs ją svetimiems po valdžią, o šendien matome suvis kitaip **viešpatystė šv. Petro***) nuo Rymo atplėštą, popiežių gyvenantį vien tik iš aukų (apierų). Matote, kokias melagystes platina po svieta vaikščiodami mūsų lankytojai; jie atėję Lietuvon elgiasi pagal žodžių patarlės: kas meluoja, tas save vaduoja. Vengras meluoja, kad ir nosies gumbais raičiojas, nės žino, juog žmonės praščiokeliai už melagystę jo nekoros.

Dėl aiškesne supratimo kas augščiau pasakyta, galima šitoki klausimą dar pakelti. Dėlko jie vadinąs kareiviais

*) patrimonium st. Petri.

Rymo popiežiaus? Ne be išrokavimo teip vadinasi. Mat žmonės katalikai tur didelį prisirišimą prie viso, kas paeina iš Rymo, todėl ir jie norėdami pas žmones godonę igitį, vadinasi kareiviais Rymo.

Jei visą, kas liko augščiau apsakyta, pripažįstate už teisybę, tai yra: kad jie kareiviais popiežiaus nėra, tai visi kiti jų svajojimai patįs per save aiškiais melais pasirodo.

Koksai jų tikslas lankyti kas žiemą mūsų šalį? Kitokią tikslą neišrandu, kaip tiktai pasigrašiuoti į mūsų žemę. Ne vienas gal neužganėdintas paskuojum atsakymu, pakels šitokią klausymą: Vengrai jug-gi dar gydo žmones? Teisybė, jie gydo žmones, bet prisiveizėkim' arčiau tam jų darbui, o pamatysim visas jų špižbukystes.

Kas yra buvęs nors mažiausoj' aptekėlėj', tasai užtikro matė joje visuose pasienuose lentinų lentinėles, ant kurių butelkų butelkėlės, vagonų vagonėliai ir daug, daug kitokių daigtų, kurių aš neišgaliu ir nemoku aprašyti. Pažvelkim dabar į kromą vengro — ir ką mės matom? Keletą butelkų, kaip špigelių, su kažinkokiais varvalais, kurių ir patsai nežino vardo, nei kokias ligai jos dera, keletą vagonėlių su kokiais ten šeško taukais ir keletą maišelėlių (žakelių) su kazžinkokiais ten peliniais — tasai ir viskas. Ar galima, broliai, sulyginti, nors mažučią aptekėlę su vengro kromu?

Nemažoj' kartais aptekoj' negal gauti, kokių nori vaistų, o pas vengrą paprašyk, visad galima, kokių tikt nori gauti. Apsvarstykit sau, kaip gali tas menkas žmogelis nešti su savim visokių vaistų? Kiekvienas, rodos man, atsakys: Daigtas negalimas. Todėl iš kur jie ima vaistų dėl visokių ligų? Žinoma, turėdami visokių arklamėšlių, dalynėja žmonėms, neveizėdami ant ligų, vis tuos pačius. Ak gana jau šnekėti apie vengrus, kaipo gydytojus ir jų vaistus, pakalbės'me apie budą gydymo. Tą patyriau, kad vengras apie daktarystę tiek išmano, kiek kiaulė apie debesis. Eidami per svieta yra prityrę visokių mekloristų. Moka įkalbėti sveikiausiam žmogui ligą, o paskui prikalba žmogų paimiti nuo jo vaistų ant pasigydomo, už kurias atlupa kaip už kviečius. Jeigu

sergi, žmogeliau, eik pas tam tikrą gydytoją, apsakyk jam aiškiai savo negalę, o jis jei ne suvis išgydys, tai sumažins tavo sopulius. Nesigailėk keletą rublių išmanančiam gydytojui duoti, kad tave apveizėtų, nekaip keletą grašių valkatai — apgavikui, kurs indamas po kelis grašius daugiau atlups nuo tavęs. Vengras ar kitas toksai nepažindami ligos, kokias-gi vaistus gal duoti?

Žmogeliau, pasijautęs nebgerai, skubk pas gerą gydytoją, kad pavėlavęs šauktis pagelbos ligoje nesakytumei: „ta liga yra nepagydoma, reiks jau su ja į kapus nukeliauti.“ Ne taip yra, kaip misliji, kad butumei užkarto šaukęs pagelbos išmanančio gydytojaus, gal butų tave pagydes, bet ligai įsikunijus labai sunku arba suvis nebegalima išgydyti.

Skaitytojai, nesiduokit save apgauti tiems valkatoms-vengrams ir kitiems panašiams, visad o visad eikit pas sumanančius gydytojus; nejieškokit pagelbos ligoje ir pas tokius šundaktarius, kurie pagrižę iš kariumenės ir nenorėdami darbo dirbti, išsimano popirmo šunis, nesakant, daktarauti, paskiaus ir žmones; nelankykities teippat pas burtininkus ir burtininkes, kurios sakos galinčios ligas užkerėti. Kokią-gi pašalpą vieni ar kiti gal jums atbuginti? Nei vengrai, nei mūsų šundaktarai, nei burtininkai ir burtininkės jokių mokslų nežino, jie ligų nepažįsta, žolių galybę nenumano, kaip gi tad, nežinau, gal gydyti?

Tokie mūsų gydytojai tur turėti ne tikt gelžies širdį, bet plieno, kad žmogui liga suspaustam vietoj' pagelbos per savo neišmanymą padidina dar sopulius, o nekartą suteikia vietoj' gyvenimo — smertį. Šalinkities, skaitytojai, nuo visų tokių gydytojų, kaip įmanydami, o kreipkities pas tikrus ir pažįstančius ligą žmones. Kad aiškiaus suprastumet ką norėjau išreikšti šitame straipsnelyje savo, linkėčiau paskaityti arba paklausti skaitančio šitos knygeles: **Paaugusių žmonių knygelė.** Šitoje knygelėje pažįsi gerausiai budą, gyvenimą ir pasielgimą mūsų priešų: žydų vengrų, cigonų, lokininkų arba meškininkų, ir tt. ir tt. šitoje nerasite nieko apie mūsų ponus valdimėrus (valdžia); jei norite ką-nors dažinotį apie juos, prašom skaityti puikiausę

knygelę — **Obrusiteliai.** Sveikam rodyčiau paskaityti knygelę **Hygiena,** Amerikoj' atspausť. Šitoje ras pamokinimą, kaip sveikas tur užsilaikyti, idant ligan neįkristi, kaip savo namų parengti, kaip dėvėti, ir tt.

Sergantiems linkėjau ir linkėsiu kuoveikiausiai pašaukti protingą gydytoją. Ne prošali butų kiekvienam perskaityti šitas knygeles mūsų kalboj išėjusias:

Svarbiausios žmonių ligos.

Blaivininkų knygelė.

Pirmutinė pašalpa umai susirgus, teipogi geralai alkoholiniai ir tabaka.

Pamokymas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones pagedusių šunų aprietus.

Pamokymas, kaip nuo cholieros ginties.

Džiova ir kaip nuo tos ligos apsiginti.

Daugybę puikiausiu pamokymų apie ligas ir sveikatą rasite skaitydami kalendorius ir Tėvynės Sargą. Tėduod Dievas jums pasinauduoti. Likit sveiki! *Gervanosis.*

Juokingas atsitikimas.

Gydytojas.

Ant arklinės pačtos viedurnaktyje atsirado jaunas dailiai apsirėdęs žmogus, kurs po netrumpo baldymos įsiprašė į vidų.

— Fu! kad pragaro ugnyje sudegtų tas pačtas! Teip jau žmogus nuvargsti ant kelio, teip jau visko prikenči, ir dar žmoniškai pernakvoti negali. Kas čia per oras?! Tikrai rods, kad čia blakių budeliai gyvena, kad iš blakių kamavimo minta.

Teip ruguodamas ant prastos nakvynės, Garbenis užsidegė žvakę ir pradėjo dėti savo mantą (turťą) ant stalelio.

— Tikrai visokių veislių čia auginama! Veizėk! Ant sienos prusokai dvejopi — ne trejopi... Kiti paauksinti, kiti vindyti — lig apsmilkę, tretieji tarsi ką tik iš praustuvės išplaukę.

— Ką čia, tamista, tiek daug ruguoji! Tinka, nakvok; jei ne — važiuok toliaus.

— Bet ar negėda skusti keletą kapeikų jug bežiurint galima išbaidyti tuos vabalus iš gyvenimo, — tarė nuvilkdamas viršutinius rubus. Ir kiaulė su tais kugžduliais nesikęstų viename mige, jų žmogų guldotė! . . .

— Pas mus čia didi ponai neguli.

— Ar didis ar mažas — kur lįsi nakties laike, kad tamsu, arkliai pailsta ir miegas akis merkia.

Tai taręs, ėmė su gelsvais milteliais savo lovą barstyti.

— Čia, nežinai, kokie nuodai tam deri, galiu receptą parašyti.

— Tai ponas gydytojas?

— O ką mislyji, koks valkata?!

— Poneli, buk teip gerutis, mano pati guli ant patalo, prašau nužemintai apžiurėk . . . sunkiai serga . . .

— Naktis, aš miego noriu, tegu ryt — ir pradėjo skubiai rėdyties; bet pačtorius neleido jo gulti ir per didelį prašymą nuvedė pas savo pačią.

Mūsų gydytojui visai neramu. Jis nebuvo apginkluotas su reikalingais įrankiais, užtat vargu jam ligonį apveizėti. Bet sumatumas trukume — geriausias pagalbininkas: karštį jis išmieravo ant pulso; su savo fleita, buvusia drauge, išklaušė plaučius ir vidurius ir nusprendė su tvirta drąsa:

— Nieko pavojingo — bus sveika, serga mažąja plaučių epidemija.

Pareikalavo poperiaus ir plunksnos, kurią pakramtęs lig giliai užsimislįęs ėmė rašyti receptą. Bet tas dar nebuvo baigtas, kada įėjo gydytojas, pačtoriaus ant to atvežtas. Šilta buvo ponui Garbeniui, nės gydytojas jį pripažino, kaipo ką tik pabėgusį savo tarną. *Margalys.*

Juokai.

Žydas kartą teip užminė lietuviui: „Prašom išpėt, kas tas yr': kaba ant medžio, yr' ir žalias ir gieda!“ — Lietuvis pamislįjo, pamislįjo — bet negalėjo atitikti! — Ui! — matė tamsta — tai silkė! — Kaip tai?! — Kodėl ji kaba ant medžio? — Ui! gal ją pakabinti. — Kodėl ji žali? — Ui!

gal ją pamaliavot“. -- Bet silkė negieda? — Ui! aš to pašakiau, kad tamšta — teip greit neišpėtė... J. M.

Redakeijai prisiųstos knygos.

1. **Dirva-Žinynas**, apšviestiesniųjų lietuvių laikraštis, išėinas kas tris mėnesiai. Spalių m. 1903 m. Turinys: Paminėjimai a. a. pop. Leono XIII, Jo Šventybei naujam pop. Pijui X, Socializmo silpnos pusės, Maskolių valdžios priešai, Keli žodžiai mūsų kunigėliams, Lietuvių daila, Šurinktos ašaros, Fragmentas, Mūsų dirvonai (kas kaltas, kad Lietuvoje mokslas menkas? — Carstvo Božije w. Mirie—Slavistų sueiga—Priauglius Žemaitijos gyventojų), Apie „Viktutę“, ir tt. ir tt. — Iš autorių randame: *A. Jakštą, Dėdę Atanaxą, Šatrijos Raganą* ir kitus.

Galima gauti Amerikoje pas 'kn. A. Miluką, She-
nandoah Pa. U. S. of. A. — *Tilžėje* pas p. Schoenkę,
Goldschmiedestr. 8, — pas kn. Hinzmaną, *Bilderweitschen*
bei Eydkuhnen Ostpr.

2. **Paprasti rakandai ir išdarbiai iš šakų.** Tilžė, 1903. 25 kap.
3. **Tautiškas atgijimas lietuvių ir kitų jaunų tautų.** Tilžė, 1903. 20 kap.
4. **Įrankis pagerinimui ir sutaisymui šosejų ir paprastųjų kelių.** Tilžė, 1903. 25 kap.
5. **Varpas,** Nro. 9—10 ir Nro. 11.
6. **Ukininkas,** Nro. 10 ir 11.

Sanvaitinis Laikraštis

„KATALIKAS“

Išėina kas ketvergas Chicago Ill.

Kaštuoja ant metų Amerikoje 2 doll., į Užmarį 2,5 doll.
Adresas: Jonas M. Tananeviczė, Chicago Ill. North-America,
3244 So. Morgan St.

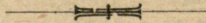
Atsakymai.

Jozui Š. „Vanag. atsakymą“ prisiunčiau sandarbininkams.

Sk.-Jon. K. Tą žinią „Kaip galima praplatinti Sargą tarp žmonių sodiečių“ nenorėčiau įdėti į T. S. Kiekvienas sandarbininkas tegul rūpinas už grynai tautišką rašymą.

P. Dulk. „Iš Darbenų“ siunčiau į „Kryžių“.

Gotui. Tamsta randi savo 2 straipsnelius šiame numaryje.

Atsakąs Redaktorius **J. Lapinas**, Tilžėje.

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen Ostpr.

Spauzdinta pas **J. Schoenkę**, Tilžėje.

Kelionė.

Trečioji dalis.

Parašė *Savasis*.

(Tąsa*).

— Negaliu daugiau, kumutė širdužė! čiaupdamosi atsisakinėjo Strazdienė, — jau, kumutė, ir teip galvelę man apsuko.

— I, kumutė! ką ta galvelė! Gerki ir gana, nesiliovė Žvirblienė, žinodama gerai tur but', juog ta neatsisakys. Ir tiesa, ta neatsisakė ir norins palengva, bet, kaip matyt', su dideliu noru išgėrė į dugną ir da apsilaižė, išgėrė ji teipgi ir antrą kart'.

Aplankeme męs polagnikę; visokio labo pageidėme jai nuo Dievo, — pabandėme ir saldžios ir karčios ir pirago užkandos — pagal žodžių giesmės — su bobelėm's pakalbėjome, Atsisveikinome ant galo ir jau rengėmės namon.

— Ei, sveteliai, teip negražu, — sudraudė mus podė (žem. kuma) naujai gimusio, — jęs pasveikinote tėvą ir motiną naujai gimusio, dabar eikime pasveikinti ir patį kukikį! —

Na, nėra ką daryti: nuėjome ir į kitą galą. Čion sėdi teipjausgi bobelės; tuščios bonkos (buteliai) ant skrinios ir po lova aiškiai liudija, juog ir čia savęs neužmirsta.

*) Veizėk „Tėv. Sarg.“ 1902 m. №. 12, B. 1. 62.

— Prašome į kompaniją — užkalbino viena iš bobelių jau su klumpančiu liežuviu.

Ir čionai mums reikėjo paragauti po truputį iš kiekvienos bonkos (butelio).

Męs trys atsargiai apsieidami pigiai atsiskyrėm, o Unas tai ir kaisti pradėjo.

— Ar ne laikas namon? — aš pakalbinau, pamatęs padėjimą Uno.

— Ir labai laikas — pritarė man brolis, — bet ką dabar padaryti.

— Užkalbiki Uną, — pakugždėjau (pašnibždėjau) broliui.

Bet Uno galvoj' jau tur' buti pradėjo šiurmas daryties. — Nei užsiminė apie namus.

— Kumos, da po stiklelį! — už visą atsakymą mėš nuo jo išgirdome.

Na, o n'eina jis, neleidžia nei mūsų. Man jau ir pikta ėmė daryties. Sėdėti tarp girtų žmonių, klausyti jų beprotingus vepeliojimus niekadės nemiela ir ant trumpo laiko.

O sėdėti tokioj bendrystėje per kelias valandas dėl žmogaus blaivo yra tai sunkiausias kankinimas. — Bet ką padaryti. Geria jie po stiklelį, po antrą. — Jau žiuriu: bobelės ant kojų nepastovi. Geria po trečią. —

— Moterėlės! prakalbo Unas su tuščiu stikleliu rankoje, — tiek visokių pageidimų ir velijimų čion suklojome dėl naujai gimusio, kad aš dabar malonėčiau ir pamatyti tą naują gyventoją mūsų šalies . . .

Na, da po stiklelį: už jo sveikatą ir pasivedimą gražų.

Išgėrus stiklelį viena iš girtų bobų privedė Uną prie lopšio ir pradengus parodė.

— O kad jį ir karalių karaliai, tą jųsų zakristijoną! — užriko Unas, akimis metęs ant kudikio, — žiurėkit' tai tas gyvas žydas perkrikštas zakristijonas! . . .

Nenoromis dirkstelėjau ir aš ant kudikio. Unas sakė teisybę. — Ant manęs net plaukai pašiurpo. Man teip nurodė, juog jau mažiausiai turi ant mūsų užgriuti lubos ir bobos mus ant šmotų sudraskyti, todėl aš šokau iš svirno laukan, paskui manęs brolis ir Unas.

Bet lubos negriuvo ir bobos vietoje plėšyti Uną raižėsi po aslą juokais, žvengė ir neleido Uną laukan. Vienog

tas budamas už jas blaivesniu išsisuko iš jų nagų kelias pervertęs ir su Judošiaus veidu ėjo per kiemą niuniuodamas. —

Sunku, nelinksma, minavoti tokias pusias mūsų gyvenimo. Bet kaip įsias apeiti, jeigu jos yra, jeigu jos kaip jla visur kišo iš maišo? . .

Ant rytojaus vėlai męs kėlėm iš miego pas Kurtinaitį. Jau saulė gerai buvo išaušus, kada susėdę į dvi bričkas, lėkėm tolyn į rytus, artyn tamsios juostos girių, artyn žalio šilo, kvėpiančio sakais, skambančio giesmėmis ir balsais žmonių, po jį bevaikščiojančių. Štai ir vanagai ore pasirodė ir kelios varnos plėvésuodamos sunkiai savo nušmažiotais sparnais nulėkė per kelią.

Važiuom' dabar męs dviejose bričkose. Brolis su Unu vienoje, o aš su Kurtinaičiu kitoje kelią vedėme.

Led spėjo pasibaigti laukai S-os, žiuriu, navatnas namelis ne-per-toli nuo kelio laukuose stovi. Triobos, kaip visur pas mus triobos — tiktai kaip ir skaistesnės, lengvai didesnė. — Sodnelis jaunas aplinkui užvestas kaip visų mūsų žmonių, tik, lig čystesnis. Višnaitės pakraščiais, gražiai pagenėtos stovi ne bile kaip, tik gražioj' tvarkoj', ne pertankiai nuo viena kitos, nesisiekia šakomis. Vaisiniai medžiai ir tie, ar tokie, kaip visų jauni medžiai . . . bet ne tokie. Čia tarp ją nematyties apkėžusių medžių, apsamojojusių, norints dar mažų.

Kiekvienas čion vaisinis medelis, trašiai suaugęs, pri-rištas prie įkalto šalyj jo mietelio. Aplink medelių žemė palikta dyka, kad neužgauti šaknis jų; toliau nuo medelių ji suarta, ar sukasta. Kur daržovėmis, kur bulvėmis užsod-dita. Po dviem medeliams stovi pora reminių avilių bičių: vienas su mėlinu, kitas su žaliu stogeliu, kad bites geriaus pažintų ir neklaidžiotų ant savo prapulties; bitės, mat, patekosias į svetimą avilį žudo kitos.

Ties aviliais stovi medinis lovytis su šviežiu vandeniu bitėms atsigerti. Tvorele lentučių sodnas aptvertas ir nuo lauko ir nuo kiemo.

— Bet kas mane labiausiai nudyvija, tai kiemas ir pridaržė. — Nei ant kiemo, nei ant pridaržės nerastum nei šiaudelių, nei krislelių nei skiedros galelių . . . Jokių budu

negalėjau aš atminti, kas toks čia gyvena. Sakyčiau vokiškas, bet triobos ne vokiškos, po langais lietuviškas darželis su rožėmis, jurginiais, radastų krumais ir kitais žolynais. Tiesa, lyselės truputį gražiaus aptaisytos, tarplysiai platesni, žiedai žolynų geriaus parinkti, bet vistiek musiškis darželis. Sakyčiau lenkas. — Na, lenkas teip valiai ne gyvęs! — Sakyčiau ruskis, bet . . .

— Kas čionai gyvena? — paklausiau Kurtinaičio ant galo, n'įspėdamas atminti.

— Žmogus, kaip kas? — Tas net atsigręžęs nuo nusi-stebėjimo į mane atsakė.

— Lietuvis? — paklausiau.

— Lietuvis ir lietuvis tikras.

— Na, kaip ten! Ar tu jį gerai pažįsti? — paklausiau aš neužsiganėdindamas atsakymu Kurtinaičio.

— Gerai jį niekas nepažįsta, nės jis beveik pas nieką neužaina ir su nieku nelaiko bendrystę, — atsakė man nestačiai Kurtinaitis.

— O kasžin dėlko tai teip? — klausiau aš toliaus suerzintas žiniomis apie originalą.

— Kas-gi gali žinoti? — Iš pradžios kvietė jį pas save ir vienas ir kitas. Na, neva atsilankė, pabuvo pas vieną kelias minutes, pas kitą nedaugiaus . . .

Sakykite, kas tai do per svečias? — Kam jis vertas?

— Dėlko-gi teip?

— Hm! — numykė Kurtinaitis ir kalbėjo toliau lygiai pats su savimi. — Tiesa sakant ir ką jam veikti svečiuose? Nei jis geria, nei jis ruko, nei kortoms nelošia. Ak, mėgsta ir moka jis giedoti, bet tai jaunimo, darbas, o ir jaunimas dabar pas mus netoks, koks buvo senovėj . . . Nei jis prie senų, nei jis prie jaunų . . .

— Na, o pati, vaikai, jeigu jis turi juosius?

— Ir visi jie tokie . . ., be viltingai nutęsė, mostelėjęs ranka Kurtinaitis . . .

Malonu man buvo dasižinoti apie kitą pusę originalo, apie artimesnę jo pusę, dėlto aš paklausiau vėl savo susiedo:

— Ar neteko tau buti ar kitiems svečiuose pas jį? —

— Kur neteks! Bet koki tai svečiai, susimildami? —

Degtinės ar arako, ar teip kokio-nors macnesnio gėrimo nei lašo.

— Kuo-gi jis vaišina?

— Kuo? Hm!.. numykė Kurtinaitis ir šyptelėjo. — Ugi vandeniui.

— Ka, ka, ka! — pasileidau aš juokais. — Teip grynu vandeniui ir vaišina? paklausiau aš juokdamasi.

— Ne grynu, tai tiesa; — bet, „susimildami, ar daug kuomi skyriasi nuo vandens arbata?

— Na, tai jis arbata vaišina? — paklausiau aš pradėdamas dabar suprasti, juog Kurtinaitis man pamelavo tyčia apie vandenį, norėdamas išjuokti navatną susiedą.

— Netik arbata, bet ir kava vaišina. Matote, mes pratę prie savotiško paprastino, prie degtinės, — kalbėjo toliau, jau be juokų Kurtinaitis, o ateiti pas jį, na jis tau arbatos. Nesakyčiau nieko, jeigu jis duotų su araku, bet paduoda su medumi, su višnių, ar teip kokių uogų viralu; išgeri vieną stiklą su noru, išgeri antrą, ... o paskui kur ir vietą imsi?.. Eini teip pamylėtas iš svečių, tik pilve skalanduojasi, kliuksi.

— Na, o jums malonu, kad galvoje skalanduojęsi? — aš paklausiau.

Ant šito mano klausimo Kurtinaitis šyptelėjo, linktelėjo galvą, lig atsakydamas ant savo kokio ten neištarto klausimo ir pratarė:

— Žinomas dalykas. — Męs to svečiuose ir jieškome, o vandeniui paskalauti pilvą męs ir namieje galime, ko da mums svetur vaikščioti?

Nutilome abudu ir gerą galą važiovome tylėdami. Ką mislijo Kurtinaitis, aš nežinau, o man iš galvos n'ėjo originalas. — Aš sau stačiau dabar klausimą: kaip žmogus toks gali išturėti be jokios bendrystės, be jokių draugų artimų, su kuriais galėtų jisai pasikalbėti, pasirodavoti? Tegul jis turi šeimyną, — kalbėjau aš sau, — bet vistiek reikia ir iš šalies naujų idėjų dėl proto; kaip kunas reikalauja permainos maisto, teip ir protas turi reikalauti apnaujinimo mislių. — Ak ir visi mūsų jausmai teip suverti, juog kasdieniniai paprasti suerzinimai ant galo nubosta dėl jų, norints tie suerzinimai, abelnai sakant, butų ir kuo puikiau ir visiems žmonėms geidžiami. —

Gyventojas lygumų per tai su dideliu noru mato kalnus, Kalmėnas su dideliu pamėgimu žiuri ant plačių lygių tyrų. Girininkas stebiasi laukams gryniems. Laukininkas giriomis daboja ir tt. Ir tiktai po permainos suerzinimų žmogui miela ir vėl grįžti prie kasdieninio budo savo gyvenimo... Negali ir šitas originalas skirties nuo kitų!

— Ar-gi jis su nieku artimesnę pažintį neturi? — paklausiau aš vėl Kurtinaičio. Ak tik kiekvienas gyvas žmogus jieško sau ir randa bendrystę, randa su kuomi pašnekėti, pas ką paviešėti.

— Rado ir jis, — šyptelėjęs pratarė Kurtinaitis; — užaina jisai pas žydą šinkorių ir pas kunigą.

— Na, tai tau! — aš tik pratariau, negalėdamas suprasti, kas tai būtų.

— Navatna truputį, — atmindamas mano mislis pridėjo susiedas, — vienog nėra ko daug stebėtis.

— Teip! — atsakiau aš savo žaru, — pažintį su kunigu aš suprantu. Kiekvienas, mat, žmogus glaudžiasi, įpač kokioje-nors nelaimėje, prie kunigo; nedyvas, juog ir šitas navatnėlis teip daro; bet kaip suprasti jo pažintį su žydu? — Jis negeria. Ar tik jis ne žydas perkrikštas?

— Ei ne! Jis katalikas tikras, mūsų kampo žmogus. Buvo kelis metus ten kur tai Paprusyje mokįtojum...

— Šiteip! — pertariau aš nesistebėjęs ir pradėdamas dabar suprasti orginalą.

— Teip, teip, — paantrino Kurtinaitis, — tai, kaip matote, turi jis su kunigu ir apie ką pakalbėti...

— Bet su žydu kas jį gali surišti? —

— Su žydu kitas dalykas, — atvertė man ant šito, mostelėjęs truputį galva, Kurtinaitis, — žydas varo čion' savo darbą. Žydas prie jo limenasi, suka aplink jį kol ne supainios. O kaip supainios, tai nupirks nuo jo lauką ir išvys iš šio kampo. Toks žmogus žydui netinka. Ak tiesa, jis nuo gėrimo svieto nedraudžia, bet labai piktą duoda kitiems žmonėms paveikslą. Jau ir viens ir kits į jį pirštais rodo. Žydai tą jaučia ir rupinasi vikriai. Jau ir dabar pradeda kaip kas žiurėti žvaira akimi ant vargšo. O po metų, po antrų žydas jį išvys iš čion.

— Ir jus tylėsite?

— O ką mėš galime padaryti?

Ant šito klausimo nutilau ir aš. Nės tiesa jie nieku negalėjo gelbėti navatnėli. Man kvoštelėjo į galva da ir tas, juog juo jie labiau aplink jį tokioje dėtoje trustų, tuo giliau tik jį paskandintų — Girdite? paskandinti nekaltą žmogų...

Pakelyje tam tarpe prasidėjo bruzgynai; kelmynai išnėre iš po jų, kaip švieži ženklai neseniai čia buvusios girios. Brička ėmė trinksėti per šaknis neseniai nukirstų medžių; pakelyje ant kelmų rietėjo lapai žemuogių, raudonavo kaip kur ir pačios uogos. Krumuose žemų pievų iš reto da margaliavo paparčio žali lapai, o angštumėlės jau javais liuliavo, žydėjo mėlinais žiedais vosilkos, ir viturys jau viršum jų iškilęs, giedojo giesmę pergalėjimo artojams. Kaip žuris ant karės vietos kareivis, ant tvoros netoli nuo kelio kybojo nulaužta žiagrė ir baltavo, kaip baltuoja gryni kaulai kareivio ant smilties, nuplakti lietumi nuo žemės eilios jaosius pridengiančios.

Iš po medžių porelės neužilgo švistelėjo kelios štuobelkos nedidelės; sutikdami mumis sulojo keli šanys, ir mėš pavažiavę da truputį pasukome beveik be jokio kelio į šalį.

— Na ir atvažiavome! — pratarė i mane Kurtinaitis, sulaikęs arklius po valandėlės.

Aplinkui mūsų barkšojo vieni kelmai ir gryni ir apželę samanomis ir kerpėmis apaugę ir stori ir ploni ir žemi ir augšti kelmai ir kelmai! —

— Na, na! — kraipydamas galvą kalbėjo brolis, — čia ne tik žmogui, bet ir geram velniui butų ikvaliai darbo.

— Ak aš tamistai sakiau, — kaip ir teisindamasi pratarė Unas.

— Tai ne tik sveikas man, bet ir aš savo švogeriui sakiau, kad čia teip, o ne kitaip turi buti. — Vienok atvažiavome. — Mat, jo užsimanyta neatbutinai čia pirkti laukus, tai tegul sau sveikas ir perka. O ką mudu su tamista, tai savo abudu padarėme. Mums lieka dabar tik pažiūrėti, kokio čionai grunto žemė, ir dasižinoti, už kiek gali ją pirkti.

Šitie žodžiai brolio, kaip aš patėmyjau, sugražino vėl benykstantį ramumą ir sutaiką visai mūsų kompanijai, ir mes neužilgo susėdę į bričkas nubildėjome pas Duragą, giminę Uno ir Kurtinaičio į girias.

Kas nematė senų lietuviškų tikrai gaspadoriškų namų? — Matė visi, dėlto aš ir nemisliju daug laiko leisti ant aprašymo namų Duragos. Pas jį kaip ir visur kiemas žaliavo, įdubusi ir priteršta pridaržė smirdėjo; nuošaliai nuo triobų ir vandens tako stovintieji prudelyje maudėsi vaikai tame pakraštyje, kur vanduo lig čystesnis, o paviršui užtraukė žole ir maurais.

Medžiai visur buvo seni ir sodne vaisiniai ir žardelyje giriniai. — Visi seni, visi apsamanoję. Iš po užgriuvusio ant rentinio triobų stogo akyvai ir meiliai žiurėjo nedideli langai ir tartum į vėsu vidų. —

Namiej radom tik gaspadinę betrusiant ir seną, labai seną bobutę. Bobutė mažai ką galėjo veikti, ir dabar vasaros laike sėdėdama šale takelio ant kiemo pavėsyje verpė ant ratelio, — neskubindama — girgždu!! girgždu! ir tolydžiu taisydama siulą. Umai atsirado ir pats gaspadorius. Aš kaipo laisvas žmogus, pasisveikinęs, nuėjau sau pasišnekėti su bobute.

Ant mano klausimo, kiek jai metų, atsakė man atsidusėjusi „močiutė“:

— Koki mano da metai, tamista? — Metų da man nedaug, tik 76., o jau niekam neverta. Darbai priveikė, o ką jie nespėjo, tai vargai dabaigė.

— Na, močiut', žiurint ant jūsų namų, nežinau, bo butų jie kada nors matę vargą.

— Teip tik tamistai išviršaus išrodo, o buvo visko. Po Dievu gyvenant visaip ats'eina. Viską matai.

Pritariant monotoniškam balsui vindelio, ilgai mudu su senia šnekučiavomėsi ir apie senovę ir apie naujesnias gadynes. Paminavojome ir visokius metus: ir prancuzmetį ir krakosmetį ir lenkmetį. — Ant galo priminė man senė ir maro metus ir bado metus.

Nujuokdino mane senė nemažai, paklausus mane:

— Tamista vilki poniškais rubais, o kalbi suvis, kaip prastas žmogus lietuviškai, kas-gi sveikas butum?

Kada jie gavo nuo manęs atsakymą, tai užsimislijo ant ilgo ir net vindelis rečiau pradėjo girgždėti. Tur but senoj' galvoj' kilo kokios-nors mislįs, turbūt dirbo galva. — Nės aš ir sykį ir antrą užklauses negavau jokio atsakymo. — Tiesa, aš klausiau tyčia ištyko bandydamas senę, bet vis tik tiek; prieš tą keliomis minutomis ji tokį klausimą butų išgirdus, dabar negirdėjo. Kasžin kokios mislįs vagojo po senės galvą, ant veido iš reto mainėsi.

Bet štai sustojo suvis verpus ir matė ant manęs savo senomis žilomis akimis. Akyse šitose buvo tiek ištarimo, kad nuo seno žmogaus ir negalėjau laukti.

— Ir tamistai ne sarmata, kalbėti lietuviškai tarpu ponų? — paklausė ji manęs — ir nesarmata, save lietuvininku vadinti?

— O ką man, močiutė sarmatyties, mano tėvai ir seniai buvo lietuvininkais ir lietuviškai kalbėjo. —

Ir vėl senė nutilo ir vėl iš reto pradėjo girgždėti ratelis ir pilkas siulas iš reto vėl pradėjo tįsti iš kuodelio.

Tylėjau ir aš, laukdamas, ar ne prašnekės pati. Ir neapsirikau.

Po valandėlės vindelis ėmė lėčiau girgždėti ir senė atsiliepė:

— Buvau da aš maža, mūsų kraštą buvo užėmę prusai. Pas mus nežinau, kaip ir nežinau ko į mano tėviškę atkeliavo koks tai ten prūsų viršininkas. — Klausė jįsai tėvo: „Kas tu esi?“ — „Žmogus,“ — atsakė jam tėvas. — „Ne to aš klausiu, sakyki tu man, kas tu, ar lenkas, ar prusas, ar lietuvis?“ — Tėvas pamilijo ir sako: „Lenkas.“ — „Na, koks tu lenkas, klausė jo vėl prusas, jeigu tu lenkiškai nemoki?“

— „Lenkas, nėra čion Lenkai.“ — „Ji, miels, — atsakė ant to prusas tėvui, ar tai vilkas pavirsta į aviną, jeigu jį randi avinyčioje?“ — Ką judu toliau kalbėjo, aš nežinau, nėra mane umai išvedė iš seklyčios.

Po kelių nedelių ar gal ir daugiau, atvažiavo vėl tas pats pas mus prusas, atvažiavo da ir kiti keli ponai, visi jie nemažai kalbėjo apie Lietuvą, kalbėjo su jaisiais

ir mano tėvas, bet ką jie kalbėjo aš to gerai nesupratau, norints kalbėjo lietuviškai. Vienog supratau, juog keršijo visi prieš baudžiavą, prieš lenkus ponus ir prieš kitus... prieš kunigus Ir gražiai jie šnekėjo ir niekus šnekėjo. Kas jie do per vieni galėjo buti? — paklausė manęs senė. Išreiškiau aš jai trumpais žodžiais tų gadynių idėjas ir parodyčiau, juog ne kitaip, kaip tai buvo pasekėjai tų idėjų. Ant šitų mano paaiškinimų numykė ir sykį ir antrą močiutė ir galvą pakraipė.

— Nė, tas negali buti — ant galo pratarė — turėjo tai buti žmonės su didesne valia ir galybe. —

— Dėlko-gi, močiutė? paklausiau aš.

— Dėlto, tamista, kad jie pas mus išnaikino baudžiavą. Paėmė jie mano tėvą, paėmė du porą susiedų ir su jais nuvažiavo pas poną. — Ponas gyveno netoli, o laukėm mes tėvo, nėra tėvo; — ilgai nesulaukėme. Motina visą laiką verkė ir tolydžio pasilipusį ant tvoros ant kelio žiurėjo, ar ne grįžta. Bet atėjo ir vakaras, atėjo ir naktis... Tik švintant sugrįžo tėvas ir rado mus visus negulčius.

— „Nebus baudžiatos“ — buvo jo pirmi žodžiai. — „Padarė savo.“ Teip nuo tos gadynės pas mus ir išdilo baudžiava, — traukė toliau senė, — ar tai būtų galėję padaryti šitą prasti žmonės? —

— Močiutė! — pertariau aš ją, — šitie, tartum prasti žmonės, ir ne tokius dalykus darė; jie karalius nuo sosto mėtė, galvas jiems kirto, valdytes naikino, tą visą svieta ragožium apvertė... O ką jau baudžiavą, tai jiems ne užsikėsįti nebuvo ką. —

— O aš, tamista, vis mislijau, juog tai buvo mažiausiai koki nors kunigaikščiai, ir tėvas mano teip sakydavo.

— Ar neatsimeni, močiutė, pavardes nors vieno?

— Vieną vadino Giedraičių, o kitų pavardes jau užmiršau.

— Na, močiutė, tai tavo tiesa. Giedraitis kunigaikštis.

— Na, matai tamista, tai senovės pasakos nelabai ką klysta...

Brolį Duragą sudraudė pas jį nakvoti, ipač kaip man nurodė labiausiai dėl Uno ir Kurtinaičio. Žinomas dalykas, juog aš ir protestuoti nediršau. — Dėlto nerasdamas

sau geresnę bendrystę prisėdau šalyj močiutės sujjaja nors apie senovę galėjau pakalbėti.

Užėjo kalba apie stebuklus.

— Sako, tamista, juog dabar stebuklų nėra — kalbėjo man seni kvaili žmonės, nemoka žiurėti! Visą amžių stebuklai paskui žmogų seka, o jis akis užmerkęs siekiasi nieko nematyti. — Ot, laukia stebuklų, kad jie iš dangaus pultų, o jie po nosia guli: tamista sakai, juog mūsų namai nematė vargų, o kad ne stebuklas, dabar mūsų kojos čionai nebutų. — Gyvenome mudu su vyru, kaip visi gyveną. Vyras gėrė, turėjome skolų. Dirbome, tai skolos nepapiovė, vaikus auginome, dukteris leidome... sukomėsi kaip visi. Bet štai atėjo keli sunkmečiai pavymui. Bėda! Nėra kuomi šeimynos mokėti, nėra duonos, nėra kuomi ir skolas palyginti. — Pats paėmė nuo žydo pinigų ir nupirko girios šmotą mislidamas uždirbti kiek... Bet kur trumpa, ten ir truksta, ant girios pražudė pusę pinigų. — To mažai, nepalikdamas jokio parėdko ir pats pasimirė. Pašarvojome gaspadorių tartum namus pašarvojome. — Namai tušti, skolų, kaip dagių. Žydui procentai dideli, o pinigų nėra iškur imti, dabarbininkai pametė. Duonos, rugių mažai... Ar galas paskutinis.

Ant namo stoji vyresnysis, bet ką padaryti ir jis galėjo? Iš tuščio nepipilsi. Paėmė mane rupestis. O kaip bėda, rupestis, ar vargas, prie ko glausies, jeigu ne prie Dievo? — Stoviu aš bažnyčioje per mišias ir klausau evangelijos. Ir puolė, man į galvą žodžiai jos:

„Užtiesa sakau jums, jeigu susitarę prašysite, bus jums nuo Tėvo mano, nės kur du, ar trys sueina vardan Manęs, ten Aš ir tarpe jų.“

Dirbu visą nedėlią ir verkiu, ir rupinuosi. Ir vis man iš galvos neina žodžiai evangelijos.

Nedėdienyje sukilome, sušaukiau vaikus į triobą.

— Melskimėsi, vaikučiai, kad Dievas mus išgelbėtų — pratariau į juosius.

Suklaupė vaikai aplink stalą ir ėmėme mės giedoti ražančių. Pagiedojome, pasimeldėme. Jau man lyg šviešiau. Nuėjome į bažnyčią ir ten pasimeldėme.

Parėję namo rodavotis, ką daryti.

Pardavėme atliekamą drabužį, pardavėme sėklą vasarojaus, kas neteko dėl žydo skolos, papildėme, pardavė dalį duoninių rugių. — Užmokėjo sunus žydui skolą, jau ir jaučiame, kad liekame namuose. — Bet žiema da ilga; reikia ją permisti, reikia apie sėklą pasirupinti, o sviete, kaip ir pas mus, visur tuščia ir visur nuoga. Vienck Dievas ir čion neužmiršo, davęs sunui gerą mislį į galvą; — apsvirtėme, išmaitinome gyvulius ir sėklą surinkome, atsėjome laukus, bet tuomi ir pajiega mūsų pasibaigė. Graibėme, graibėme iš visur ir nieko negalėjome sugraibyti — duonos nėra, ir parduoti nėra ką. Vėl galą liepto prilipome, o da iki rugpiutei kaip mėnuo. Da svilio nėra rugiuose.

Pakinkė sunus arklius važiuoti vėl pas tą patį žydą pinigų prašyti... vėl lįsti į žydo nagus... Ugi štai pareina jaunesnysis sunus iš miesto, kur jisai buvo per žiemą, kad pramokti šį-tą. Pareina visas sumenkęs, nuilsęs.

Kitais metais budavo pasisamdo žydėlį parvežti, o jau dabar sunkiuose metuose pareina pėsčias.

— O kur ketini, brolau, važiuoti, ar ne manęs parsivešti, klausia.

— Ne tavęs, brolau, nės ir nežinojome, juog dabar jau grįžti.

— Tai kur gi tu rengiesi? klausia vėl.

— Ugi pinigų jieškoti ant duonos.

— O ar daug, girdi, tau reikia?

Jau ant šito klausimo vyrenysis sunus nei neatsakė, tiktai pats paklausė pinigų. Jaunesniojo parsinešta namo uždirbtų ir sučėditų ne mažai.

Pasuko vyresnysis sunus arklius į kitą pusę ir pavarė jėje jau mės turėjom rugių ikvaliai dėl duonos. — Atėjo rugpiutė, nėra kam rugius kirsti — nėra darbininkų. Negali prisiprašyti ir tų, ką yra kalti dirbti. — Tai, tamista, išėjome visi į lauką, ir seni, ir maži. — Nuėmėm pusę rugių lauko, paimam kitą valyti.

Ateina ir darbininkai dabar jau patįsi siulytis. — Sakysite, tamista, traukė senė toliaus, juog čion jokio stebuklo nėra. Nė! Įsižiurėkite gerai! Ta didelė sutartis,

ta didelė sutaika visame ir tas sutartinis protas, ar tai ne Dievo duotas? Ar tas jaunas vaikišcias be Dievo pagalbos būtų uždirbęs ir sučėdijęs pinigų mete, kada ir suaugusiam sunku buvo uždirbti skatiką? Nė, tamista! Reikia tikt mokėti patėmiti, o ir dabar visur aplinkui mus stebuklai dedasi. Tiktai mes apakę ir nematome. —

Ar prisipažinti jums, juog aš beveik visą naktį permislijau apie senės žodžius ir juog ant galo pagalios radau, juog ji teisybę sako? — Per ką žūsta tankiausiai žmonės, bet ne tik žmonės, bet ir cielos karalystės? Per nesutaiką? Kuomi pakyla? Per sutaiką!

Jeigu žmogus prašo nuo Dievo pagelbėjimo, jeigu prašo žmonės susitarę, tai ir išprašo. Dievas neatsako jiems, išpildo jų norą, duoda sutaiką... Ir kyla maži žmonės gavę protą nuo Dievo, gavę sutaiką...

Et, kad teip mūsų svietas susitaręs pultūsi prie Dievo prašyti sutaikos, ak tik Dievas karštai maldai neatsakytų! — Dabar vienas nuo Dievo prašo pinigų, kitas arklių, trečias gal ir tabako... Šitas man primena vieną pasaką.

Sėdi prieš kudmentą diedas su boba. Vienas skuta bulves, o kita jąs tarkuoja ir ketina kepti bulvinių blynų. Ugnis jau kurinasi, ant trikojo kaista skaurada. Skundžias seniai vienas kitam, juog Dievas juosius užmiršęs.

— Tai Dievas tik turtingų išklauso maldos, o tokių elgėtų nenori žinoti — kalba bobutė.

Tiesa, tiesa, širdelė, tvirtina ir diedas. Dievas mielas jų maldu išklauso.

— Kad tai Dievas nors sykį išklausytų ir mūsų maldos, atsidusę abudu pasakė.

Ugi štai atsidarė durys ir įėjo Aniuolas.

— Prašykite, atsiliėpė jisai į senius, o Dievas išpildys tris jūsų prašymus.

Išgirdęs tai senis, tuojau, seilę rydamas, pratarė:

— „Kad tai dabar ant šitos skaurados keptų dešrelė! Nespėjo jis tai ištarti, kaip jau dribt dešrelė ir spirga. Užpyko boba už tekį kvailą prašymą ant diedos ir užriko.

— Kad tau ji prie nosies priliptų!

Žiuri, ugi karšta spirganti dešrelė akimirkoje jau prilipo prie diežo nosies ir karo žemyn.

— Kad jau ji nupultų! — meldėsi dabar diežas per verksmus, su nudeginta nosia.

Dešrelė dribt nuo nosies ant purvinos aslos. Aniuolas išnyko, o seniai likę ėmė peštis už nemokėjamą pasisnaudoti iš Dievo malonės. Besipešdami sumynė ir dešrelę.

Ir mėš dabar, kaip tas diežas su boba, įvairių niekų prašome kiekvienas skyrium sau. Kas gauna, o kas ir negauna nieko nuo Dievo. O kad teip mėš išmoktumėm prašyti, kaip tai Jezus paliepė, kad teip mėš išmoktumėm ir meltis sutarmėj, kaip Duragų bobutė pasakojo — tai gal buti, kad Dievas mus ir išklausytų. O dabar... et jau! —

Jau buvo geri pusryčiai, kada mano brolis pakėlė ant rytojaus, ir mėš netrukę išvažiavom namon. Nelabai skubinomėsi namo, dėlto pakelėj da sykį apsinakvojome, — pas Uną... Sakysite gal — „Ir nesarmata panamėje nakvoti.“ Taigi panamėje, širdelės. Taigi ką padaryti, jeigu namon neleido? Peštis? Pešdamiesi galėjome virdulį nuverst, arbatninką sumušti, bonkas....

Na, tegul sau aplink bonkas ir nekalbėsime. Vienok tai nieko nepermainys.

— Ant nakvynės pasilikome pas Uną. Pasigyrė jisai mumis puikiu sodu, puikiai užlaikomomis bitėmis, gražiais gyvoliais.

— Kad tai tu man, Unai, pasigirtum koku nors savo rašteliu lietuvišku, n'iškenčiau aš neprataręs į ji.

— Tai! — tik atsakė jis man.

— Kodėl-gi tai? — klausiau aš vėl neatgręstinai.

— Dėlto tai, kad negaliu, nemoku.

— Meluoji sveikas daugiau nieko. Pabandyki nors.

— O misliji nebandžiau?

— Na, tai kad bandei, tai parodyki man nors savo pabandymus.

Šyptelėjo ant šitos kalbos Unas ir nusivedė mane į stubą. Čion jisai iš kalendoriaus ištraukė gerą pluoštą išrašytų popierių. Kelias iš jų man jisai ant greitosios ir perskaitė, bet to jo skaitymo aš nieko nesupratau: pamur-

mėjo jis sau po nosia ir atlikta. Bandžiau aš ir gerumu prašyti, kad man namo duotų, bandžiau ir kolyti, bet nieks ir nieks negelbėjo. Vienok tas šelmis Unas, slėpdamas nuo manęs savo raštus, vieną popierą nepatėmijęs išmetė iš leistrų. Paskaitykite, ką radau joje parašyta.

Italiam Danto gied nemarius stansus,
 Vokiečiai Goethės giriasi padarbiais.
 Angliai Miltono „Pražudytą Rojų“,
 Griekai Homero rapsodus dainuoja.
 Tu-gi, tėvynė, kuomi gali girtis?
 Ar tavo globoj nedygo didvyrių,
 Ir dabar nėra aplink ką dainuoti?
 Ei ne, tėvynė! riebios tavo dirvos,
 Krėstos jos kunais, kraujais-gi palietos,
 Žada jos apščią dėl dainoriaus piutį.
 Milžinų proto ir galinčių kuno
 Samdyt nereikia mums nuo mūs kaimynų...
 Tik senei tyli garsus balsai kanklių,
 Tik senei dainiai paliovė dainavė.
 Bet tenemiršta ir mūsų didvyriai
 Ir garbė teskamb nuo krašto ik kraštui.
 Giedok tu muza Homero ar Danto...
 ... O aš užkimau, negaliu ir be balso likęs
 Tai paduodosiu jumis ant molio dudelės,
 Tai pasakysiu kitur, kaip pasaką sekdamas.
 Žinoms dalykas, juog jauzdams ant sprando
 Mužą ir aš kaip kur užgiedoti turėsiu.
 Bet n'šsigąskite to, ne ant ilgo tos giesmės,
 Tai tik, tariant kitaip, iš kupinos dirbs dušios,
 Kaip dribo košė anam (prusui) per kupiną nagą.
 Na klausykit, dabar atsibėgėjęs pradėsiu:
 „Puikiai samanos želia ant stogo Burnoto“
 Ne! ne teip suvisai aš norėjau pradėti
 „Puikiai Kerpės sužėlė ant sienų Burnoto“
 Ne! ir-gi ne teip reik pradėti man giesmę.
 — „Puikiai dilges žel ant kiemo nešluoto“...
 O kad tave ir karaliai, tu įdvėsusi muza,
 Ko tu sėdi ant sprando ir nieko negiedi?!

Na kad teip po varnų tai lipki šalin,
Paduduot ir be tavęs galiu, kai turiu sau dudelę.

Ant kitos pusės tos pačios popieros radau aš nubriežtą
storai paveikslą lig arklio ir parašą po juoju.

Mano dudu mylima,
Šakių mieste perkama,
Per vuodegą pučiama,
Į akmenį mušama,
Molio kumelaitė.

Važiuodamas namo iš Unų aš vien džiaugiausi, juog
daugiau nereiks man jau važinėti ir trankytis po kratų
kelią, bet džiaugsmas mano ne ant ilgo nuteko... Po
trijų dienų brolis vėl mane ištraukė iš namų dabar jau su
švogeriu važiuoti į Girininkus, daryti pabaigtuves su
kolionija. Anksti išryto nedėdienyje mėš ir iškeliavome.
Teip anksti, juog 5-je atsidurėme prieš sumą. Pas mus
nemada, mišių laike pravažiuoti pro bažnyčią, dėlto ir mėš,
palikę arklius pas Kurtinaitį, nuėjome pasimelsti.

Pertai aš aplink šitai minavoju, juog bažnyčioje teko
man pasipažinti su navatnėliu mokytojum, o dabar artoju
Kujaliu. — Naudodamasi iš šitos pažinties, aš ir užsilikau
pas Kujalį pasisvečiuoti, kol brolis nesugriš iš Girinininkų
su švogeriu, ir, turiu pasakyti, užsilikau nė be naudos dėl
savęs.

Kujalis pasirodė suvisu atsakančiu tai pavardei
navatnėlio, kurią aš jam daviau. —

Pirmiausiai turiu pasakyti, juog priemenioje patėmijau
aš prietaisą nusikrapštymui čebatų. Paskui pridėkite
prie to, juog namuse grindys pasirodė nudažytomis aliejiniu
tamsiai geltonu dažu. Ant langų baltos firankos, ant sienų
kabojo kelios graviuros ir kelios oleografijos geresnių
piešėjų Europos. Langai suveriami ant zovieskų, atdaryti,
leido karštus spindulius saulės į vidurį namų, kuriuose
vienok vis tik lyg vėsiau buvo, nei ant oro. Grįčiniai
padarai: kedės, krasios, stalai ir suolai norints prasto ir
labai gali buti, juog pačio Kujalio darbo, — švarūs, parėdke
gražiam sustatyti, gražiais man nurodė per savo valumą.
— Ant stalo seklyčioje pamačiau nutiestą baltą skotertę,

naminiais mežginiais apvadžiotą. — Kampe lentynaitė pilna knygų, apačioje kurios pritaisyta šėputė, kaip paskui dasižinojau, dėl nekurių liekarstų padėjimo ir dėl kitų niekniekių užslėpimo nuo vaikų: kaip atramento, plunksnų, alavėlių, popiero... Langai buvo tušti, nei vienos kvietkelės. Tik prieš stalą ant lango stovėjo kryželis su mukele.

— Kodėl, tamista, kvietkų neužvedi ant langų? — aš paklausiau pirmiausiai, — tai beveik nieko nekaštuoja, o labai rėdo gyvenimą.

— Teip, tai tiesa, — atvertė man Kujalis, ot ir pati mane bara už tai pat. Bet matote kvietkos užstoja šviesą, o saulės šviesa galingai naikina visokių ligų sėklas — teip vadinamus mikroorganizmus. — Na tai, matote, aš pakol ir nedrįstu da ir nieko daryti, kad paskui nereiktų man pačiam savęs ružiti — jeigu pasirodo kokia nors liga.

— Ir ne šalta buva žiema stubose tamistos su tokiais dideliais langais? — paklausiau aš.

— O ką bus šalta? Aš pasidariau antrus rėmus. Kaip tik dručiai atšąla, aš įdedu juosius ir apklijuoju popiera. Tai kaip man nurodo ir kaip kaimynai pataria, tai pas mane da dručiau šilčiau žiemos laike nei pas kitus.

— Ir jūs sakote, juog tame kalti antrieji rėmai? —

— Ne aš to nesakau ir nesakysiu.

— Na kaip gi jūs suprantate šitą atsiskirimą savo gyvenimo nuo kitų?

Tai suvis jau kitas dalykas. Ak tamista gal patėmijai, kaip pas mus namus stato? Deda vieną sienoją (rašą) ant kito, tarpu jų ir padeda truputį samanų ir teip sukrauja visą rentinį.

— Ne, perprašau! — atsiliepiu ant šito aš, pirmučiausiai daro pamatą.

— Tiesa, tiesa! — pertarė Kujalis mane, daro pirmiausiai pamatą, nės ar tai gali vadinti pamatu tuosius kelis akmenius nors, kuriuosius jie pirmu sienoju pakiša.

Da kiek girdėjau tą pirmutinį sienoją vadina čion pamatiniu — šyptelėjęs pridėjo.

— Na dabar supraskite — traukė jisai toliau — ar oras šaltas žiemos neranda ikvaliai plyšių tarpu sienojų — (meldžių sienos)?

Ar negirdėjote, juog jisai ipač smelkiasi į gyvenimus per pamatus stubų? — Bet tai butų da vis tik pusė bėdos. Visa bėda ot kame. Lubas mūsų žmonės daro is lentų. Ant lentų dažniausiai nupila spalių eilią ir gatava, jeigu da prie to pridėti prastai apžiūrėtus langus ir prastai pritaikytas duris. Mano namuose ne teip. Rentinys statytas ne ant poros akmenų, tik ant tam tyčia išmurito pamato. Jame nėra plyšio, nėra per kur šalčiui eiti.

— Na o aš mačiau langėlius — užmečiau vėl.

— Tie langeliai, tamista, gražiai uždaromi ir padaryti tik dėl vėdinimo. Žemė po grindimis tai molis su vopna visa miera surietėjęs. Kada mazgojasi grindys, tai gal buti, ką po jomis ir patenka kiek vandens. Tie langeliai, kuriuosius matėte, teip pritaisyti, kad jeigu ir daug vandens patektų, tai per tuosius langelius vanduo ištekėtų laukan. Jeigu patenka mažai, tai, atdarius langelius, vanduo vėdinamas išdžiusta ir nepudo man grindžių, neduoda drėgnumo. O kaip tik išdžiuvo, langelius aš vėl uždarau užkimšęs nuobrukų kamščiais. —

Dabar prašau žiurėti sienų plyšius, tarpus sienojų, kalbėjo toliaus Kujalis, privedęs mane prie sienos. Ot matote, į kiekvieną tarpą sienojų, į kiekvieną plyšį gilesnį buku kaltu įvarytą nuobrukų virvė. Tokias virves aš suvariau iš vidaus ir iš lauko. Jau kaip matote, mano trioba skiriasi nuo kitų. Jau nėra plyšių, per kuriuos galėtų pusti ir didžiausis žiemos vėjas. — O ką aplink lubas, tai eikime velyk pažiūrėti.

Lubos jo, tiesą sakant, buvo navatnos. Pačvartės storos nudėtos greta teip, juog kraštus vienos pridengia kraštai dviejų kitų. Lygiomis pusėmis pačvartės padėtos į vidų stubos o žieve į viršų. Tarpu nelygumų prikrėsta vopnos su moliu, plyšiai teipos gi tokia jau tešla ištepti ir da ant viršaus šito visko užpilta eilia smilties. Pažiūrėjau aš, pažiūrėjau į šitokį įtaisymą stubų ir turėjau sutikti su Kujaliu, juog šilumai iš jo namų nelengva išeiti. Tik vieną pridėjau, kad mūsų žmonėms teip pasibudavoti sunku, nės per brangu.

— Tamista, ką jūs kalbate? — pertarė karštai mane Kujalis, — kaštas tas pats, o jeigu jau norite išrokuoti

kiekvieną skatiką, tai tegul bus ir didesnis kaštas, bet ne daugiau per kelis rublius. Ir ot aš jumis tuojaus išduosiu rokundą. — Rasite tiesa tik daugiau darbo, bet to vienok, tamista, jau negalimas dalykas, ką nors gero apturėti.

— Na gerai, tegul sau ir daugiau darbo, tai nieko, pertariau aš ji, grįžkime prie rokundos.

— Rokunda prasta. Sienojai tie patįs, lentos dėl lubų da pigesnės, nei tos, kurias ikšiol dėl lubų ima, lentos dėl grindų tos pačios, samanos tos pačios. — Pinigo tik truputį reik išleisti ant vopnos. Molį, žvyrus aš neskaitau. Nenoriu aš teipogi skaityti ir pakulas ar nuobrukas dėl iškamšymo plyšių. Jąs kiekvienas gali rasti savo namuose. Kaip matote svarbiausiu dalyku čion darbas. Pats pasidaryki pamatą, pas išlygink žemę atsakomai po triobomis ir, kur reikia, išdirbki jos viršutinę eilę su molių ir vopna, pats iškamšyki plyšius sienos, pats apžiurėki lubas — tai pinigų išduosi tiktai ant vopnos.

— Gerai, bet antrieji rėmai? paklausiau aš. —

— Jeigu teip apžiurėsite namus, tai ir be antrųjų rėmų bus šilta, — šyptelėjęs, atsakė man Kujalis, nenorėdamas prisipažinti, juog reikia pinigų teip darant namus, kaip jis savo padarė.

Aš vienok nelabai nei užsipuoliau, nės sumislįjau, juog langai pas mus darosi nedideli, ir jeigu žmogus pats darytų rėmus, o pirktu dėl jų tik stiklą, tai vargiai bo per dešimtį rublių ir išleistų daugiau, jeigu darytų namus teip, kaip Kujalis padarė. Kitai sakant aš neužsipuoliau, nės permačiau, juog Kujalis sako tiesą. —

Apžamšyti namus žmogus gali, ir iš lengvo antrus rėmus padaryti, lubas apžiurėti — ir tai gali iš valios laisvam laike. Sutruktis tik gali buti daryme pamato ir taisyne žemės po budinkais.

Tiesą sakant nevatnėlis, Kujalis, man pradėjo patikti.

Apžiurėjau aš ir jo lauką. Čion man pasidabojo lėkštos grabutės žolės prižėlę, avižos ir linai išvarinėti.

— Nemislikite, juog tai męs patįs čion trukome, aiškino man Kujalis apie ravinėjimą avižų, tai vaikų darbas. Jie pažįsta avižas, pažįsta ir žoles, tai kuogeriausiai atlieka

šią darbą. Apart to suaugęs žmogus išmindžiotų daug javo, vaikščiodams po avižas.

— Tai vis da nieko, bet sakykite, kaip einasi jumis su darbu, kaip su darbininkais . . .

Pavelykite, — pertarė mane mano gaspadorius, — pastatykite pirma vieną klausimą ir pastatykite jį aiškiaus. Jūs klausėte aplinkui darbą. Tai ką jūs norite žinoti? kas dirba pas mane, ar kaip man pačiam sekasi dirbti?

— Gerai, pradėkite nuo pirmo klausimo: kas dirba?

— Dirbu pirmiausiai aš pats, o paskui ir pati. Turime apart to da dvi slugines ir berną. Žinomas daigtas, juog per darbymetę reikia samdyti da porą darbininkų . . .

— Na, o kaip jumis einasi, įpač kaip iš pradžių ėjosi su darbu? Ak tik nepratusiam dirbti turėjo buti sunku išspradžių.

— Nelengva, tai nelengva pratinties prie darbo, bet, matote, aš sunus ukininko, artojaus, išmažens beveik iki penkiolikai metų buvau namieje ir dirbuliavau . . . na tai, kaip matote, darbus mokėjau, mokėjau iš mažo ir padarus pasidaryti o sugedusius pasitaisyti. Tai ukininkystėje yra svarbiausiu dalyku. Tikėkite man. — Gerai įtaisytas padaras pusę darbo užvaduoja. O ką pratinties prie darbo, tai man ir nereikėjo. —

— Kaip tai? — paklausiau aš nusistebėjęs.

— Ot kad tolydžio negrįžti prie tų pačių klausimų, tai aš papasakosiu tamistai visą savo gyvenimą pakaleiniui.

— Penkiolikos metų atidavė mane į mokslynįčią, pasakojo Kujalis, pats atsisėdęs ir mane pasodinęs sode ant vejės ties takeliu. Gal jūs žinote, juog mokintuvėje visą vasarą buna vakacijos. Ant vakacijų aš sugrįždamas namon vietoje eiti per laukus, kaip bulius, stoju budavo pas tėvą į darbą su bernais ir nepasijusdavau, kaip vakacijos pereidavo. Aštuoniolikos metų budamas pabaigiau aš mokslynįčią ir gavau vietą Paprusėje mokytojaus. — Prie mano mokslynįčios buvo šmotelis žemės, greta kitas nedidelis šmotas žemės prigulėjo prie vieno pirtininko. Puolė man į galvą pakalbinti tą pirtininką, ar jis ne parduos savo plečių. Žmogus sutiko su manim; aš pas tėvą dalies prašyti ir, bematai, mano rankose atsirado į dešimtį margų žemės.

Aštuoni margai pirko lauko, o du prigulinti mokslinyčiai. Jau kaip matote, aš ir turėjau ant ko dirbti. Vienok, kas niekai: arti, akėti, avižas kirsti, šieną piauti gali vienas, bet kaip ateina rugpiutė, tai čion tau ir galas. Reikia griebti, — nėra kam. Pasamdžiaus sau seną boba — ta nepagriebia, pasamdysi jauną mergą, — tik juokus ir kalbą pakelsi. — Du metų ant rugpiutės tėvas seserį man atleido su pora dvarbininkų ant poros dienų. Trečius metus bandžiau apsieiti su darbininku. Bet vyriškis netinka dėl griebimo, bandžiau ir pats griebti ir darbininkui daviau, vis niekai. Strėnos neduoda. Į ketvirtus metus padariau talką ir mano dabartinė pati paskui mane griebė.

— O sakėte juog ji iš Prusų? — pertariau aš.

— Tiesa! Ji ir jos tėvai gyvena Prusuose. O šioj pusėj rubežiaus gyveno jos sesuo, kurios vaikai tuotarpu pas mane mokinosi. — Na, tai ant talkos nuo sesers pribuvo ir dabartinė mano pati.

— Šita pažintis nuvyliojo mane į Prusus. Tai žinote, aš mišlijau pirma, juog aš mokytojas ir numanau geriaus už kitus, kaip reikia gyventi gospadoriui, bet kaip pabuvau Prusuose, kaip aš ten pavažinėjau po pažįstamus ir gimines mano pačios, taisupratau, juog nei aš nei niekstolinedasiekė tokio gyvenimo, kaip Prusuose užvestas. Parvažiavau aš namon, kaip dilgelėmis išpertas. Pas mus žmogus, netai jis dirba, tai jis slainikauja, Dievo dovana pas jį visur po namus valkiojasi, kojomis minasi; pusė žemės pas ukininkų dikai stovi, o jis neturi, kur rugių pasėti, reikalingą kartę. Pradėjau aš nuo tos gadynės visą savo ukę ant prusiško versti, pradėjau žiurėti, kad kiekvienas šiaudelis ant naudos eitų ir kad kiekviena valanda dykai nepralėktų. O-gi žiuriu toks apsiėjimas namuose žymu.

— Pasakyk man, tamista, susimildamas, kuomi-gi labiausiai skyriasi mūsų kampo ukės vedimas nuo prusiško?

— Šitą jums aiškiai negaliu pasakyti, geriausiai galėtumite patėmyti patįs Prusuose pabuvē. Vienok svarbiausius įstatus prusiško gyvenimo gali taip sudėti.

1. Jeigu ką spėji ir gali pats padaryti, tai daryk pats, o nė samdyki darbininkų, jeigu tik rastumi sau naudingesnį darbą tam tarpe.
2. Steigkis visus savo reikalus pats užganėdinti; ką pats gali padaryti, nupirk iš miesto.
3. Žiurėk kad laikas tavo nebutų be darbo, darbas be naudos, žemė be vaisiaus, o vaisius kad neitų ant niekų.
4. Apsidengk, kad nebutų šalta, valgyk kad nebutum alkanas ir kad turėtum vėką dėl darbo.
5. Neturėk nereikalingų daigtų.

Ot toki įstatai. Bet į akį smarkiausiai puola tas, juog pas jusius gyvolių negano ir vasaros laike. Pudimą sėja pašaro žolėmis: dobilais vikfuteriu (vikiais su avižomis) ir kitais. Šitas žoles piauna ir gyvolius tvarte šeria. Tokiu budu dvigubai mėšlo padaro, geriau lauką iškrėčia ir per tą javai prusiški geriau dera.

— Ir sakote, suvis negano.

Su-vis, tai nesuvis. Išleidžia antvalandėlių prasivaikšioti po lauką, bet teip ganyti, kaip pas mus, tai negano. —

— Ir neturi iškadų — aš pridėjau.

— Taigi, patvirtino ir jis.

Ot, elgdamasi teip, kaip elgiasi Prusuose, — traukė Kujalis toliau, — aš į kelius metus susirinkau truputį pinigų, apsiženijau, prisipirkau šešmargį lauką ir da labiaus užsiguliau ant ukės. — Pradėjo man kenkti mokslinyčia. Ką mesti, ar mokslinyčią ar ukę? Mokslinyčia duoda man 180 rublių per metus, pratarnavus 25 metus duos pensijos tiek jau — bet iš tarnystės valdiškos lengvai gali pavaryti, įpač dabar, kada ant katalikų žiuri beveik teip, kaip ant šunų; ukėje per mokinimą aš turiu nuopuolį; iš ukės mane niek's negali pavaryti... pamislįjau, pakalbėjau su pačia ir atsisakiau nuo tarnystės. Keturiolikos vienok margų ir Paprusėje mažai dėl gyvenimo. — Tarstyties vėl mudu su pačia, kaip apsieiti? — Pardavėme žemę Paprusėje, kur ji dabar trigubai brangesnė nei, ot čionai, atsiėmiau aš dalį pačios ir nusipirkau šitą vietą. —

— Girdėjau, juog iš po girios pirkai, tamista.

— Tai-gi, o dabar, kaip matote laukai išdirbti, pievos išlygintos, grabes nukastos ir sodnas užvestas. —

Mečiau aš dabar akimis ant šito navatnėlio, ir liesas jo kunas pasirodė man sudėtu iš plieno gislių, plieno šlipuoto sąnariais.

— Kitiems dabar sunku gyventi — pasakojo jisai toliau, — tiesa, nelengva, dabar neteip, kaip senovėje buvo. — Bet vis da, atsargiai apsieidamas, gali gyventi. Aš išsibudavojau, į įtvarką atvariau, ir skolų neturiu. Ir tai vis dėlto teip, juog aš viską pats dirbu. — Tiesą sakant, — kalbėjo jisai, — norėčiau aš kelias mašinas užvesti, bet vienam per brangu; kad susidėjus pirkti, o atsakančių bendrų pakol negaliu rasti, na, tai aš atidėjau šitą mislį, ir laisvam laike pradedu žiurėti, ar negalėsiu aš kaip nors pats namieje padaryti, nors kulimą. Malonėčiau ir kitas, bet su tomis da ilgas darbas...

Aš vėl mečiau ant jo akimis ir galvoj mano susikrovė atsakymas, ant jo visos tvarkos ir viso gyvenimo:

— Darbas ir darbas amžinas, čėdijimas ir darbas — ot, kame visas sekretas pasivedimo tokių žmonių, — pamislijau.

— Netikėtai mano akys puolė ant avilio bičių, ant kurio gulėjo bitinė knyga. Atsiminiau aš dabar ir lentinaitę su knygomis Kujalio ir mislyje pridėjau, juog jeigu jisai ir dirba, tai dirba kaipo apšviestas žmogus, dirba su protu, jam aiškus ir mieriai, kuriuos reikia dasiekti ir budai, kuriais reikia dasiekti mierius.

— Ir kvaštelėjo man vėl į galvą, juog šitokiuose vyruose guli mūsų ateitė. — Jie eina išlėto, bet tikru žingsniu, apsižiurėdami.

— O Prusus ar lankote? — paklausiau.

— Kas mets, kas mets, tamista, lankau! — Tai mano karčiama, ties Prusai. Žiurėdamas į Prusų ukę, aš pasigeriu teip, kad da ir parvažiavęs namon, ilgai svajoju po savo laukus, ir kas metą vis ką nors pridedu naujo prie savo namų vedimo. —

Kasžin' kada buv pasibaigė mudviejū šnekos, kad ne brolis su švogeriu, kurie atvažiavę įkišo mane į bričką, nedavė lemtai nei atsisveikinti su Kujaliais.

Į dvyliką metų, po tos gadynės, budamas Šakiuose ant mugės pamačiau aš pas puodžių molio kumelaite, ir atsiminiau Uną, paskui atėjo ant mislies ir Kurtinaitis... Ir visą kelionę savo su broliu priminiau. — Kaip daug nuo tos gadynės viskas atsimainė! Unas iš jauno vaikino pavirto į žilą vyrą. Nuseno brolis ir Kurtinaitis. —

Daug persimainė. Mirė dėdė Jonas, mirė ir K... čia. Posenoviai liko tiktai Kujalis, ir palios plačios ir Pilėnų kalnas.

Ir jiemdvim švies saulės spindulėlis.

Buvo pavakarė. Saulė linksmai švietė per lapus medžių: beržų, liepų, aržuolų ir pušių, iškišdama kur nėkur savo rusvai nudažytus spindulius. Medžiai taritum susigedę tos liudnos ant jų žiurinėios šviesos, stovėjo tykai nešlamėdami. Šen ir ten koks paukštelis tarp šakų sušnabzdėjo, tai laiks nuo laiko ėjo atbalsiai šunų lojimo nuo kaimo. Šen ir ten kas subraškėjo, gal tai koks miškinis žvėrelis, jieškodamas sau peno. Jau paskutiniai spinduliai prapuolė nuo viršunės miško, ir pranyko eteroj. Suvis naktis apglobė su savo tamsybe mišką; medžiai taritum bijodamisi nakties tamsos, glaudėsi viens prie kito; šitai vėla mėnulis iš po miško išlenda, ir apšviečia savo liudna širdį graudinančia šviesa visą mišką, liudnus margaliojančius spindulius užmezdamas, ant veido vaikino sėdinčio ir manančio kas gal žinoti ką. Žiurėjo jisai su savo gailėsiu suspaustu veidu į žalsvą šviesą mėnulio, veidas jo mainėsi kaip vanduo vėjo papučiamas, kartais kreipė galvą į šalį ir atsiduso, tai vėla išmeigęs akis į mėnulį žiurėjo. Ko jis ten žiuri? ir kas jos širdy darosi? Štai pasikėlė nuo kelmo, ir su neramiu veidu žengė porą žingsnių miško link, bet čia debesėlis iškilo ir uždengė mėnulio šviesą, pakilo vėjas ir pradėjo lenkti medžius, senus ir jaunus; taritum klonodamisi ėmė lenkti viršunes

savo prie žemės. Vaikinas taritum norėdamas pergalėti nesmagumą ir šiaurumą savo gamtije, kuri gimdė šiaurus vėjo užimas, skubiai žengė į tenknę, ir pasislėpė savo urve, kuris buvo jo kasdieniniu gyvenimu. Sienas urvo buvo nelygios, akmenuotos, asla išklota samanomis, kampe buvo matyti didesnis pluoštas šieno ir samanų. Vaikinas įlindęs į urvą atsisėdo tamsoje pas pritaisytą akmeninį stalą, išėmė iš kampo žvakę ir uždegęs pastatė ant stalo, o paėmęs kokią tai knygą, ėmė versti lapas po lapui. Teip pervertęs kelis sykius ir neradęs atsakančio straipsnio, užvožė knygą; ir padėjęs į šalį parėmė galvą ant alkunių, ir įsižiūrėjęs į žvakės šviesą, manė, ar da neateina jo draugas Evaristas. Tuom tarp kas subraškėjo lauke — tatai Evaristas, — pamislijo vaikinas, ir neapsiriko. Štai pravėrė mažos duriukės ir pro siaurą tarpą pralindo asaba (ipata) kiokių 18 metu, apsidariusi sodžiaunikiškuose rubuose, ant pečių turėjo skrandutę, kojas apavėsi klumpėmis, galvą dengė menka skribėlė o rankoje kabojo gumbuota lazda.

— Labas vakaras, Sebastai! sakė jis tarp durių stovėdamas.

— Labai ačiu tamstai, atsakė Sebastas pasikėlęs nuo stalo, ir pabučiavęs draugą, sėdosi abudu ant tam tyčia pritaisyto suolo.

— Šaltas oras, dargana, — prakalbėjo Evaristas, siekdamas ranka į antį.

— Teip! atsakė trumpai Sebastas, nės jam kas kits užėmė galvą ištraukęs iš anties kokį laikraštį su atrašu „Tėvynės Sargas“ ir atsivertęs straipsnį „Saulės spindulėlis“ ėmė skaityti, o Sebastas įsižiūrėjęs į žvakę, kuri jau baigė degti, gaudė visokias mislis po savo galva; jo veidas kaskart mainėsi, jam rodėsi, kad ir jiemdvim užžibės saulės spindulėlis, ir jiemdvim pasirodys šviesus kelias į laimę. Teip Evaristui baigiant straipsnį iššoko augštytyn kelissyk, žvakės silpna liepsnelė ir suvisu užgeso.

— Na jau dabar ir mudviem tamsu. jau ir mudviem reikia saulės spindulėlio, nės jau pasukinė žvakė sudegė.

— Ne — atsiliepė Evaristas, — reikia daugiau ant kito sykio pagaminti.

Teip juodu pakalbėjo valandą, išėjo iš urvo ir susikabinę rankomis žengė per mišką, per tankumynus, abudu tylėdami.

Tik kartais buvo girdėti atsidusimas iš jų krutinės ir vėla žengė tolyn, nėko netėmydami ant nakties tamsybės, nės ir jie turėjo viltį, kad ir juodu saulės spindulėlis apšvies. Miškas užė, medžiai šlamėjo išduodami graudų balsą, taritum didvyriai karaujasi su priešo piktybe, tai kartais buvo girdėti vaitojimas apuoko. Mėnulis karts nuo karto iškišdamas savo žibantį veidą iš debesėlių, pažvelgdavo ant miško savo neaiškiais spinduliais ir vėl lisdavo už debesėlio, taritum kavodamasis, arba gėdindamasis pažvelgti ant tos miško karės. O miškas užė ir užė! o juodu nenusimindami susikabinę žengė ir žengė? — tolyn — ten kur šviesa žiba . . .

Kibirkestis.

Motinėlės Poterėliai.

Vidurije gričios skurdžiai dvi žvakės žibėjo ir tarsi ką gailėdamos ne aiškiai švietė, silpni jų spinduliai krisdami ant tamsių sienų nyko, it lašai vandenije . . . Surukusios ir pajuodijusios lubos iš viršaus kibodamos, kaip uždangalas grabo dengė savo auką! Aplinkui ant suolų sėdėjo žmonės ir liudnu rengimu giedojo „Amžiną atilsį.“ Musėt ten nėkas anei verkia anei gailia, nės balso širdies nebuvo girdėti. Ne toli gi nų lango ant stalo vietos stovėjo didelė lenta ant kedžių padėta, balta paklodė per ją persvirusi, prisekti keli kaspinikai, ir žalioms šakelėms aplinkui vainikas išpintas . . . Ir viskas rodos dailiai buvo sutaisyta: plaukai sušukuoti ir į kasas supinti, rankos kryžiu sunertos, kažmiriniais rubais papuošta ir ant kojų juodos čeverikos! O teip gulėdama motinėlė išrodė it butų miegojus. Veidas biškį išblyškęs ir pabalęs, nors akis užmerktos ir lupos sučiauptos, vis gi dar ženkle smerties ne matyti. Ne! vienok miegas tas buvo sunkus, miegas jau amžinas! Užvakar drebančia ranka dar paskutinį kryžių ant Kaziuko padėjo ir

šalančiomis lupomis palaiminus savo namiškius — užmigo ramiai, kaip kudikis ant rankų savo motinos! Kaziukui jau bėga devinti metai, jisai viską supranta! jisai žino, kad ta motinėle, kurią jį nešiojo ir žegnojo, daugiau jau nebesugrįš! O takai ir takeliai mindžioti jos koja užžels ir apaugs erškėčiais. Ir liudnu, liudnu liks ten namuose . . . Nutils ir tie balsai giesmių ir karunkos, kada budavo vakaro laike iš krutinės motinėlės skambėdavo ir kildavo į dangų, o aidas jų atsiliepė širdyje Kaziuko ir sparnuotu lėkimu skrisdavo ten toli pas Dievą . . . Teip! viską supranta, mato ir žino Kaziukas! O, vienok stovi tarsi ne jausdamas anei verkia anei gailia! ir širdis jam nukaismo ne plyšta! Ar gi teip mažai butų mylėjęs savo motinėle? Ne tiktai jisai suprasti negali: kaip dar kojos jį nešioja ir kaip jam išgalių užtenka! nės šitai kelinta jau diena bėga, jisai be parstojo žiuri ant to brangaus veido! galvą nulenkęs rankas sunėręs, tas ir kits jį pastumia, jisai nejaučia ir nieko ne girdžia . . . Nės greitai motinėle namus apleis, o ten ant kapų gili jos duobė laukia. Nors viską tada jisai jaučia ir mato, bet sutikti ne gali, kad reiks jam pasiskirti su tuo turtu brangiausiu, ir tai jau ant amžių! — Šitai grįčioje pasidarė sumišimas, motinėle žada ant kapų vešti. Paskutinį dar kartą liepia Kaziukui kojas ir rankas pabučiuoti ir tąs rankas, kurios dar neseniai jį penėjo, glaudė ir glostė, pasirodė užšalusios ir baisios! Teip idėta į grabą didelis uždangalas ją prispaudė, atsiliepdamas tiktai paslaptingu balsu, kurio aidas it vinis širdį Kaziuko perveria. Grįčioje viskas nutilo: giesmininkai motinėle ant kapų nulydėjo. Ten jau bažnyčioje aplinkui žvakės dega ir prie bromo Šventoriaus it ką laukdami dideli morai stovėjo. Paskui tarsi ką gailėdami it verkte — verkia skurdžiai vargonai, graudingas balsas kunigo tartum iš požemių bažnyčioje skambėjo ir tenai augštai nyko . . . Mišios pasibaigė; ir grabą kunigas vandenių švęstu pakrapino, o paskui kodilu aplinkui parukė: ir matė Kaziukas, kaip dumai kodilo augštyl kilo, palikdami tiktai vilių kvapą ir rodėsi jam, kad panašus į tuos dumus ir jo poterėliai už dušią motinėlės prie sosto Dievulio skrėda . . .

Tyku ir ramu buvo ant kapų; vėjas, matyti, bijodamas čia peržengti, ten toli šlamėjo, judindamas tiktai šakas medžių... Praamžiniai topiliai, tarsi murų apsupę turėjo kapelius, o viršunės jų remia į dangų, nenorėdamos, matyti, žiūrėti ant ašarų — tėvų — vaikų ir draugų... Daugybė kryžių it sietė prisietų ir samanomis jau apaugusių ir literomis dar paauksintais reiškia, kad daug čia atguli amžius miegoti! Ten ant ramaus kalnelio buvo jau gili dubė iškasta. Aplink jos giminniečiai stovėjo; kunigas jau paskutinę maldą atgiedojo ir uždavęs dar poterius už nabašnikę sukalbėti, juodą žemę ant grabo numetė; o paskui liepta buvo ir Kaziukui, su sauja užpilti ant savo motinėlės, ir girdėjo kaip grabas nuo žemių paslaptingu balsu skambėjo, kas kartą mažinosi ir ant galo nutilo... tiktai ilgai, ilgai kokių nesuprantamu skausmu širdyje Kaziuko atsiliepdamas. Šitai duobė išnyko, ant jos vietos išaugo kalnelis, giminniečiai kapus apleido ir ligiai nieko nebūta vėl ten ramu ir tyku pasidarė.... Ore giesmininkai sparnuoti giesmę savo giedojo, matyti, nesuprasdami anei verksmo anei ašarų žmonių.

Buvo jau vakaras. Rasa vakarinė ant žemės jau krito. Atlikus savo dieninę kelionę saulė už miškų lindo ir tarsi su visais atsisveikindama ilgus spindulius ant kalnų bėrė. Čilbunėliai it ką suprasdami balsus savo permainė, matyti, taisėsi ant vakarinės maldos. Nuvargę ir sugrįžę iš lauko žmonės rengėsi ant naktinio atilso... Baigė jau ir Kaziukas poterėlius kalbėti tuos, kuriuos jį dar mokina motinėlė, ir užbaigęs ant galo jau sakė: Apieravoju Tau tuos poterėlius — Dieve duok sveikatą ir mamai — ką sakai vaikeli — atsiliepė tetė — mamos tavo nebėra; ir verkė abudu apsikabinę iki miegas Kaziuko ne pergalėjo. O paskui Kaziukas nėkadęs ne galėjo kitaip pasimelsti, kaip tiktai prašydamas sveikatos tetei ir mamai. Ir tie poterėliai jam paliko ant visados turtu brangiausiu, nės juos mokino motinėlė. Valandose gi skausmo ir sunkaus nuliudimo klausydavo ir kalbėdavo poterėlius motinėlės ir tuojaus atjausdavo ramumą, viltį ir svlą, matyti, iš dangaus jį laimino motinėlė...!

Apie dantis.

Dantys reikalingi žmogui ne tik dėl valgio, bet dar pagrozina jo burną: dėlto jau nuo senos gadynės graikai ir rymionys labai rupinosi čystai užlaikyti savo dantis. Homeras, graikų poetas, kalba: „Nors žmogaus veidas ir negražus būtų, bet pasidaro mielas, jeigu jam nusišypsojant, pasirodo viršui ir apačioj visi priešiniai dantis.“ Priešinius dantis graikai vadindavo juoko dantimis. Horacijus, rymionų poetas, teipogi giria dantis, sakydamas: „Žmogaus veidas nustoja daug grožybės, jeigu jo burnoj' stokoja dantis.

Turtingos rymietės laikydavo pas save per tarnaites tikt tą nelaisves, kurios turėdavo baltus dantis ir lengvai kvėpuodavo; tos tarnaitės kasdien ryte turėdavo ant tuščios krimsti mirtas, kad iš jų burnų neatsiduotų. Graikai, norėdami čystai užlaikyti dantis, čiulpdavo gumelestiką iš salos Chios; tas gumelestikas vienkart sudrutindavo ir dantų smeginis. Tas paprotys dar ir dabar tebėra tarp žmonių rytų šalyje.

Graikietės, išpanietės ir valakietės ir šendien teb'turi gražius dantis, nės nuo kudikystės labai rupinasi gražiai jų užlaikyti. Nekurios gentys krosina savo dantis: gyventojai Makassurų žaliai ir raudonai krosina dantis, o turtingesni kurdai ir totoriai ant dantų nešioja auksines ir sidabrines blekutes; tunkiniečiai, siamiečiai ir gyventojai salos Javos juodai krosina savo dantis, per ką labai subiaurina savo burną.

Dantys vidutinio didumo, čysti ir balti yra tai ženklas žmogaus sveikatos, padeda suvirinti valgius žmogaus viduriuose ir normališkai tekėti kraujui žmogaus gyslose. Amerikos moterių pilvai dažnai netrina valgių, dėlto jos išbalusios ir kudos, nės jų kraujui stokoja pliastiškų ir veidą padabinančių dalelių; stoka gi tų pliastiškų dalelių paeina iš to, kad jos dar kudikiais budamos nepavalgo savo laike namieje, ale tankiai maitinasi krautuvėse perkamais saldumynais, kurie labai gadina vidurius ir dantis. Užtaigi visoj' pasaulėj' niekur nematyt tiek žmonių su įdėtais dantimis kiek Amerikoj.

Stoka dantų teipogi didiai kenkia žmogaus kalbai, nės žmogus bedantis negali gerai išstarti žodžių; dėlto, norint gražiai kalbėti ir giedoti, reik čystai ir gražiai užlaikyti savo dantis.

Aristoteles, graikų garsus išmintinčius ir mokytojas Aleksandro Didžiojo, kalba: „Teip kiekybė,*⁾ kaip ir kokybė**⁾) dantų paskirta yra žmogaus kalbai,“ o Ciceronas, garsus rymionų kalbėtojas, dantis prilygina prie striunų kanklių, kurios išduoda įvairius balsus.

Dantis lygus, balti ir gražus priduoda žmogaus veidui grožybę; o nėsant burnoj' dantų, žmogaus veidas nupuola, susiriauksli ir jis išrodo kaip ligotas.

Senos gadynės tiesdariai didę atydą atkreipdavo ant vertės žmogaus dantų. Maižiešius kalba: „Jeigu kas išmuštų dantį savo nelaisviui arba nelaisvei, tai tas turi jį paleisti laisvėn.“ Teipogi rymionų buvo šioka tiesa: „Kas išmuša dantį laisvam, užmoka bausmės 300 asų, o kas išmuša nelaisvam, tas užmoka 150 asų.“ Egiptiečiai ištraukimą priešinio danties laikė per didelę bausmę.

Coelius Aurelianus, garsus rymionų gydytojas, gyvenęs III amžyje gimus V. Kristui, labai peikia nesąžiniškus cirulninkus*⁾ už ištraukimą sveiko danties ir vadina juos pažeidėjais, o ne gydytojais. Tokių nesąžiniškų cirulninkų daugelis yra ir mūsų gadynėje. Traukia jie dantis žmogui laike reumatiškų sopulių, kada tuos sopulius galima numalšinti vaistais. Tėvų yra pareiga rupintis, kad negestų jų kudikių dantis, kad vaikai gražiai ir čystai užlaikytų savo dantis. Geriausias vaistas užlaikymui sveikų dantų, kaip jau senoj' gadynėj' Hipokrates kalbėjo, yra tai plovimas čystu, drungnu vandeniu. Jau Ovidius rašė: „Kasdien ryte reik išplauti dantis ir burną drungnu vandeniu.“ Motinos norinčios sveikai užlaikyti dantis savo kudikių, turi kasdien ryte ir vakare išplauti jiems burną drungnu vandeniu ir šlapiu, lininiu skaruliu iššluostyti jiems dantis ir smegenis.

*⁾ kiekybė — quantitas; **⁾ kokybė-qualitas.

***⁾ cirulninkas — tas, kursai gydo ir traukia dantis.

Išmetus dantis tarp 6—10 metų patįs vaikai nuo 1—3 kartų kasnedėlę apart kasdieninio plovimo drungnu vandeniu, turi čystyti savo dantis magnezija su minkštu šepetuku; magnezija yra tai geriausi ir atsakančiausi milteliai dantims, nės jie nenaikina emalijos dantų ir suturi dantis nuo pagedimo. Nuo 18 metų prie magnezijos galima pridėti miltelius iš šaknų fįjolkų, šalavijų ir kitų žolių.

Ale prastam darbininkui nelengva turėti fįjolkas, šalavijas ir kitas laukų žoles, tai, norint turėti sveikas dantis, reik nors dažnai išplauti burną ir dantis drungnu vandeniu, liautis valgius saldumynus, kaip antai cukerkas, vengtis perdaug šaltų ir karštų valgių ir gėrimų. Reumatiški sopuliai dantų dažnai pakyla nuo trukio vėjo, nuo staigaus atšalimo galvos, burnos ir kitų dalių galvos; dantims teipogi kenkia rukštis: citrinos, obulio, vyno ir kitų vaisių; dar kenkia dantims vanduo, turintis savyje daug opnos, druskos ir geležies; ligoniams geriantiems tokius vandenis gerių-geriau, išgėrus minerališką vandinį, yra išplauti dantis paprastu, čystu vandeniu. Daug kenkia dantims teipogi krintimas kietų daigtų, kaip va riešutų, nukandimas siuvant siulo, užtaigi nuo to visko reik saugotis.

Kirtinas.

Turinyš Nr. 11—12 B.

Kelionė. <i>Savasis</i> , 3 dalis	lap. 2
Ir jiemdvieš švies saulės spindulėlis	„ 24
Motinėlės poterėliai	„ 26
Apie dantis. <i>Kirtinas</i>	„ 29

02492

Raštus, rankraščius ir pinigus siųsti pas p. prabaščių
O. Hinzmann, Bilderweitschen bei Eydtkuhnen, Ostpr.
Atsakąs rėdaktorius **J. Lapinas, Tilžėje.**

Kun. A. Burbos prozaiški, raštai tm. I.	80 k.
Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.	50 k.
Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių	60 k.
Katalikų Bažnyčia ir Mokslas pagal Zahm'ą iš angliško vertė kun. A. Milukas	10 k.
Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Pa- veikslai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir t. t. . . . Išleido kun. A. Milukas. 1900 m.	60 k.
Laiškai iš kelionės po Palestiną (su paveikslais)	50 k.
Lioretaniška litanija kun. Kaulakio	30 k.
Dogmatas apie pragarą	20 k.
Juokų knygelė	25 k.
Lietuviška Albumas. Lietuviški raštininkai ir žymesni vyrai; Dalis II ir III	1,25 k.
Išpažinties istorija, pagal A. Guillois	50 k.
Valdimierus, kun. Šmidto apysaka. Vertė kn. A. Milukas	15 k.
Duonos jieškotojai, H. Šienkevičiaus apysaka, vertė V. Stagaras	25 k.
Medega Smano Daukanto biografijai. Dirvos kun. I. Shenandoah, Pa., 1898 m., pusl. 128. (Su pa- veikslėliais)	1 rub.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Kn. I. Rytų šalys. Pagal Fischer'į ir Gazeau, parengė kun. A. Milukas	40 k.
Anima Vils. Apysaka Marės Radzevičiutės, iš Sibe- rijos gyvenimo, 169 pusl.	75 k.
Lietuviškas Albumas. Paveikslai lietuviškų raštininkų ir vietų. I-mas išleidimas	50 k.
Rankvedis Senoviškos istorijos. Dalis II. (su paveiks- lėliais) kun. A. Milukas	40 k.
Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XIV šimtmetije. Knyga I.	60 k.
Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmetčio. Kliasiškai tautiškas perijodas Jr. Jono	40 k.
A. Pabrėzos Botanika	1 r.

Visas tas knygas galima gauti Prusuose

p. Schoenke's spaustuvėje, Tilsit, Goldschmiedestr. 8.

Viktutė

novelia, parašyta pagarsėjusios mūsų rašytojos,
kuri slepiasi po pseudonimu

Šatrijos Ragana.

Yra tai tikras chef d'oeuvre (arcydzieło) mūsų literatūros. — **Apysakos įtampa:** aprašymas mūsų patrijų darbų ir vargų, atbudimas iš tautiško miego mūsų draugijos. Kiekvienas lietuvis privalo turėti pas save tą apysaką, kuri sudrutins jo tėvyniškumą ir jo protui suteiks daug prakilnių minčių ir naudingų užmanymų tėvynei ant naudos.

„**Viktutė**“ yra perspaudinama iš „Dirvos Žinyno;“ visas pelnas iš pardavimo eis ant naudos neseniai užmanytaį šv. Kazimiero moteriškai kongregacijai. Šv. Kazimiero Sesers (dabar lavinas Ingenbohl'ije, ties Luzerno ežeru Šveicarijoje) užsiims mokimą vaikų Amerikos lietuviškose mokyklose, teip-gi rupinsis, kad iš Lietuvos davatkų padaryti tikras darbininkes ant lietuviškos katalikiškos dirvos.

„**Viktutė**“ turi 90 didelių puslapių, parsiduoda tik po 25 kap., perkantiems kartu daug egzemplorių nuleidžiama 33%.

Nepasigailėk nusipirkti tą gražią knygele; bus tau smagu ir naudinga pasiskaityti, o tavo grašiai su kitų lietuvių skatikais eis ant labai naudingo įkurimo tikrai lietuviškos draugijos, kurioje ras prieglaudą neviena vargo prispausta dušia, ir kuri nemažą naudą padarys mūsų tėvynei Lietuvai netolimoje ateitėje.

Knygele gali gauti **pirkti Prusuose tik pas p. Schoenkę Tilžėje (Tilsit, Goldschmiedestr. 8), ir Amerikoje Dirvos-Žinyno redakcijoje, Shenandoah, Pa.**